

ABSOLVENTU AR PROFESIONĀLO VIDĒJO IZGLĪTĪBU KULTŪRAS UN RADOŠO INDUSTRIJU NOZARĒ SITUĀCIJA DARBA TIRGŪ

Pētījuma ziņojums

Pētījuma īstenotājs:

Latvijas Kultūras akadēmijas Kultūras un mākslu institūts

Pētījuma pasūtītājs:

Latvijas Nacionālais kultūras centrs

Rīga, 2023

Projekta īstenotājs

Latvijas Kultūras akadēmijas

Kultūras un mākslu institūts

Ludzas iela 24, Rīga, LV-1003

<https://lka.edu.lv/lv/>

Kontaktpersona: Anda Laķe, e-pasts anda.lake@lka.edu.lv

Projekta vadītāja:

Dr.sc.soc. Anda Laķe

Pētījuma dalībnieki:

Dr.sc.soc. Ilona Kunda

PhD Līga Vinogradova

Projekta pasūtītājs

Latvijas Nacionālais kultūras centrs

Zigfrīda Annas Meierovica bulvāris 14-7, Rīga, LV-1050

Kontaktpersona:

Māra Kalve, e-pasts: Mara.Kalve@lnkc.gov.lv

SATURS

SAĪSINĀJUMI	4
KOPSAVILKUMS	5
IEVADS	10
PĒTĪJUMA DIZAINS, METODOLOĢIJA UN INSTRUMENTĀRIJS	11
1. Līdzšinējie pētījumi par kultūras un radošo industriju izglītības speciālistu darba tirgu	12
1.1 <i>Līdzšinējie ārvalstīs veiktie pētījumi</i>	12
1.1.1. Darba tirgus SPECIFIKAS identificēšana KRI kontekstā.....	12
1.1.2. Kvantitatīvu datu ieguve par KRI, saimnieciskās darbības statistikās klasifikācijas sistēmas NACE kontekstā	15
1.2. <i>EM īstenotās darba tirgus prognozes un IZM absolventu monitorings KRI specifikas kontekstā</i>	17
1.2.1. EM darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozes	17
1.2.2. IZM profesionālās izglītības absolventu monitorings.....	18
2. Darba devēju aptaujas dati par darba tirgu kultūras nozares un radošo industriju jomās	20
2.1. <i>Aptaujāto kultūras nozares un radošo industriju darba devēju profils un speciālistu ar profesionālo vidējo izglītību [KRI nozarē] nodarbinātība respondentu pārstāvētajās organizācijās</i>	23
2.2. <i>KRI organizāciju pārstāvju viedokļi un vērtējumi par speciālistu ar profesionālo vidējo izglītību [KRI] pietiekamību, izglītības atbilstību un sadarbību ar izglītības iestādēm</i>	27
2.2.1. IEGŪTĀS izglītības nozīme un būtiskums	27
2.2.2. Izglītības atbilstība	28
2.2.3. Darba devēju un izglītības iestāžu sadarbība.....	29
2.2.4. Darbaspēka pietiekamība/nepietiekamība sektorā kopumā: aktuālās situācijas novērtējums.....	31
2.2.5. Darbaspēka pietiekamība/nepietiekamība darba devēju pārstāvētajās organizācijās/uzņēmumos/iestādēs: aktuālās situācijas novērtējums	34
2.3. <i>KRI organizāciju pārstāvju prognozes par kopējo nodarbināto skaita dinamiku, tostarp pieprasījumu pēc speciālistiem ar profesionālo vidējo izglītību [kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē].....</i>	36
2.3.1. Darba devēju prognoze par kopējā nodarbināto skaita izmaiņām	37
2.3.2. Darba devēju prognoze par kultūras, mākslas un radošo profesiju darbinieku skaita izmaiņām	38
2.3.2. Darba devēju prognoze par speciālistu ar profesionālo vidējo izglītību kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē skaita izmaiņām.....	39
2.3.3. Darba devēju ieteikumi uzlabojumiem kultūras, mākslu un radošo profesiju pārstāvju profesionālās vidējās izglītības ieguves procesā un izglītības saturā	41
3. Ieteikumi KRI izglītības piedāvājuma plānošanai un darba tirgus vajadzību monitoringa izveidei	43
Izmantoto avotu un literatūras saraksts	48
PIELIKUMS: APTAUJAS ANKETA	50

SAĪSINĀJUMI

CSP – Centrālā Statistikas pārvalde

EDSO – Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas

EM – Ekonomikas ministrija

IZM – Izglītības un zinātnes ministrija

KM – Kultūras ministrija

KRI – kultūras un radošās industrijas

LKA – Latvijas Kultūras akadēmija

LNKC – Latvijas Nacionālais kultūras centrs

MK – Ministru kabinets

NACE – Saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija

NVA – Nodarbinātības Valsts aģentūra

NVO – Nevalstiskā organizācija

OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development / Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija

VID – Valsts leņēmumu dienests

KOPSAVILKUMS

Pētījumu **“Absolventu ar profesionālo vidējo izglītību kultūras un radošo industriju nozarē situācija darba tirgū”** (turpmāk Pētījumu) 2022.-2023. gadā pēc **Latvijas Nacionālā kultūras centra (LNKC)** pasūtījuma veica **Latvijas Kultūras akadēmijas (LKA) Kultūras un mākslu institūts**. Pētījuma pamatojumu veido vairāki faktori. Pirmkārt, kopējais izglītības politikas konteksts, kas izvirza par prioritāti STEM jomu (zinātne, tehnoloģijas, inženierzinātnes un matemātika) izglītību visos izglītības līmeņos, kas vienlaikus liek stiprināt argumentāciju citu, tostarp izglītības tematiskās jomas “Mākslas” izglītības programmu nepieciešamībai un valsts budžeta vietu dotāciju piešķiršanai. Otrkārt, esošie dati, ko satur Izglītības un zinātnes (IZM) ministrijas īstenotais profesionālās izglītības absolventu monitorings un dati, kas tiek iegūti Ekonomikas ministrijas (EM) darba tirgus prognozēšanas ietvaros tikai daļēji raksturo reālās darba tirgus un nodarbinātības tendences kultūras un radošo industriju (KRI) nozarē. Treškārt, profesionālā vidējā izglītība tematiskajā jomā "Mākslas" lielai daļai šo izglītības programmu absolventu nav noslēdzošais izglītības līmenis, jo tie turpina izglītību augstākos izglītības līmeņos. Tomēr darba tirgū ir pieprasījums arī pēc profesionālās vidējās izglītības ietvaros iegūtās profesionālās kvalifikācijas, kas liek detalizētāk pētīt tieši šīs speciālistu grupas lomu un atbilstību darba tirgus pieprasījumam.

Saskaņā ar līgumu Pētījuma mērķis bija apzināt un noteikt darba tirgu, kuram pēc profesionālās vidējās izglītības iegūšanas tiek sagatavoti kultūras un radošo industriju izglītības speciālisti. Pētījuma ietvaros darba tirgus jēdziens ir precizēts atbilstoši Pētījuma uzdevumiem. Atzīts, ka darba tirgus ir abstrakta kategorija, kas skata mijiedarbi starp darbaspēka **pieprasījumu un piedāvājumu** noteiktā teritorijā (piem. ES, valstī, reģionā vai citā administratīvi teritoriālā vienībā) un/vai noteiktā tautsaimniecības sektorā, profesijā, amatā. Pētījumā, atbilstoši darba uzdevumam, ar jēdzienu darbaspēka **“piedāvājums”**, saprotam profesionālās vidējās izglītības programmu absolventus izglītības tematiskajā jomā “Mākslas”, kas ieguvuši noteiktu profesionālo kvalifikāciju jomās: mūzika un skatuves māksla, vizuāli plastiskā māksla, audiovizuālā un mediju māksla, lietišķā māksla, dizains, izglītība. Savukārt ar **“pieprasījumu”** saprotam divu tipu nozares pārstāvošu darba devēju (uzņēmumu, organizāciju un iestāžu) personāla un cilvēkresursu vajadzības:

1) pirmkārt, to darba devēju vajadzības, kas **pārstāv kultūras un radošā sektora nozares**. Saskaņā ar Kultūras ministrijas definīciju, tās ir arhitektūra, dizains, kino, izpildītājmāksla, vizuālā māksla, mūzika, izdevējdarbība, televīzija, radio un interaktīvie mediji, reklāma, datorspēles un interaktīvās programmatūras, kultūras mantojums, kultūras izglītība, atpūta, izklaide un citas kultūras darbības. NACE 2.red. klasifikācijā (ES saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija) šo nozaru darbība klasificēta sekojošos kodos: galvenokārt kodā R “Māksla, izklaide un atpūta”, taču arī daļā no koda J “Informācijas un komunikācijas pakalpojumi”, daļā no koda M “Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi” un daļā no koda P “Izglītība”);

2) otrkārt, to darba devēju vajadzības, kas īsteno savu darbību **ārpus kultūras un radošā sektora**, taču nodarbina augstākminēto konkrēto kvalifikāciju speciālistus un tām pakārtotas profesiju grupas citās

tautsaimniecības nozarēs, piemēram, “Veselība un sociālā aprūpe” (kods Q), “Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi” (kods I¹) u.c.

Lai sasniegtu pētījuma mērķi, tika izpildīti četri definētie **darba uzdevumi**: 1) izstrādāt pētījuma dizainu, metodoloģiju un instrumentāriju, kas ļauj iegūt mērķa sasniegšanai nepieciešamos datus; 2) apkopot līdzšinējo pētījumu rezultātus, kur veikta mērķim pakārtotu tematu izpēte, veikt sekundāro datu analīzi; 3) veikt darba devēju aptauju par darba tirgu kultūras nozares un radošo industriju jomās (mūzika un skatuves māksla, vizuāli plastiskā māksla, audiovizuālā un mediju māksla, lietišķā māksla, dizains, izglītība), lai iegūtu datus, kas izmantojami argumentācijā izglītojamo uzņemšanas plāna izglītības tematiskajā jomā “Mākslas” profesionālās vidējās izglītības programmās izveidei; 4) izstrādāt ieteikumus Pasūtītājam, kā nodrošināt periodisku informācijas apkopošanu un pārskatīšanu par darba tirgus vajadzībām, ko izmantot, plānojot kultūras un radošo industriju izglītības piedāvājumu.

1. darba uzdevuma izpildes rezultātā tika noteikts, ka pētījums būs balstīts kvantitatīvajā metodoloģijā, kur kā datu ieguves metode tika izmantota aptauja. Aptaujas mērķa grupa ir kultūras un radošo industriju sektora darba devēji, bet instrumentārijs (anketa) tika izstrādāts ar mērķi nodrošināt iespēju datu analīzē atsevišķi analizēt divus mērķa grupas apakšsegmentus – “faktiskos” izglītības tematiskās jomas “Mākslas” profesionālās vidējās izglītības programmu absolventu darba devējus un potenciālos šo izglītības programmu darba devējus kultūras un radošo industriju sektorā.

2. darba uzdevuma izpildes rezultātā secināts, ka gan LKA, gan ārvalstu pētnieku iepriekš veiktie pētījumi konsekventi parāda to, ka nodarbinātību kultūras un radošajā sektorā raksturo vairākas specifiskas iezīmes (multi-nodarbinātība, augsts pašnodarbinātības īpatsvars, karjeras attīstība no projekta uz projektu) un, iesaistoties darba tirgū, dominē iekšējā motivācija (nevis ārējā, kas balstītos augstu ienākumu gūšanā). Tas nozīmē, ka datu interpretēšanā par KRI darba tirgus procesiem var tikai daļēji izmantot loģiku, kas piemīt citām tautsaimniecības nozarēm. Vienlaikus kvantitatīvu datu ieguvī par norisēm KRI ietekmē Eiropas Kopienas saimniecisko darbību statistiskās klasifikācijas NACE 2. red. izmantošana. Uzsvērts, ka attiecībā uz KRI šī klasifikācija nedod iespēju skatīt pilnīgu nodarbinātības ainu, līdz ar to veidojas sistemātiski šaurāks jomas skatījums. Pētījumā argumentēts, kāpēc pašlaik īstenoto pētījumu - EM darba tirgus vidējā un ilgtermiņa prognožu un IZM Profesionālās izglītības absolventu monitoringa - izmantošana, plānojot KRI izglītības piedāvājumu, var nebūt pietiekama divu savstarpēji saistītu iemeslu dēļ. EM darba tirgus vidējā un ilgtermiņa prognožu pētījumā izmantotās vienotās metodikas dēļ (t.sk. NACE klasifikācijas trūkumu dēļ) KRI datu interpretācijā var veidoties sistemātiskas nobīdes, jo KRI nodarbinātības jomai raksturīgas vairākas iezīmes, kas nepiemīt citiem sektoriem. Līdz ar to šīs prognozes var izmantot tikai daļēji. Savukārt IZM veiktajā profesionālās izglītības absolventu monitoringā nav paredzēts veikt prognozēšanu par izglītības piedāvājuma turpmāko veidošanu. Līdz ar to iespējams tikai identificēt esošo situāciju. Augstākminētās KRI īpatnības, kā arī EM un IZM veicamo pētījumu īpatnību apzināšana liek secināt, ka KRI izglītības

¹ Pieejams: <https://www.csp.gov.lv/lv/klasifikacija/nace-2-red/nace-saimniecisko-darbibu-statistiska-klasifikacija-eiropas-kopiena-2-redakcija>; skatīts 10.10.2023

piedāvājuma plānošanai nepieciešams veidot atsevišķu datu uzkrāšanas praksi un periodiski īstenot tādu darba tirgus tendenču izpēti, kas kompensētu pieminēto ministriju veikto pētījumu ierobežojumus.

3. darba uzdevuma izpildes rezultātā secināts, ka liels faktisko un potenciālo kultūras un radošo industriju darba devēju īpatsvars (74%) atzīst nozarei atbilstošas izglītības nozīmi, proti, to, ka viņu pārstāvētajā organizācijā, uzņēmumā, iestādē ir būtiski gan speciālisti ar profesionālo vidējo, gan ar augstāko izglītību kultūras mākslu un radošo industriju nozarē. Lielākā nozares darba devēju daļa uzskata, ka Latvijā iegūtā profesionālā vidējā (76% respondentu) un augstākā (82%) izglītība kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē atbilst viņu pārstāvētās organizācijas vajadzībām. Secināts, ka publiskā sektora darba devēji pauž augstāku atbilstības (pilnībā atbilst vai drīzāk atbilst) vērtējumu salīdzinot ar privātā sektora darba devējiem. Salīdzinot liela kultūras un radošo industriju darba devēju daļa (31%) atzīst darbaspēka nepietiekamību sektorā. Būtiska šo datu iezīme ir tā, ka darbaspēka pietiekamības vai nepietiekamības vērtējums ir izteikti atšķirīgs dažādos darba devēju vai darba tirgus segmentos. Uz darbaspēka nepietiekamību biežāk norāda privātā (komerc-) sektora pārstāvji, kā arī pašvaldību organizācijas un iestādes pārstāvoši darba devēji. Savukārt dominējošā nevalstiskā (NVO) sektora (biedrību un nodibinājumu) darba devēju daļa vērtē darbaspēka piedāvājumu kā pietiekamu. Citos darba tirgus segmentos darbaspēku kā pietiekamu vērtē tikai 23%-26% respondentu.

Kultūras un radošo industriju darba devēju skatījumā šobrīd viņu rīcībā ir nepietiekams nepieciešamo speciālistu skaits, kuri apguvuši profesionālās izglītības programmu izglītības tematiskajā jomā "Mākslas" un ieguvuši kādu no pētījuma izlasē iekļautajām profesionālajām kvalifikācijām. Pētījumā uzsvērts, ka nav nevienas profesionālās kvalifikācijas, uz kuras trūkumu nebūtu norādījuši lielāks vai mazāks darba devēju skaits, kas nozīmē, ka kultūras un radošā sektora darba tirgus ir dinamiskā, pastāv aktīvs pieprasījums pēc speciālistiem ar plašu profesionālo kvalifikāciju spektru, kas tiek piešķirta visās izglītības tematiskajā jomā "Mākslas" īstenotajās izglītības programmās. Dati liecina, ka visvairāk darba devēju norāda uz šādu speciālistu nepietiekamību (uzskaitījums veidots dilstošā secībā, sākot ar profesionālajām kvalifikācijām, uz kuru trūkumu norāda lielākais respondentu/darba devēju skaits) atbilstoši: skaņu operatori, video operatori, restaurācijas tehniķi/restauratora asistenti, taustiņinstrumentu spēles mūziķi, jo īpaši pianisti/koncertmeistari un akordeonisti/ansambļa vadītāji, kormeistari (diriģents vai baznīcas mūzikas dzīves organizators), mūziķi sitaminstrumentālisti, vides dizaina speciālisti (t.sk. labiekārtojuma un objektu) dizainera asistenti, pūšaminstrumentu spēles mūziķi, jo īpaši fagotisti/ansambļa vadītāji, tubisti/ansambļa vadītāji un trompetisti/ansambļa vadītāji, deju kolektīva repetitori, fotogrāfi, foto dizaina speciālisti, neakadēmiskās mūzikas - popa, roka, džeza, tradicionālās u.c. žanru pārstāvji, jo īpaši ar profesionālo kvalifikāciju: mūziķis/mūzikas tehnoloģiju speciālists ar specializāciju - skaņu operators vai gaismotājs; mūsdienu ritmiskās mūzikas izpildītājs, ansambļa vadītājs / džeza mūziķis; mūziķis basģitārists / kontrabasists, ansambļa vadītājs; mūsdienu ritmiskās mūzikas izpildītājs, ansambļa vadītājs / džeza mūziķis. Viedoklis, ka atbilstošas izglītības speciālistu darba tirgū ir par daudz, ir ļoti maz pārstāvēts – tā vidēji domā tikai 2% darba devēju, tomēr tas atšķiras, vērtējot katras specialitātes pietiekamību/nepietiekamību darba tirgū.

Domājot par savu pārstāvēto uzņēmumu, organizāciju, iestādi nākamo 3-5 gadu laikā, kultūras un radošo nozaru darba devēju lielākais īpatsvars prognozē nemainīgu nodarbināto skaitu. Tas attiecas

uz visiem trijiem nodarbināto segmentiem, kas tika izdalīti pētījumā: 1) kopējo nodarbināto skaitu, 2) nodarbinātajiem kultūras, mākslas un radošajās profesijās, 3) nodarbinātajiem speciālistiem ar profesionālo vidējo izglītību kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē, proti, tiem, kas apguvuši profesionālās izglītības programmu izglītības tematiskajā jomā “Mākslas” un ieguvuši atbilstošu profesionālo kvalifikāciju. Nedaudz vairāk kā 1/3 daļa respondentu (37%) uzskata, ka kopējais nodarbināto skaits nemainīsies, 23% – ka mazliet palielināsies, bet 21% – ka mazliet samazināsies. Vienlaikus ir vairākas specialitātes jeb profesionālās kvalifikācijas, kurām salīdzinoši liels darba devēju īpatsvars prognozē pieprasījuma pieaugumu.

Prognozējot nodarbināto skaita izmaiņas tieši kultūras, mākslu un radošajās profesijās, 43% respondentu uzskata, ka šo profesiju darbinieku skaits nemainīsies, vienlaikus 21% darba devēju tomēr uzskata, ka viņu pārstāvētajā uzņēmumā, organizācijā, iestādē nākamo 3–5 gadu laikā šo profesiju darbinieku skaits mazliet palielināsies. Nedaudz mazāk – 14% uzskata, ka šādu darbinieku skaits mazliet samazināsies. Zināma darba devēju daļa (3%-23%) prognozē tieši speciālistu ar vidējo profesionālo izglītību skaita palielinājumu savā uzņēmumā, organizācijā, iestādē, kur viedokļu procentuālais īpatsvars mainās atkarībā no specialitātes. Pieprasījuma pieaugums prognozēts skaņu operatora, vizuālās mākslas speciālista/ ilustratora, fotogrāfa/ foto dizaina speciālista, video operatora, vizuālās reklāmas dizaina speciālista, grafikas dizainera asistenta un citu profesionālo kvalifikāciju speciālistiem. Uz pieprasījuma pieaugumu vairāk norāda darba devēji no privātā sektora – gan komercsektora, gan NVO sektora (biedrību un nodibinājumu pārstāvji), savukārt, uz pieprasījuma nemainību vairāk norāda publiskā sektora (valsts un pašvaldību) darba devēji, bet uz sektora speciālistu eventuālu samazinājumu norāda salīdzinoši liels (30%) pašvaldības pārstāvošs darba devēju īpatsvars. Tas liecina par darba vietu augstāku dinamiku un atsevišķās specialitātēs augšupejošu pieprasījuma līkni kultūras un radošo nozaru privātā sektora segmentā.

4. darba uzdevuma izpildes rezultātā izveidota ieteikumu ceļa karte, kas uzlabos argumentāciju izglītības piedāvājuma plānošanai un kultūras un radošā sektora darba tirgus vajadzību plānošanai. Tā aptver septiņas ieteikumu grupas (t.sk. par datu iegūšanu no darba devējiem) atbilstošā izglītības piedāvājuma plānošanā iesaistītajiem.

1. ieteikums visos politikas veidošanas līmeņos komunicēt kultūras nozares un radošo industriju darba tirgus mēroga noteikšanas specifiku, kas ietver kultūras un radošo industriju pārsektorālo dabu, kā arī darba tirgus mēroga noteikšanā izmantot EDSO 2022. gada ziņojumā piedāvāto “trijžubura” pieeju kultūras un radošās nodarbinātības mērīšanai.

2. ieteikums tikai ierobežotā kontekstā izmantot argumentācijā Profesionālās izglītības absolventu monitoringa datus, jo tie satur augstu vispārinājuma pakāpi, kas neatsedz kultūras un radošā sektora darba tirgus un nodarbinātības specifikas “pieprasīto” detalizācijas pakāpi. Profesionālās izglītības absolventu monitoringa dati reprezentē esošo situāciju darba tirgū, bet nav paredzēti prognozēšanai par izglītības piedāvājuma turpmāko veidošanu.

3. ieteikums paredz attīstīt kultūras nozares un radošo industriju darba tirgus specifikai un tā pieprasījuma mērīšanai pielāgotu datu uzkrāšanas praksi. KRI izglītības piedāvājuma plānošanai nepieciešams veidot kultūras un radošo industriju sektoram pielāgotu datu uzkrāšanas praksi, pirmkārt, periodisku informācijas apkopošanu un pārskatīšanu par darba tirgus vajadzībām un,

otrkārt, izglītības tematiskās jomas "Mākslas" profesionālās vidējās izglītības programmu absolventu karjeras scenārijiem (nodarbinātība, tālākā izglītība). Periodiski īstenota kultūras nozares un radošo industriju darba tirgus tendenču izpēte kompensētu pieminēto ministriju veikto pētījumu ierobežojumus.

4. ieteikums paredz nodrošināt ikgadēju aptverošu datu iegūvi par absolventu nodarbinātību. Rekomendēts LNKC pielāgotas datu uzkrāšanas prakses ietvaros ik gadu septembrī no visām vidējās profesionālās izglītības iestādēm (Kultūras ministrijas (KM), Izglītības un zinātnes ministrijas, pašvaldību padotības, kā arī atbilstošām privātām izglītības iestādēm), kas īsteno profesionālās vidējās izglītības programmas izglītības tematiskajā jomā "Mākslas", pieprasīt informāciju par konkrētā gada absolventu nodarbinātības statusu, darba vietu un tās kontaktinformāciju (ja iespējams), amatu, kā arī absolventu skaitu, kas turpina izglītību. Sistemātiska uzkrātā informāciju ļautu iegūt unikālus datus no tiešajiem absolventu darba devējiem gan par tiem, kas strādā kultūras un radošajās profesijās (ISCO-08²⁴) kultūras un radošajās nozarēs, gan par darba vietām un organizācijām, uzņēmumiem, iestādēm, kur citos tautsaimniecības sektoros strādā "iegultie" kultūras un radošā sektora profesionāļi. Šādi dati ļautu novērtēt darba tirgus mērogu, iegūstot sistemātisku priekšstatu par visiem profesionālās vidējās izglītības programmu absolventiem izglītības jomā "Mākslas" (2022. gadā absolventu skaits (N) – 859).

Lai nodrošinātu datu iegūvi no izglītības iestādēm, LNKC nepieciešams veidot dialogu ar izglītības iestādēm, kura ietvaros precizētu atbildības par sistemātiskas (vienu reizi gadā) un aptverošas (par visiem absolventiem) informācijas sniegšanu, kas iekļautu vismaz absolventu kontaktinformāciju (e-pasti, telefona nr.), nodarbinātības (darba vieta – organizācija, uzņēmums, iestāde vai uzsāktās saimnieciskās darbības veids) rādītājus, ja absolvents neturpina izglītību augstākās izglītības iestādē. Iegūto darba devēju sarakstu strukturēt atbilstoši tautsaimniecības nozarei, ko tas pārstāv.

Lai iegūtu precīzāku datu kopu par kultūras nozaru un radošo industriju faktisko darba devēju apmierinātību ar speciālistu iegūto profesionālo vidējo izglītību nozarē, rekomendējam sistemātiski (ar divu gadu intervālu) veikt pēdējo divu gadu absolventu darba devēju aptauju. Aptaujas ģenerālais kopums – darba devēji, kuri iepriekšējos divos gados nodarbinājuši absolventus. Kontakta avots – LNKC iegūtā informācija no izglītības iestādēm. Absolventu darba devēju pieredzes, viedokļu un vērtējumu monitoringā iekļaujami jautājumi, kas kā indikatori izmantoti šī pētījuma aptaujas anketā (skat. pielikumu)

Lai iegūtu precīzāku datu kopu par nodarbinātības dinamiku un izmaiņu tendencēm KRI sektorā kopumā, ieteikts ar piecu gadu intervālu veikt kultūras un radošo industriju organizāciju, uzņēmumu un iestāžu pārstāvju kā potenciālo darba devēju aptauju. Aptaujas ietvaros kā minimums izmantojami potenciālo darba devēju pieredzes, vērtējumu un pieņēmumu indikatori, kas izmantoti šajā pētījumā (skat. pielikumu).

Ieteikums veidot abu segmentu (faktisko un potenciālo) darba devēju viedokļu monitoringa datu bāzi, kas izmantojama, plānojot kultūras un radošo industriju izglītības piedāvājumu, kur darba devēju viedoklis un vērtējums tiek kategorizēts kā viens no nozīmīgākajiem argumentiem izglītības programmu attīstības plānošanā.

IEVADS

Pētījumu **“Absolventu ar profesionālo vidējo izglītību kultūras un radošo industriju nozarē situācija darba tirgū”** (turpmāk – Pētījums) 2022.-2023. gadā pēc **Latvijas Nacionālā kultūras centra (LNKC)** pasūtījuma veica **Latvijas Kultūras akadēmijas (LKA) Kultūras un mākslu institūts**. Pētījuma pamatojumu veido vairāki faktori. Pirmkārt, kopējais izglītības politikas konteksts, kas par prioritāru nostāda STEM jomu (zinātne, tehnoloģijas, inženierzinātnes un matemātika) izglītību visos izglītības līmeņos un vienlaikus liek stiprināt argumentāciju citu, tostarp izglītības tematiskās jomas “Mākslas” izglītības programmu nepieciešamībai un valsts budžeta vietu dotāciju piešķiršanai. Otrkārt, esošie dati, ko satur Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) īstenotais profesionālās izglītības absolventu monitorings un dati, kas tiek iegūti Ekonomikas ministrijas (EM) darba tirgus prognozēšanas ietvaros tikai daļēji raksturo reālās darba tirgus un nodarbinātības tendences kultūras un radošo industriju (KRI) nozarē. Treškārt, profesionālā vidējā izglītība tematiskajā jomā “Mākslas” lielai daļai šo izglītības programmu absolventu nav noslēdzošais izglītības līmenis, jo tie turpina izglītību augstākos izglītības līmeņos. Tomēr darba tirgū ir pieprasījums arī pēc profesionālās vidējās izglītības ietvaros iegūtās profesionālās kvalifikācijas, kas liek detalizētāk pētīt tieši šīs speciālistu grupas lomu un atbilstību darba tirgus pieprasījumam.

Pētījuma mērķis ir apzināt un noteikt darba tirgu, kuram pēc profesionālās vidējās izglītības iegūšanas tiek sagatavoti kultūras un radošo industriju izglītības speciālisti.

Pētījuma **darba uzdevumi**:

1. izstrādāt pētījuma dizainu, metodoloģiju un instrumentāriju, kas ļauj iegūt mērķa sasniegšanai nepieciešamos datus;
2. apkopot līdzšinējo pētījumu rezultātus, kur veikta mērķim pakārtotu tematu izpēte, veikt sekundāro datu analīzi;
3. veikt darba devēju aptauju par darba tirgu kultūras nozares un radošo industriju jomās (mūzika un skatuves māksla, vizuāli plastiskā māksla, audiovizuālā un mediju māksla, lietišķā māksla, dizains, izglītība), lai iegūtu datus, kas izmantojami argumentācijā izglītojamo uzņemšanas plāna izglītības tematiskajā jomā “Mākslas” profesionālās vidējās izglītības programmās izveidei;
4. izstrādāt ieteikumus Pasūtītājam, kā nodrošināt periodisku informācijas apkopošanu un pārskatīšanu par darba tirgus vajadzībām, ko izmantot, plānojot kultūras un radošo industriju izglītības piedāvājumu.

PĒTĪJUMA DIZAINS, METODOLOĢIJA UN INSTRUMENTĀRIJS

Pētījuma dizains tika izstrādāts, ņemot vērā ārvalstīs un Latvijā veiktos pētījumus par kultūras nozares un radošo industriju darba tirgus specifiku. Līdzšinējie pētījumi, tostarp OECD rekomendācijas, paredz specifisko iezīmju pieņemšanu, prognozējot šī darba tirgus segmenta attīstību un plānojot visu izglītības līmeņu programmas. Kā piemērotākais datu avots minētā darba tirgus segmenta specifikas atklāšanai tika identificēts kultūras un radošo industriju sektora darba devēji, kas šajā pētījumā ir galvenā **mērķa grupa**, bet datu ieguves un analīzes procesā skatīti divos “apakšsegmentos”:

- 1) **“faktiskie darba devēji”** jeb tie, kas pēdējo trīs gadu laikā nodarbinājuši (proti, respondenta pārstāvētais uzņēmums, organizācija, iestāde) speciālistus ar profesionālo vidējo izglītību kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē;
- 2) **“potenciālie darba devēji”**, kas pārstāv kultūras un radošo industriju nozari, bet pēdējo trīs gadu laikā nav nodarbinājuši minētā izglītības līmeņa un kvalifikācijas speciālistus.

Abu mērķa grupas segmentu viedoklis tika mērīts ar vienu instrumentāriju (anketu).

Pētījuma ietvaros tika veikta darba devēju **elektroniskā aptauja interneta vidē** ar darba tirgu kultūras nozares un radošo industriju jomās (mūzika un skatuves māksla, vizuāli plastiskā māksla, audiovizuālā un mediju māksla, lietišķā māksla, dizains, izglītība), lai iegūtu datus, kas ļautu pilnveidot izglītojamo uzņemšanas plānošanu izglītības tematiskajā jomā “Mākslas” profesionālās vidējās izglītības programmās. Aptaujas anketa (skat. pielikumā) sastāvēja no 13 pamatjautājumiem (t.sk. diviem atvērtajiem jautājumiem). Aptaujas raksturojums un izpilde detalizētāk aprakstīta 1. tabulā.

Aptaujas mērķa grupa bija profesionālo vidējo izglītības programmu absolventu kultūras nozares un radošo industriju jomās faktiskie un potenciālie darba devēji. Mērķa grupa tika sasniegta, izmantojot LNKC apkopoto informāciju par minēto programmu absolventu darba devējiem un pētījuma īstenotāju apkopoto kontaktinformāciju par kultūras un radošo industriju sektora potenciālajiem darba devējiem. Kopumā tika sasniegti **275 respondenti**.

1. tabula. Aptaujas raksturojums.

Aptaujas mērķa grupa	Profesionālo vidējo izglītības programmu absolventu kultūras nozares un radošo industriju jomās faktiskie un potenciālie darba devēji
Sasniegtās izlases apjoms	275 respondenti (n=275)
Izlases metode	Stratificētā nejaušā izlase
Stratifikācijas pazīmes	Organizācijas/institūcijas pārstāvētā joma
Aptaujas metodes datu ieguves tehnika	Elektroniskā aptauja interneta vidē
Aptaujas veikšanas laiks	17.05.2023.-31.05.2023.
Aptaujas lauka darba īstenotājs	Latvijas Kultūras akadēmijas Kultūras un mākslu institūts (programmēta LimeSurvey rīkā)

Aptaujas datu apkopošana un analīze. Aptaujas dati apstrādāti un analizēti prognozējošās analītiskas un statistiskās analīzes programmatūrā IBM SPSS Statistics. Aptaujas dati apkopoti tabulās un diagrammās, kas izmantotas šī pētījuma secinājumu argumentācijas veidošanai. Ņemot vērā

respondentu skaitu (n=275) un diagrammu uztveramību, dati atspoguļoti veselos skaitļos (bez decimālskaitļiem aiz komata). Attiecīgi, izvairoties no datu nekonsistentas un neprecīzas apaļošanas, ziņojumā ir vairākas vienas atbildes jautājumu diagrammas, kuru kopējais atbilžu skaits apaļojuma rezultātā neveido 100% (bet gan 99% vai 101%). Uzrādot šos pašus datus ar vismaz vienu decimālskaitli aiz komata, to kopsumma joprojām veido 100%.

1. LĪDZŠINĒJIE PĒTĪJUMI PAR KULTŪRAS UN RADOŠO INDUSTRIJU IZGLĪTĪBAS SPECIĀLISTU DARBA TIRGU

Nodaļa sniedz pārskatu par līdzšinējiem pētījumiem par darba tirgus vajadzībām, ko izmantot, plānojot kultūras un radošo industriju izglītības piedāvājumu. To veido analīze par darba tirgus īpatnību definēšanu un pieprasījuma mērīšanu KRI kontekstā. Vispirms tiek piedāvāts ārvalstu pētījumu pārskats, tad - secinājumi par EM veikto darba tirgus prognožu veidošanu un IZM veikto izglītības iestāžu absolventu monitoringu.

1.1 LĪDZŠINĒJIE ĀRVALSTĪS VEIKTIE PĒTĪJUMI

Līdzšinējie ārvalstīs veiktie pētījumi tiek skatīti divos griezumos: 1) darba tirgus specifikas identificēšana KRI kontekstā; 2) kvantitatīvu datu ieguve par KRI ekonomiskās darbības klasifikācijas sistēmas NACE kontekstā.

1.1.1. DARBA TIRGUS SPECIFIKAS IDENTIFICĒŠANA KRI KONTEKSTĀ

Atsaucoties uz LKA Pētījuma darba uzdevumu “apzināt un noteikt darba tirgu, kuram pēc profesionālās vidējās izglītības iegūšanas tiek sagatavoti kultūras un radošo industriju izglītības speciālisti”, LKA Pētījuma īstenotāji uzsver, ka darba tirgus ir abstrakta kategorija, kas skata mijiedarbi starp darbaspēka **piedāvājumu un pieprasījumu** noteiktā teritorijā (piem. ES, valstī, reģionā vai citā administratīvi teritoriālā vienībā) un/vai noteiktā tautsaimniecības sektorā, profesijā, amatā. LKA Pētījumā ar jēdzienu darbaspēka **“piedāvājums”**, atbilstoši pētījuma darba uzdevumam, saprotam profesionālās vidējās izglītības programmu absolventus izglītības tematiskajā jomā “Mākslas”, kas ieguvuši noteiktu profesionālo kvalifikāciju jomās: mūzika un skatuves māksla, vizuāli plastiskā māksla, audiovizuālā un mediju māksla, lietišķā māksla, dizains, izglītība. Savukārt ar **“pieprasījumu”** saprotam divu tipu nozares pārstāvošu darba devēju (uzņēmumu, organizāciju un iestāžu) personāla un cilvēkresursu vajadzības:

1) pirmkārt, to darba devēju vajadzības, kas **pārstāv kultūras un radošā sektora nozares**. Saskaņā ar Kultūras ministrijas definīciju, tās ir arhitektūra, dizains, kino, izpildītājmāksla, vizuālā māksla, mūzika, izdevējdarbība, televīzija, radio un interaktīvie mediji, reklāma, datorspēles un interaktīvās programmatūras, kultūras mantojums, kultūras izglītība, atpūta, izklaide un citas kultūras darbības. NACE 2.red. klasifikācijā (ES saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija) šo nozaru darbība klasificēta sekojošos kodos: galvenokārt kodā R “Māksla, izklaide un atpūta”, taču arī daļā no koda J

“Informācijas un komunikācijas pakalpojumi”, daļā no koda M “Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi” un daļā no koda P “Izglītība”);

2) otrkārt, to darba devēju vajadzības, kas īsteno savu darbību **ārpus kultūras un radošā sektora**, taču nodarbina augstākminēto konkrēto kvalifikāciju speciālistus un tām pakārtotas profesiju grupas citās tautsaimniecības nozarēs, piemēram, “Veselība un sociālā aprūpe” (kods Q), “Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi” (kods I²) u.c.

Kultūras un radošais sektors ir īpašs, jo tas sniedz divu veidu rezultātus – no vienas puses, ekonomiskus, no otras puses – devumus sabiedrības labbūtībai, saliedētībai, identitātei un pašizpaušmei (Eiropas Parlaments, 2019). Nodarbinātībai kultūras un radošajā sektorā raksturīga virkne īpatnību, kas to atšķir no citiem sektoriem.

Nemot vērā kultūras un radošo industriju pārsektorālo dabu un KRI tipiskās karjeras trajektorijas īpatnības, KRI darba tirgus vajadzību definēšana ir īpašs izaicinājums. KRI pārsektorālā daba nozīmē to, ka KRI nodarbinātība neaprobežojas tikai ar konkrēto industriju vai profesiju robežām, bet izpaužas kā kultūras un radošo personu nodarbinātība ne-KRI nozarēs un vienlaikus arī ne-radošo profesionāļu nodarbinātība KRI nozarēs. Šī īpatnība akcentēta virknē pētījumu un ziņojumu. Viens no jaunākajiem ir Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas (EDSO) 2022. gada ziņojums “Kultūras risinājums: radošie cilvēki, vietas un industrijas, vietējā ekonomiskā un nodarbinātības attīstība” (OECD, 2022). EDSO eksperti uzsver, ka oficiālajā statistikā nodarbinātība KRI bieži tiek novērtēta par zemu, jo KRI profesionāļi var tikt nodarbināti arī ārpus KRI (piemēram, dizaineri automobiļu rūpniecībā). Vēl viens problemātisks aspekts ir tas, ka darba tirgus apsekojumos iekļauj respondentu *galveno* nodarbinātības vietu, bet ne vienmēr ietver sekundāro nodarbinātības vietu, kas ir izteikti relevanta KRI gadījumā (OECD 2022, 106). Līdz ar to EDSO savos aprēķinos izmanto “trijžubura” pieeju kultūras un radošās nodarbinātības mērīšanai, kas iekļauj sekojošo:

- KRI nozaru speciālisti – kultūras un radošie profesionāļi, kas strādā kultūras un radošajās profesijās (ISCO-08) kultūras un radošo industriju nozarēs;
- atbalsta darbinieki – ne-radošie profesionāļi, kas strādā kultūras un radošo industriju nozarēs;
- iegultie (*embedded – angļu val.*) darbinieki – kultūras un radošie profesionāļi, kas strādā nozarēs ārpus KRI (OECD 2022, 106).

Kā norādīts EDSO ziņojumā, kultūras piedāvājuma ķēdēm raksturīgas daudzveidīgas saiknes ar citiem sektoriem, kas nozīmē vēl lielāku nodarbinātības īpatsvaru KRI – piemēram, izpētīts, ka Londonā uz katrām 4 darbavietām radošajās industrijās ir 3 darbavietas plašākajā radošā piedāvājuma ķēdē, un 50% šīs ķēdes izdevumi tiek veikti ārpus KRI sektora (OECD 2022, 107). Praksē tas nozīmē, ka visaptverošu ainu ļautu iegūt tikai visu darba devēju aptauja, pirms tam veicot trīs iespējamo nodarbinātības grupu operacionalizāciju. Pragmātisku apsvērumu dēļ tas līdz šim nav bijis iespējams, tāpēc jāmeklē zinātniski korekti kompromisi. Viena no iespējām īstenota šajā LKA Pētījumā (sīkāk skat. Pētījuma metodoloģijas aprakstu), izvēloties par aptaujas respondentiem gan kultūras un radošā

² Pieejams: <https://www.csp.gov.lv/lv/klasifikacija/nace-2-red/nace-saimniecisko-darbibu-statistiska-klasifikacija-eiropas-kopiena-2-redakcija>; skatīts 10.10.2023

sektora pārstāvjus, gan pārstāvjus no uzņēmumiem un organizācijām, kas nav kultūras un radošo industriju nozarēm piederīgi (bet kuros saskaņā ar vidējās profesionālās izglītības iestāžu pausto, tiek nodarbināti to absolventi). Tādējādi tiek radīta iespēja identificēt gan kultūras un radošajā sektorā nodarbinātos, gan *iegultos* speciālistus (skat. OECD 2022). Šī pieeja izmantojama LNKC darbā arī turpmāk (sīkāk sadaļā “Ieteikumi KRI izglītības plānošanai..”).

Ar datu iegūvi un interpretēšanu saistīts vēl viens izaicinājums. Pētījumi liecina, ka KRI profesionāļu nodarbinātībai un karjerai ir īpatnības, kas nav raksturīgas citām, “tradicionālām”, nozarēm. Pirmkārt, nodarbinātībai KRI raksturīga **vairāku nodarbinātības vietu un lomu** savienošana (“multi-profesionāli”, “portfolio” karjera). Piemēram, šāds secinājums iegūts starptautiski atzītu mūziķu karjeras trajektoriju izpētē 2020. gadā publicētā pētījumā (López-Iñiguez & Bennett 2020). Līdzīgas atziņas guvuši arī LKA pētnieki, analizējot saiknes Latvijas mūzikas ekosistēmā 2022. gadā (LKA 2022). Multi-profesionālās vai portfolio karjeras ir raksturīgas arī citām KRI nozarēm (Ashton 2018). Viens no 2017. gadā LKA pētnieku īstenotā pētījuma (LKA 2017) secinājumiem ir sekojošs – vairāku nodarbinātības veidu un vietu savienošana nozīmē, ka KRI sektorā nepastāv “tipisks” darba attiecību modelis. Arī 2023. gadā publicētais Eiropas Komisijas ziņojums par KRI sektorā nodarbināto statusu un darba apstākļiem norāda, ka mākslinieciskās un radošās darbības kompleksais raksturs nozīmē to, ka šī darba formas bieži ir netipiskas “standarta” nodarbinātībai (European Commission 2023).

Vai oficiālajā statistikā izmantojamās metodēs tiek ņemtas vērā šīs īpatnības? Jau pieminētajā EDSO (OECD 2022) ziņojumā norādīts, ka darba tirgus aptaujas parasti neņem vērā to, ka KRI profesionāļu nodarbinātībai raksturīga nodarbinātība vairākās nodarbinātības vietās (ne tikai primārajā, par kuru vāc datus tipiskā darba devēju apsekojumā). Tas nozīmē, ka secinājumi, kas balstīti vienas nodarbinātības vietas datu analīzē, rada nepilnīgu priekšstatu par situāciju nozarē, tai skaitā profesionāļu ienākumiem.

Otrkārt, nodarbinātībai KRI raksturīgi, ka līdz pat 29% visu nodarbināto ir pašnodarbināti/ frīlanceri (OECD 2022). Tas ir būtiski lielāks šādas nodarbinātības formas īpatsvars, nekā citās nozarēs, un papildina iepriekšminēto par nodarbinātības vietu analīzes iespējamo nepilnīgumu. Cita starpā, pašnodarbinātība nozīmē arī *jaunu*, agrāk nebijušu darba vietu izveidi.

Treškārt, KRI karjeras trajektorijas nav lineāras, kas nozīmē, ka nākamais projekts (KRI jomā darbs bieži ir projekta formā) var nebūt ar augstāku formālo statusu vai atalgojumu, jo nākamā projekta izvēles faktori var būt citi (Bennett & Hennekam 2018), piemēram, tā var būt iespēja gūt jaunu profesionālo pieredzi, attīstīt savu profesionālo reputāciju un kontaktu tīklu, utt. 2019. gadā publicēts kvantitatīvs pētījums Nīderlandes KRI sektorā (Cnossen, Lotts & van Witteloostuijn 2019) kārtējo reizi apstiprinājis, ka profesionāļiem KRI sektorā dominē iekšējā motivācija, nevis ārējā (tai skaitā peļņa). Tā ir viena no būtiskām iezīmēm, kas atšķir KRI sektoru no citiem, nosacīti tradicionāliem, sektoriem (Been & Keune 2020). Protams, šīs parādības negatīvā puse ir nedroša nodarbinātība, kas noved pie izdegšanas un mentālo slimību riska (Shaughnessy et al. 2022).

Kopumā augstākminētie faktori būtu jāņem vērā, plānojot datu iegūvi un interpretējot datus - piemēram, veicot darba tirgus prognozēšanu tik specifiskam sektoram kā KRI. Vai tas notiek Latvijas gadījumā, pētnieki centās noskaidrot attiecībā uz diviem regulāri veicamiem pētījumiem (EM veidotās darba tirgus prognozes un IZM absolventu monitorings), kuru dati tiek izmantoti, argumentējot

izglītības politikas lēmumus. Taču vispirms skatīsim vēl dažus ierobežojumus, kas ietekmē iespēju iegūt drošticamus kvantitatīvus datus par KRI.

1.1.2. KVANTITATĪVU DATU IEGUVE PAR KRI, SAIMNIECISKĀS DARBĪBAS STATISTIKĀS KLASIFIKĀCIJAS SISTĒMAS NACE KONTEKSTĀ

Pierādījumos balstīta lēmumu pieņemšana, tai skaitā izglītības jomā, ir tiešā veidā atkarīga no tā, cik precīzi iespējams identificēt pētāmās jomas būtiskos aspektus. Kā jau esam norādījuši, KRI kontekstā šādu precizitāti ietekmē vairākas sektora īpatnības. Īpatnību sarakstu papildina vēl viena – problemātiska saimniecisko darbību statistiskās klasifikācijas sistēma (Centrālā Statistikas pārvalde 2021), kas būtiski apgrūtina KRI sektora robežu noteikšanu. Sistēma ir kopīga Eiropas Kopienai, līdz ar to iezīmējam dažus tās problemātiskos aspektus, balstoties uz ārvalstu ekspertu/pētnieku atzinumiem.

Viens no autoritatīvākajiem pētniecības centriem KRI jomā ir Briselē esošais KEA European Affairs, kas pēdējos 15 gados ir veicis nozīmīgu skaitu plašu salīdzinošu pētījumu pēc Eiropas Komisijas pasūtījuma. Pētījums par datu apkopošanu un analīzi KRI jomā arī īstenots pēc Eiropas Komisijas pasūtījuma, lai identificētu datu “plaisas” un rekomendētu iespējamās rīcības to aizpildīšanai KRI pienesuma dažādo aspektu definēšanas kontekstā. Lai gan šis pētījums veikts jau pirms 8 gadiem (KEA 2015), tā secinājumi ir joprojām aktuāli. Pētnieki analizējuši Eurostat apkopojamo statistiku (piemēram, ES Darba tirgus apsekojums), kā arī alternatīvus datu avotus (piemēram, administratīvie dati, lielie dati no Interneta, Creative Europe projektu dati u.c.) un dažādas KRI datu vākšanas institūcijas/observatorijas Eiropas Savienībā (piemēram, Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe³). Būtiskākie pētījuma secinājumi:

1. Pašreizējā KRI datu vākšanas prakse ir nepilnīga, taču ir grūti mobilizēt lielākus finanšu un cilvēkresursus šīs prakses pilnveidei, jo KRI netiek uzskatītas par statistikas prioritāti.
2. Ir statistiski problemātiski “notvert” lielu daļu darbību, ko veic ļoti liels skaits KRI mazo un mikro uzņēmumu (KEA 2015, 8).
3. Alternatīvie datu avoti nevar aizpildīt statistikas datu plaisas, taču tie var būt noderīgi politikas pasākumu veidošanas nolūkiem, jo sniedz pārskatu par KRI darbību (KEA 2015, 9).
4. Eurostat, sadarbojoties ar nacionālajām statistikas institūcijām, būtu jāizstrādā jaunas statistikas definīcijas⁴, lai aizpildītu statistikas plaisas (jo īpaši attiecībā uz modes dizainu, daiļamatniecību, digitālajiem mūzikas, izdevējdarbības un video spēļu industriju segmentiem) (KEA 2015, 11).

Secinājumus papildina 2022. gadā publicēts EK līdzfinansēta starptautiska pētniecības projekta ziņojums, kurā īpaši uzsverts, ka NACE klasifikācijai ir būtiski trūkumi attiecībā uz tiem sektora segmentiem, kuri darbojas digitālā formātā (Measuring the CCS in the EU 2022, 10). (NACE, jeb Saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija Eiropas Kopienā, 2. redakcija, ir kopēju ES saimniecisko

³ Latvija piedalās šīs observatorijas darbā, īstenotājs ir Latvijas Kultūras akadēmija.

⁴ Ziņojuma rakstīšanas brīdī klasifikāciju sistēmu (NACE un ISCO kodu) pārskatīšana nebija plānota un autori atzīmē, ka vienošanās panākšana prasītu vairākus gadus.

darbību statistiskā klasifikācija, ar kuras palīdzību noteikt saimniecisko darbības veidu ražošanas vai citām institucionālajām vienībām⁵.

- Starptautiskās statistikas klasifikācijas nespēj adekvāti atspoguļot KRI darbību un ar to saistītos produktus un pakalpojumus. Kultūras darbības, produkti un pakalpojumi tiek apkopoti un apvienoti augstākā vispārinājuma līmenī (*aggregated* – angļu val.) kopā ar elementiem, kas nav saistīti ar kultūru.
- Izmantojamās definīcijas neatspoguļo digitālo transformāciju, kas notikusi pēdējos gados (Measuring the CCS in the EU 2022, 11).
- Pētnieku kolektīvs iesaka piešķirt klasifikāciju “kultūras un radošais sektors” desmit NACE kodiem⁶, kas pēc viņu domām ļautu precīzāk atspoguļot sektora mērogu un nozīmi.

Apkopojot, var secināt, ka NACE kodu sistēmai ir būtiski trūkumi attiecībā uz KRI sektora robežu noteikšanu (līdz ar to jebkādu jēgpilnu secinājumu izdarīšanu par situāciju sektorā), jo:

- KRI uzņēmumi un profesijas tiek statistiski apvienotas ar elementiem, kas nav saistīti ar kultūru (un var tikt atdalītas tikai manuāli, balstoties uz konkrētas pētnieku grupas pieņemtajiem principiem).
- Vienlaikus, sektora reālā ietekme saistīta ar pārnozariskskumu, kura operacionalizācija ir vēl komplicētāka par analizējamo vienību atlasīšanu no NACE kodiem.
- Karjeras ir multi-profesionālas.
- Ievērojams pašnodarbināto īpatsvars.
- Karjeras nav lineāras.
- KRI jomā dominē mazie un vidējie uzņēmumi, kurus veido jomas profesionāļi, līdz ar to tiek veidotas *jaunas*, šobrīd neesošas darbavietas.

Pieminētās KRI īpatnības būtiski ietekmē iespējas pilnvērtīgi noteikt situāciju darba tirgū šajā sektorā. Šo secinājumu izdarījuši LKA pētnieki arī 2017. gadā īstenotajā “Pētījumā par kultūrizglītības īstenošanas pēctecību profesionālās ievirzes, profesionālās vidējās izglītības, augstākās izglītības programmās un sagatavoto speciālistu skaita atbilstību kultūras nozares un radošo industriju darba tirgus prasībām”.

Darba tirgus situācijas raksturošana, savukārt, ir svarīga, jo ir cieši saistīta ar izglītības iestāžu darba kvalitātes vērtējumu. Kā norāda divas autoritatīvas KRI izglītības jomas pētnieces Denīze Džeksona un Rute Bridžstoka (Jackson & Bridgstock 2019) tikai pilna laika nodarbinātības rādītāji neparāda patieso ainu KRI sektorā, jo sektoram raksturīga nestabila nodarbinātība, portfolio karjeras, un atšķirīga absolventu motivācija.

Turpinājumā skatīsim divus nozīmīgus regulāri veicamus pētījumus, kuru dati tiek izmantoti KRI izglītības programmu darbības plānošanā.

⁵ Pieejams: https://www.csp.gov.lv/lv/klasifikacija/nace-2-red?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F

⁶ Piemēram, kods 74 – Citas profesionālas, zinātniskas un tehniskas aktivitātes.

1.2. EM ĪSTENOTĀS DARBA TIRGUS PROGNOZES UN IZM ABSOLVENTU MONITORINGS KRI SPECIFIKAS KONTEKSTĀ

Šajā sadaļā komentēsim divus no politikas pasākumu plānošanas viedokļa nozīmīgus pētījumu projektus, ko īsteno Ekonomikas ministrija un Izglītības un zinātnes ministrija. EM pētījumu sākotnējā metodika izstrādāta Eiropas Sociālā fonda projekta ietvaros; tā vēlāk papildināta sadarbībā ar Rīgas Tehniskās universitātes pētniekiem un SIA “AC Konsultācijas”. Pētījumi notiek jau kopš 2008. gada, prognozes atjauno ik pēc 2 gadiem. IZM profesionālās izglītības iestāžu absolventu monitorings uzsākts 2022. gadā. Ko varam secināt par šo pētījumu pielietojamību konkrēti KRI sektora situācijas analizēšanai?

1.2.1. EM DARBA TIRGUS VIDĒJA UN ILGTERMIŅA PROGNOZES

Kā norāda EM, “Ekonomikas ministrijas darba tirgus prognozes ir viens no instrumentiem, kas ļauj priekšlaicīgi paredzēt darba tirgus neatbilstību veidošanos nākotnē. Tās parāda iespējamās darba tirgus attīstības tendences un iespējamos riskus, saglabājoties esošai izglītības sistēmai un izglītības piedāvājuma struktūrai. Prognozes ir tikai viens no posmiem darbaspēka piedāvājuma pielāgošanas procesā. Tā ir kvantitatīva bāze tālākām diskusijām starp nodarbinātības, izglītības un struktūrpolitikas veidotājiem, sociālajiem partneriem, zinātniekiem un citām iesaistītām pusēm, lai savlaicīgi sagatavotos un pielāgotos sagaidāmajām strukturālajām izmaiņām tautsaimniecībā” (EM 2020, 2022). Šis šķiet ļoti būtisks komentārs par to, ka prognozēm ir jābūt bāzei turpmākām diskusijām, nevis jātiek uztvertām kā nekļūdīgai vienīgajai versijai par to, kā attīstās situācija un līdz ar to kā jāpielāgo izglītības jomas rīcības. Darba tirgus prognožu veidošanas metodoloģijas izpēte parāda vairākus aspektus, kuros konkrēti KRI jomā var veidoties nobīdes prognožu veidošanā.

Pirmkārt, prognožu veidošanā tiek izmantota Eiropas Kopienas saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija NACE 2.red. Kā jau norādījām, attiecībā uz KRI šī klasifikācija nedod iespēju skatīt pilnīgu nodarbinātības ainu, līdz ar to veidojas sistemātiski **šaurāks** jomas skatījums.

Otrkārt, EM norāda, ka “Darba tirgus prognožu izstrādē izmantoti galvenokārt valsts statistikas programmā iekļautie un regulāri CSP apkopotie dati. Nozīmīgākais informācijas avots ir Darbaspēka izlasveida apsekojums (DSA). Uz DSA balstīti galvenie prognožu pieņēmumi par darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma struktūru”. DSA tiek veikts četras reizes gadā; anketā (Centrālā Statistikas pārvalde) ir plaša nodarbinātības sadaļa (II daļa “Personas ekonomiskā aktivitāte”). No tās var secināt, ka respondents raksturo sava darba nozari pēc NACE koda (jautājums D47k) un savu amatu – pēc profesiju klasifikatora (D48n). Jautājumos taujāts par “pamatdarbu”, tomēr ir arī sadaļa “G. BLAKUSDARBS UN DARBALAIKA REZERVE”, kurā tiek noskaidrots par respondenta blakusdarbu skaitu, nodarbinātības statusu tajos, nozari, u.c. Vienlaikus, intervijā ar EM speciālistiem 24.02.2023. izskanēja komentārs, ka “bāze ir **pamatdarbs**”. Tas ir pretrunā ar multi-nodarbinātību, kas ir viena no raksturīgākajām KRI iezīmēm. Bažas raisa arī nozaru raksturošana pēc NACE koda. Piemēram, dizaina profesionālis, kurš strādā NACE nozarē “valsts pārvalde”, netiks klasificēts kā piederīgs KRI. Vienlaikus, šāda nodarbinātība ir viens no tipiskiem KRI nodarbinātības veidiem (“iegultā”).

Treškārt, ir būtiski atzīmēt, ka darba tirgus prognožu pamatā ir vairāki bāzes pieņēmumi par to, kā darbojas darba tirgus. Viens no tiem pelnījis īpašu uzmanību: "Izglītības preferences galvenokārt izriet no darba tirgus pieprasījuma un piedāvājuma attiecības, t.i., mācīties gribētāju nākotnes izglītības izvēle būs vērsta uz tām jomām, kuras lēmuma pieņemšanas brīdī būs visperspektīvākās – relatīvi lielākas darba iespējas un augstāka sagaidāmā atdeve no individuāliem ieguldījumiem izglītībā (EM 2020, 43)". Kā tika norādīts intervijā ar EM pārstāvjiem, "ar humanitāro un mākslas izglītību ir **mazas iespējas**", cilvēki dodas no "mazproduktīvām ienākumu ziņā uz **produktīvām**". Kā jau esam norādījuši, šī loģika KRI jomā varētu nedarboties, jo tur dominē iekšējā, nevis ārējā motivācija.

Augstākminētais varētu nozīmēt, ka darba tirgus prognozes, kas balstītas augsta agregācijas līmeņa modelī, neļauj pietiekami skaidri redzēt tendences konkrēti KRI jomā. Tās būtu jāizmanto rīcības modelēšanas attiecīgajās izglītības jomās tikai ar būtiskām atrunām un/vai izmantojot arī citas datu ieguves un interpretēšanas metodes, īpaši nozares pieprasījuma mērīšanā, kur varētu labi darboties kvalitatīvās metodes (darba devēju viedoklis, ekspertu viedoklis par karjeras attīstības modeļiem).

1.2.2. IZM PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS ABSOLVENTU MONITORINGS

IZM profesionālās izglītības absolventu monitorings uzsākts 2022. gadā, apkopojot datus par absolventu gaitām no 2018. gada līdz 2022. gada 30. jūnijam. Plānots sekot šīm gaitām 10 gadus (IZM 2022). Mērķis ir apkopot "izglītību ieguvušu cilvēku nodarbinātības un sociālos rādītājus, kā arī karjeras izaugsmi un konkurētspēju darba tirgū" (IZM 2022). Kā norādīts MK informatīvajā ziņojumā, "informācija par absolventu rezultātiem darba tirgū ļauj novērtēt absolventu prasmju un zināšanu atbilstību darba tirgus prasībām un tautsaimniecības vajadzībām kopumā (IZM 2021)".

Galvenie datu avoti ir IZM, NVA, VID un CSP; datu apkopošanas brīdis ir novembris. Pozitīva iezīme ir tas, ka tiek apkopoti dati arī par absolventu veidotajiem uzņēmumiem - tas papildina iespējamo nodarbinātības modeļu klāstu. Vienlaikus, monitoringa sistēmas datu uzkrāšanā un interpretēšanā aktuāli tie paši apsvērumi, ko jau paudām attiecībā uz EM veidotajām darba tirgus prognozēm. Lai gan monitoringa mērķis ir tikai sekot līdzi situācijai (nevis to prognozēt), būtiska ir iegūto datu interpretēšana, raksturojot situāciju kā apmierinošu vai neapmierinošu un izmantojot šos datus turpmāko darbību plānošanai. No šāda skatupunkta vēlreiz atkārtojam galvenos secinājumus par KRI darba tirgu un nodarbinātības raksturlielumiem, kas būtu jāņem vērā, interpretējot datus par KRI situāciju darba tirgū:

1. NACE kodi ir nepilnīgi un neprecīzi attiecībā uz KRI (ārvalstu pētījumi norāda, ka īpaši nepilnīgi tie ir attiecībā uz modes dizainu, daiļamatniecību, digitālajiem mūzikas, izdevējdarbības un video spēļu segmentiem un digitālajiem KRI produktiem kopumā);
2. KRI absolventi var darboties savā specialitātē ne tikai kultūras un radošajās nozarēs, bet arī ārpus tām (nozarēs, kuras pēc NACE kodiem nav saistītas ar KRI);
3. KRI nodarbinātie tipiski savieno vairākas nodarbības vietas un veidus; karjera attīstās nelineāri (tā saucamā "portfolio karjera");
4. katrs trešais ir pašnodarbināts un šādā nozīmē daļa veido jaunas darba vietas, kuru nebija agrāk, un kas ar laiku var izveidoties par uzņēmumiem;

5. zemi un nestabili ienākumi neattur KRI izglītības programmu absolventus no darbošanās šajā sektorā, kas skaidrojams ar iekšējās motivācijas dominēšanu (vienlaikus tas atšķiras no tradicionālas darba tirgus loģikas);
6. pašlaik veicamie regulārie pētījumi (EM un IZM) jāpapildina ar datiem, kas iegūti ar kvalitatīvām metodēm, īpašu uzmanību pievēršot datu interpretācijai saskaņā ar KRI sektora īpatnībām.

Būtiski uzsvērt, ka tā saucamā **radošo profesionāļu pārprodukcija ir viena no strukturālām KRI iezīmēm, kas jāvērtē pozitīvi, ciktāl tā sniedz plašu talanta un radošuma "rezervuāru", kur konkurence un sadarbība izveido augstas kvalitātes gala produktu.** Te jāatsaucas uz radošuma dabu, kas izpaužas daudzveidīgās saiknēs un mijiedarbēs, konkurējot par ierobežotu skaitu vēlamo statusu konkrētajā laukā.

Secinājumi. Gan LKA, gan ārvalstu pētnieku iepriekš veiktie pētījumi konsekventi parāda to, ka kultūras un radošajam sektoram raksturīga virkne īpatnību nodarbinātības veidos (multi-nodarbinātība, augsts pašnodarbinātības īpatsvars, karjeras attīstība no projekta uz projektu) un iesaistoties darba tirgū, dominē iekšējā motivācija (nevis ārējā, kas balstītos augstu ienākumu gūšanā). Tas nozīmē, ka datu interpretēšanā par KRI darba tirgus procesiem var tikai daļēji izmantot loģiku, kas piemīt citām tautsaimniecības nozarēm.

Vienlaikus, kvantitatīvu datu iegūvi par norisēm KRI ietekmē Eiropas Kopienas saimniecisko darbību statistiskās klasifikācijas NACE 2.red. izmantošana. Attiecībā uz KRI šī klasifikācija nedod iespēju skatīt pilnīgu nodarbinātības ainu, līdz ar to veidojas sistemātiski **šaurāks** jomas skatījums.

Pašlaik īstenoto pētījumu - EM darba tirgus vidējā un ilgtermiņa prognožu un IZM Profesionālās izglītības absolventu monitoringa - izmantošana, plānojot KRI izglītības piedāvājumu, var nebūt pietiekama divu savstarpēji saistītu iemeslu dēļ. EM darba tirgus vidējā un ilgtermiņa prognožu pētījumā izmantotās vienotās metodikas dēļ (t.sk. NACE klasifikācijas trūkumu dēļ) KRI datu interpretācijā var veidoties sistemātiskas nobīdes, jo KRI nodarbinātības jomai raksturīgas vairākas iezīmes, kas nepiemīt citiem sektoriem. Līdz ar to šīs prognozes var izmantot tikai daļēji.

Savukārt, IZM veiktajā profesionālās izglītības absolventu monitoringā nav paredzēts veikt prognozēšanu par izglītības piedāvājuma turpmāko veidošanu. Līdz ar to iespējams tikai identificēt esošo situāciju.

Augstākminētās KRI īpatnības, kā arī EM un IZM veicamo pētījumu īpatnību apzināšana liek secināt, ka KRI izglītības piedāvājuma plānošanai nepieciešams veidot atsevišķu datu uzkrāšanas praksi, un periodiski īstenot tādu darba tirgus tendenču izpēti, kas kompensētu pieminēto ministriju veikto pētījumu ierobežojumus.

2. DARBA DEVĒJU APTAUJAS DATI PAR DARBA TIRGU KULTŪRAS NOZARES UN RADOŠO INDUSTRIJU JOMĀS

Kultūras nozares un radošo industriju (mūzika un skatuves māksla, vizuāli plastiskā māksla, audiovizuālā un mediju māksla, lietišķā māksla, dizains, izglītība) darba devēju viedoklis par jauno speciālistu zināšanām, prasmēm un kompetenci, kas iegūta izglītības iestādēs, kuras īsteno profesionālās vidējās izglītības programmas izglītības tematiskajā jomā "Mākslas", ir viens no galvenajiem datu avotiem, kas stiprina un pamato argumentāciju valsts pasūtījumam un izglītojamo uzņemšanas plānam. Šajā pētījumā tika noskaidrots darba devēju viedoklis un vērtējums par konkrētu profesionālās vidējās izglītības iestāžu absolventiem un viņu profesionālo kvalifikāciju. Pētījuma fokusā bija darba tirgus dalībnieki, kuri ieguvuši ceturrtā līmeņa profesionālo kvalifikāciju (šobrīd kopumā **86 profesionālo kvalifikāciju veidi**), apgūstot izglītības programmu, kas ietilpst šādās izglītības programmu grupās:

- 1) "Mūzika un skatuves māksla" (mūzikas, teātra mākslas un dejas jomā), kur iespējams iegūt 53 dažādas profesionālās kvalifikācijas (piemēram, mūzikas programmās atbilstoši katra instrumenta spēlei);
- 2) Mākslas programmu grupās "Amatniecība", "Audiovizuālā un mediju māksla", "Dizains", "Lietišķā māksla", "Vizuāli plastiskā māksla" ir bijis iespējams iegūt 33 dažādas profesionālās kvalifikācijas (profesionālās kvalifikācijas skaits var mainīties).

Minētās profesionālās vidējās izglītības programmu grupas kopumā 2022./2023. mācību gadā īsteno **24 Latvijas izglītības iestādes**:

- 1) **10 Kultūras ministrijas padotības izglītības iestādes**: Alfrēda Kalniņa Cēsu mūzikas vidusskola, Staņislava Broka Daugavpils Mūzikas vidusskola, Jelgavas Mūzikas vidusskola, Mākslu izglītības kompetences centrs "Liepājas Mūzikas, mākslas un dizaina vidusskola", Jāņa Ivanova Rēzeknes mūzikas vidusskola, Rēzeknes Mākslas un dizaina vidusskola. Jāzepa Mediņa Rīgas Mūzikas vidusskola, Mākslu izglītības kompetences centrs "Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola", Mākslu izglītības kompetences centrs "Nacionālā Mākslu vidusskola", Mākslu izglītības kompetences centrs "Ventspils Mūzikas vidusskola". Kā liecina LNKD dati, 2021./2022.mācību gadā šīs skolas absolvēja **427 absolventi**, no kuriem **116 jeb 27,1% absolventu šobrīd strādā algotu darbu**, 294 jeb 68,8 % absolventu turpina izglītību – studē augstākās izglītības programmās (Avots: LNKD dati).
- 2) **3 pašvaldību dibinātās izglītības iestādes**: Mākslu izglītības kompetences centrs "Daugavpils Dizaina un mākslas vidusskola "Saules skola"", Valmieras Dizaina un mākslas vidusskola, Zaļenieku komerciālā un amatniecības vidusskola.
- 3) **10 Izglītības un zinātnes ministrijas padotības izglītības iestādes**: Latgales industriālais tehnikums, VSIA "Rīgas Tūrisma un radošās industrijas tehnikums", Rīgas Celtniecības koledža, Ogres tehnikums, Vidzemes Tehnoloģiju un dizaina tehnikums, Rīgas Stila un modes tehnikums, Rēzeknes Tehnikums, Jēkabpils Agrobiznesa koledža, Kuldīgas Tehnoloģiju un tūrisma tehnikums, Rīgas Mākslas un mediju tehnikums.
- 4) **1 juridiskas personas dibināta izglītības iestāde**: Profesionālā vidusskola "Victoria".

Jāuzsver, ka aptaujā tika mērīts potenciālo un faktisko darba devēju (turpmāk - darba devēju) viedoklis un vērtējums nevis par konkrētu izglītības iestāžu darbību, bet par to absolventu piemērotību darba devēju vajadzībām attiecībā uz iegūto profesionālo kvalifikāciju. Tātad, aptaujā pētījām kultūras nozares un radošo industriju darba devēju pieredzi ar tiem viņu pārstāvētajā organizācijā vai iestādē **pēdējo trīs gadu laikā nodarbinātajiem speciālistiem**, kuri kādā no minētajām profesionālās vidējās izglītības iestādēm apguvuši vienu no nosauktajām izglītības programmām, **iegūstot konkrētu profesionālo kvalifikāciju**. Izstrādājot aptaujas anketas jautājumus, tika ņemts vērā tas, ka aptaujas respondenti – darba devēji – var nepārzināt izglītības programmu, programmu grupu un profesionālo kvalifikāciju precīzus nosaukumus to pilnā detalizācijas pakāpē, tāpēc anketas izstrādē 86 profesionālās kvalifikācijas, kuras šobrīd minēto izglītības programmu absolventiem piešķir nosauktās 24 izglītības iestādes, tika reducētas līdz 34, no kurām 4 profesionālajām kvalifikācijām tika pētīts vērtējums arī par to apakšjomām (kopumā plus vēl 27 profesionālās kvalifikācijas). Tātad operacionalizācijas procesa ietvaros tika apvienotas pēc izglītības programmas satura ļoti tuvas profesionālās kvalifikācijas (skat. 2. tabulu).

2. tabula. Operacionalizētās profesionālās kvalifikācijas un to jomas

Nr. p.k.	Kvalifikācijas joma	Kvalifikācija
1.	Vizuālā māksla	Vizuālās mākslas speciālists, ilustrators
		Restaurācijas tehniķis, restauratora asistents
2.	Dizains	Tēlniecības objektu dizaina speciālists
		Interjera dizaina speciālists, dizainera asistents
		Vides dizaina speciālists (t.sk. labiekārtojuma un objektu), dizainera asistents
		Produktu dizainera asistents
		Materiālu dizaina speciālists
		Keramikas izstrādājumu dizaina speciālists
		Metāla izstrādājumu dizaina speciālists
		Koka izstrādājumu dizaina speciālists
		Mēbeļu dizaina speciālists
		Tekstilizstrādājumu dizaina speciālists
		Apģērbu dizaina speciālists, dizainera asistents, modes aksesuāru dizainera asistents
		Komunikācijas dizainera asistents
		Vizuālās reklāmas dizaina speciālists
		Grafikas dizainera asistents
Audiovizuālās komunikācijas dizainera asistents		
3.	Lietišķā māksla	Metālmākslas izstrādājumu modelētājs
		Stila mēbeļu modelētājs
4.	Amatniecība	Florists, floristikas speciālists
5.	Audiovizuālā un mediju māksla	Video operators
		Fotogrāfs, foto dizaina speciālists

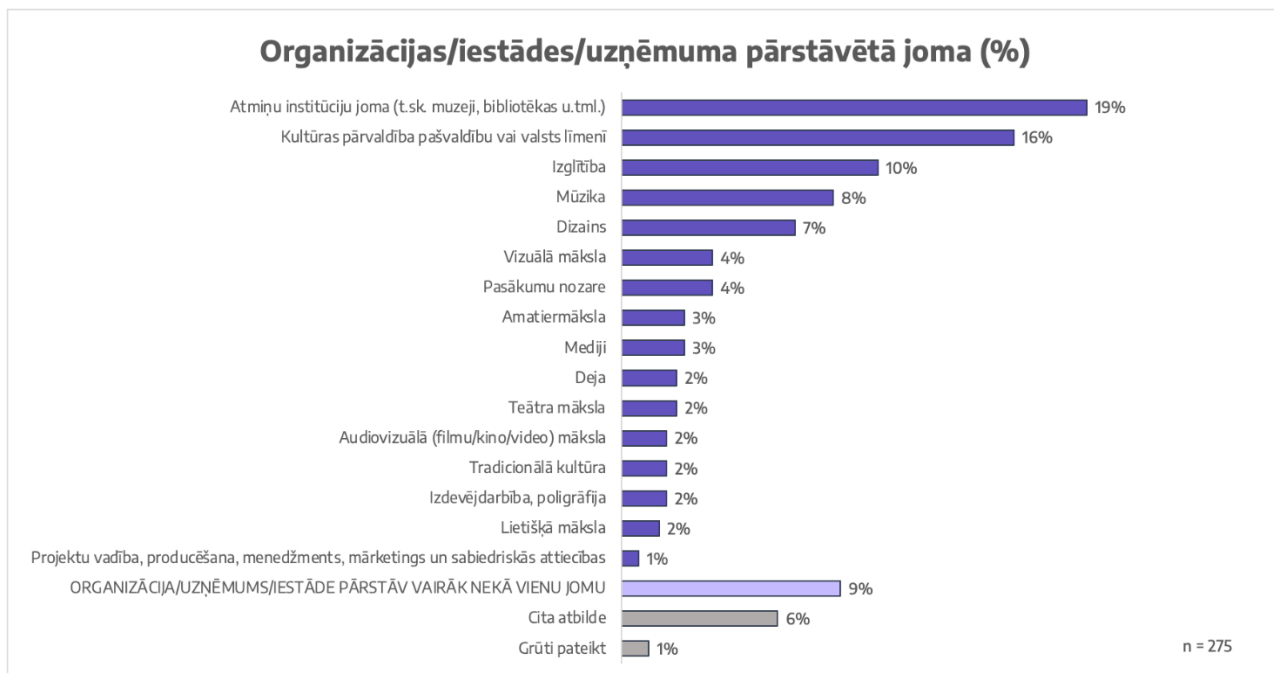
		Skaņu operators						
6.	Deja	Deju kolektīva repetitors						
		Baletdejojotājs						
		Laikmetīgās dejas dejojotājs						
7.	Mūzika	<table border="1"> <tr> <td>Taustiņinstrumentu spēles mūziķis</td> <td> Apakšjomas: 1) mūziķis pianists, koncertmeistars; 2) mūziķis ērgelnieks, koncertmeistars; 3) mūziķis ērgelnieks 4) Mūziķis akordeonists, ansambļa vadītājs </td> </tr> <tr> <td>Stīgu instrumentu spēles mūziķis</td> <td> Apakšjomas: 1) mūziķis čellists, 2) mūziķis vijolnieks, 3) mūziķis altists, 4) mūziķis koklētājs, ansambļa vadītājs, 5) mūziķis kontrabasists, 6) mūziķis ģitārists 7) mūziķis arfists </td> </tr> <tr> <td>Pūšaminstrumentu spēles mūziķis</td> <td> Apakšjomas: 1) mūziķis flautists, ansambļa vadītājs/ Mūziķis flautists; 2) mūziķis obojists, ansambļa vadītājs/ Mūziķis obojists; 3) Mūziķis saksofonists, ansambļa vadītājs; 4) Mūziķis eifonists, ansambļa vadītājs; 5) Mūziķis klarnetists, ansambļa vadītājs/ Mūziķis klarnetists; 6) Mūziķis trompetists, ansambļa vadītājs; 7) Mūziķis mežradznieks, ansambļa vadītājs/ Mūziķis mežradznieks; 8) Mūziķis tubists, ansambļa vadītājs; 9) Mūziķis trombonists, ansambļa vadītājs/ Mūziķis trombonists; 10) Mūziķis fagotists, ansambļa vadītājs </td> </tr> </table>	Taustiņinstrumentu spēles mūziķis	Apakšjomas: 1) mūziķis pianists, koncertmeistars; 2) mūziķis ērgelnieks, koncertmeistars; 3) mūziķis ērgelnieks 4) Mūziķis akordeonists, ansambļa vadītājs	Stīgu instrumentu spēles mūziķis	Apakšjomas: 1) mūziķis čellists, 2) mūziķis vijolnieks, 3) mūziķis altists, 4) mūziķis koklētājs, ansambļa vadītājs, 5) mūziķis kontrabasists, 6) mūziķis ģitārists 7) mūziķis arfists	Pūšaminstrumentu spēles mūziķis	Apakšjomas: 1) mūziķis flautists, ansambļa vadītājs/ Mūziķis flautists; 2) mūziķis obojists, ansambļa vadītājs/ Mūziķis obojists; 3) Mūziķis saksofonists, ansambļa vadītājs; 4) Mūziķis eifonists, ansambļa vadītājs; 5) Mūziķis klarnetists, ansambļa vadītājs/ Mūziķis klarnetists; 6) Mūziķis trompetists, ansambļa vadītājs; 7) Mūziķis mežradznieks, ansambļa vadītājs/ Mūziķis mežradznieks; 8) Mūziķis tubists, ansambļa vadītājs; 9) Mūziķis trombonists, ansambļa vadītājs/ Mūziķis trombonists; 10) Mūziķis fagotists, ansambļa vadītājs
		Taustiņinstrumentu spēles mūziķis	Apakšjomas: 1) mūziķis pianists, koncertmeistars; 2) mūziķis ērgelnieks, koncertmeistars; 3) mūziķis ērgelnieks 4) Mūziķis akordeonists, ansambļa vadītājs					
		Stīgu instrumentu spēles mūziķis	Apakšjomas: 1) mūziķis čellists, 2) mūziķis vijolnieks, 3) mūziķis altists, 4) mūziķis koklētājs, ansambļa vadītājs, 5) mūziķis kontrabasists, 6) mūziķis ģitārists 7) mūziķis arfists					
		Pūšaminstrumentu spēles mūziķis	Apakšjomas: 1) mūziķis flautists, ansambļa vadītājs/ Mūziķis flautists; 2) mūziķis obojists, ansambļa vadītājs/ Mūziķis obojists; 3) Mūziķis saksofonists, ansambļa vadītājs; 4) Mūziķis eifonists, ansambļa vadītājs; 5) Mūziķis klarnetists, ansambļa vadītājs/ Mūziķis klarnetists; 6) Mūziķis trompetists, ansambļa vadītājs; 7) Mūziķis mežradznieks, ansambļa vadītājs/ Mūziķis mežradznieks; 8) Mūziķis tubists, ansambļa vadītājs; 9) Mūziķis trombonists, ansambļa vadītājs/ Mūziķis trombonists; 10) Mūziķis fagotists, ansambļa vadītājs					
		Mūziķis situminstrumentālists						
		Vokālās mūzikas speciālists (mūziku dziedātājs, vokālists, kora dziedātājs, dziedātājs)						
		Kormeistars (diriģents, baznīcas mūzikas dzīves organizators)						
		<table border="1"> <tr> <td>Neakadēmiskās mūzikas - popa, roka, džeza, tradicionālās - pārstāvis</td> <td> Apakšjomas: 1) Mūziķis pianists, ansambļa vadītājs; 2) Mūziķis ģitārists, ansambļa vadītājs; 3) Mūziķis basģitārists / kontrabasists, ansambļa vadītājs; 4) Mūziķis dziedātājs, ansambļa vadītājs; 5) Tradicionālās mūzikas speciālists, ansambļa vadītājs; 6) Mūsdienu ritmiskās mūzikas izpildītājs, ansambļa vadītājs / Džeza mūziķis; 7) Mūziķis, mūzikas tehnoloģiju speciālists ar specializāciju - skaņu operators vai gaismotājs </td> </tr> </table>	Neakadēmiskās mūzikas - popa, roka, džeza, tradicionālās - pārstāvis	Apakšjomas: 1) Mūziķis pianists, ansambļa vadītājs; 2) Mūziķis ģitārists, ansambļa vadītājs; 3) Mūziķis basģitārists / kontrabasists, ansambļa vadītājs; 4) Mūziķis dziedātājs, ansambļa vadītājs; 5) Tradicionālās mūzikas speciālists, ansambļa vadītājs; 6) Mūsdienu ritmiskās mūzikas izpildītājs, ansambļa vadītājs / Džeza mūziķis; 7) Mūziķis, mūzikas tehnoloģiju speciālists ar specializāciju - skaņu operators vai gaismotājs				
		Neakadēmiskās mūzikas - popa, roka, džeza, tradicionālās - pārstāvis	Apakšjomas: 1) Mūziķis pianists, ansambļa vadītājs; 2) Mūziķis ģitārists, ansambļa vadītājs; 3) Mūziķis basģitārists / kontrabasists, ansambļa vadītājs; 4) Mūziķis dziedātājs, ansambļa vadītājs; 5) Tradicionālās mūzikas speciālists, ansambļa vadītājs; 6) Mūsdienu ritmiskās mūzikas izpildītājs, ansambļa vadītājs / Džeza mūziķis; 7) Mūziķis, mūzikas tehnoloģiju speciālists ar specializāciju - skaņu operators vai gaismotājs					
		Mūzikas teorijas speciālists, teorētiķis						

Datu analīzē, vērtējot personāla ar konkrētu kvalifikāciju pieprasījumu, daudzviet profesionālās kvalifikācijas apvienotas atbilstoši kultūras un radošo industriju nozarei, kurai konkrētās kvalifikācijas speciālisti primāri tiek sagatavoti: **vizuālā māksla; dizains; lietišķā māksla; amatniecība; audiovizuālā un mediju māksla; dejas; mūzika.**

Darba devēju aptaujas datu analīzē iegūtie rezultāti tālāk atspoguļoti trīs tematiskās sadaļās. Pirmkārt, raksturosim aptaujas respondentu - kultūras nozares un radošo industriju darba devēju profilu, viņu saikni ar konkrētu darbības jomu/-ām, viņu piederību privātajam vai publiskajam sektoram un respondenta pārstāvētās organizācijas vai uzņēmuma pieredzi ar darba ņēmējiem, kuri ieguvuši profesionālo vidējo izglītību un kādu no minētajām profesionālajām – kvalifikācijām. Otrkārt, analizēsim kultūras un radošo industriju organizāciju pārstāvju/darba devēju viedokļus un vērtējumus par speciālistu ar profesionālo vidējo izglītību [kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē] pietiekamību, izglītības atbilstību un sadarbību ar izglītības iestādēm. Treškārt, raksturosim kultūras un radošo industriju organizāciju pārstāvju/darba devēju prognozes par iespējamo kopējo nodarbināto skaita dinamiku nozarē, tostarp iespējamo pieprasījumu pēc speciālistiem ar profesionālo vidējo izglītību [kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē].

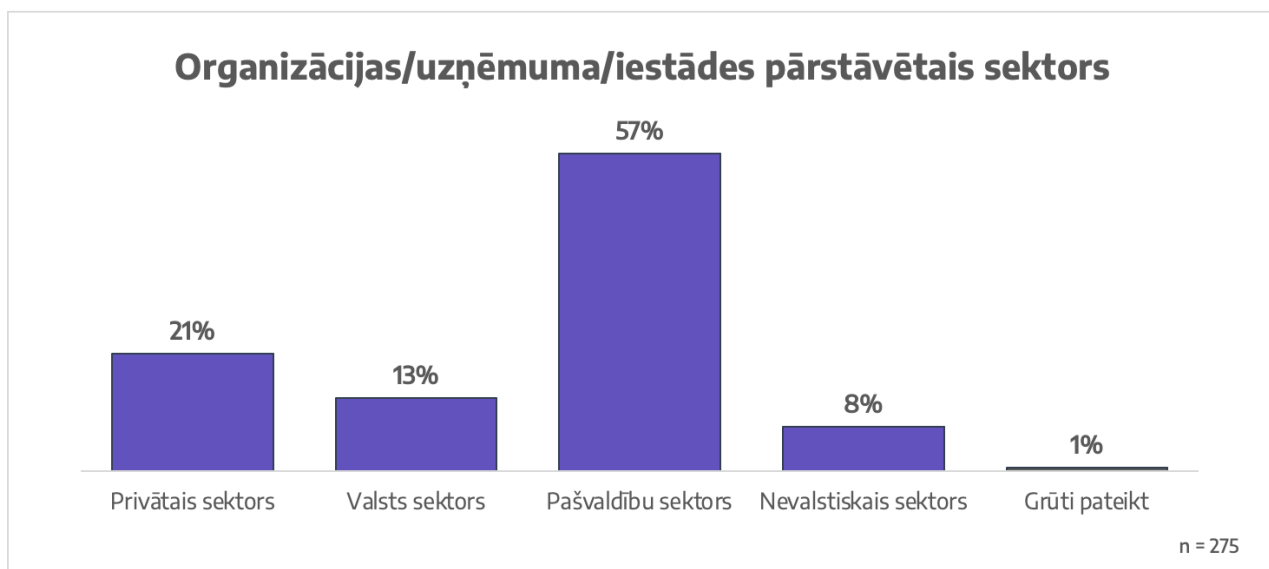
2.1. APTAUJĀTO KULTŪRAS NOZARES UN RADOŠO INDUSTRIJU DARBA DEVĒJU PROFILS UN SPECIĀLISTU AR PROFESIONĀLO VIDĒJO IZGLĪTĪBU [KRI NOZARĒ] NODARBINĀTĪBA RESPONDENTU PĀRSTĀVĒTAJĀS ORGANIZĀCIJĀS

Aptaujas ietvaros tika iegūti 275 KRI darba devēju (faktisko un potenciālo) viedokļi. Respondenti pārstāv 16 kultūras nozares vai radošo industriju jomas, turklāt, 9% no visiem respondentiem atzinuši, ka viņu pārstāvētā organizācija, iestāde vai uzņēmums pārstāv vairāk kā vienu nozari/jomu (skat. 1. attēlu). Šāda kultūras operatoru identificēšanās ar dažādām KRI nozarēm ir saistīta ar produkta starpdisciplināritāti un organizācijas/iestādes/uzņēmuma multifunkcionalitāti darba tirgū. Respondentu nozariskās piederības struktūra ļauj analizēt darba devēju apmierinātību pietuvināti konkrētās nozarēs, lai arī atsevišķos gadījumos nelielās respondences dēļ kvantitatīvā analīze tiks transformēta kvalitatīvā viedokļu aprakstā.

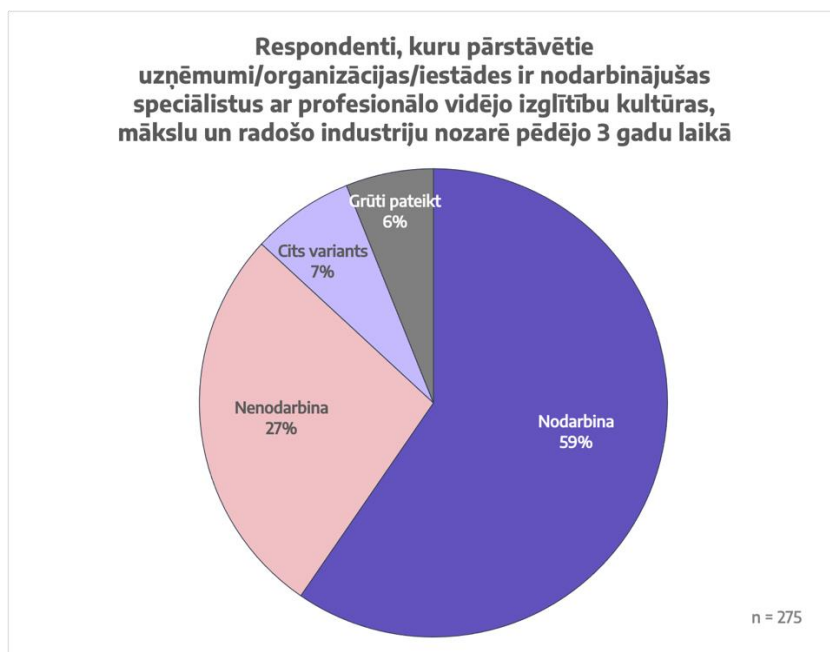
1. attēls. Respondentu pārstāvētās organizācijas, iestādes, uzņēmuma joma.

Darba devēju izlasē pārstāvēti gan **privātā sektora** (komercsektors un nevalstiskās organizācijas - biedrības un nodibinājumi), gan **publiskā sektora** (valsts un pašvaldību dibinātas organizācijas) (skat. 2. attēlu) darba devēji, kas pētījumā ļāva iegūt datus, kas atspoguļo darba devēju viedokli no dažādiem darba tirgus segmentiem – gan pēc nozaru pārklājuma, gan pēc organizāciju un uzņēmumu juridiskā statusa kritērija.

2. attēls. Respondentu pārstāvētās organizācijas, uzņēmuma, iestādes sektors

Respondentu viedokļu analizē ņemts vērā, ka respondentiem ir atšķirīgas pieredzes pētījuma mērogam atbilstoša darbaspēka (darbinieki, kuri apguvuši vienu no minētajām izglītības programmām un ieguvuši atbilstošu profesionālo kvalifikāciju) nodarbinātībā. **59%** no respondentiem atzinuši, ka pēdējo trīs gadu laikā **ir nodarbinājuši** atbilstošas kvalifikācijas speciālistus (skat. 3. attēlu), tātad spēj sniegt arī šo speciālistu darba un kvalifikācijas vērtējumu. Savukārt, tā respondentu daļa - **27%**, kas pēdējo trīs gadu laikā **nav nodarbinājuši** atbilstošas kvalifikācijas speciālistus, pauda savu viedokli par šādu speciālistu esošo un prognozējamo pieprasījumu kultūras un radošā sektorā kopumā.

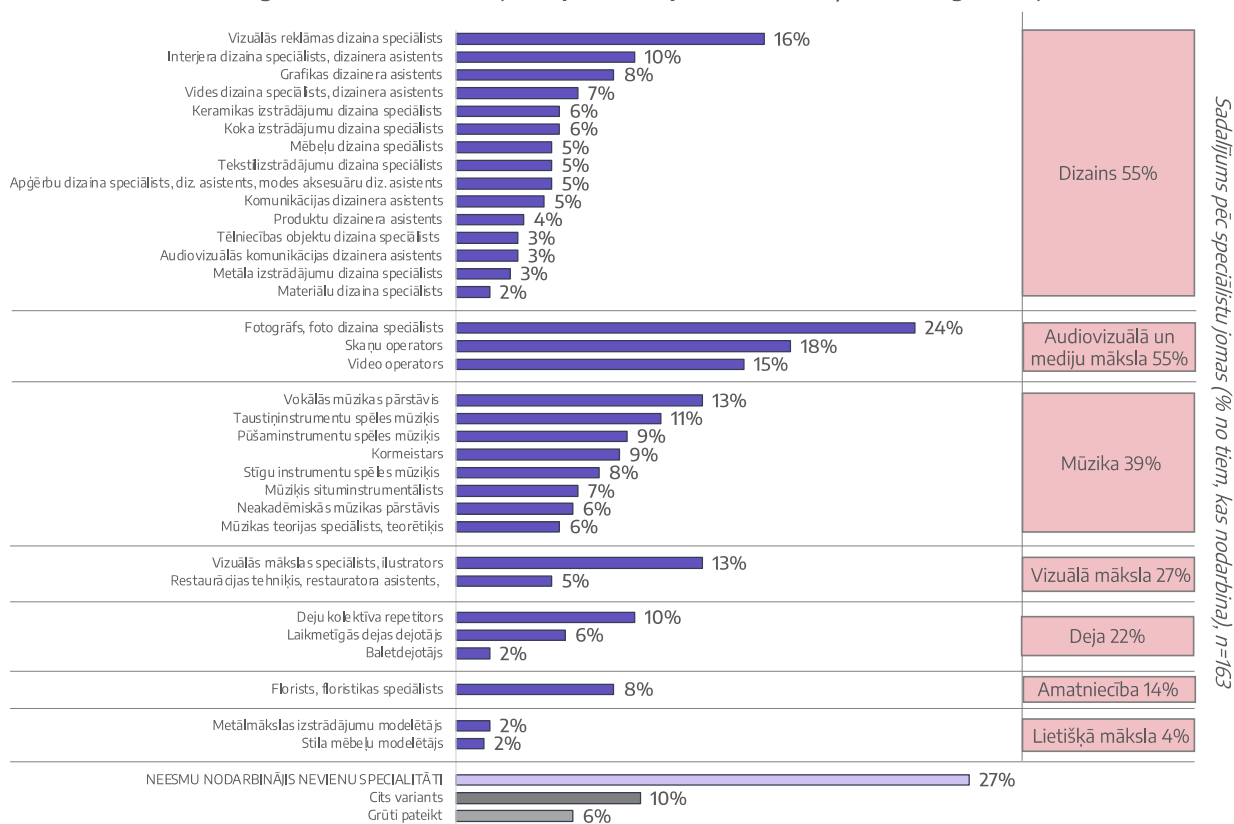
3. attēls. Darba devēji, kuri nodarbina/nenodarbina atbilstošās kvalifikācijas speciālistus

Atsaucoties uz aptaujas datiem, no tiem darba devējiem, kas norādījuši, ka pēdējo 3 gadu laikā respondentu pārstāvētais uzņēmums, organizācija, iestāde ir nodarbinājuši speciālistus ar profesionālās vidējās izglītības kvalifikāciju izglītības tematiskajā jomā “Mākslas”, tiek minētas šādas jomas – 55% dizaina jomā, 55% - audiovizuālās un mediju mākslas jomā, 39% - mūzikas jomā, 27% - vizuālās mākslas jomā, 22% - dejas jomā, 14% - amatniecībā un 4% - lietišķajā mākslā (skat. 4. attēlu). Kvalifikācijas jomu procentuālais sadalījums attiecināms tikai uz tiem, kuri norādījuši, ka nodarbina speciālistu ar kādu no kvalifikācijām (n=163).

Analizējot datus par to, kādas kvalifikācijas speciālistus respondenti ir nodarbinājuši pēdējo trīs gadu laikā, konstatēts, ka no 34 profesionālās kvalifikācijas veidiem (un 27 to apakšjomām), vislielākais darba devēju īpatsvars - 24% ir nodarbinājuši speciālistus ar profesionālo kvalifikāciju “fotogrāfs, foto dizaina speciālists”, 18% - “skaņu operators”, 16% - “vizuālās reklāmas dizaina speciālists”, 15% - “video operators”, 13% - “vokālās mūzikas speciālists (mūziku dziedātājs, vokālists, kora dziedātājs, dziedātājs)”, 11% - “taustiņinstrumentu spēles mūziķis (pianists, ērgelnieks, akordeonists)”, 10% - “interjera dizaina speciālists, interjera dizainera asistents”, 10% - “deju kolektīva repetitors”. Citas profesionālās kvalifikācijas speciālistus nodarbinājuši mazāk nekā 10% no aptaujātajiem darba devējiem. 4. attēlā redzamais speciālistu nodarbinātības (t.sk. tiem, kas nenodarbina) sadalījums attiecināms uz visiem anketas respondentiem (n=275).

Dati norādīja uz iemesliem, kāpēc respondenti nenodarbina nevienu no minētajām profesionālo kvalifikāciju specialitātēm (kopumā tie ir minēti 27%). 71 respondents minējis konkrētus iemeslus. Vairākums jeb 41% no tiem, kas nenodarbina nevienu no profesionālo kvalifikāciju specialitātēm, ir norādījuši, ka “šādi speciālisti nav nepieciešami”, 16% - “nepieciešami speciālisti tikai ar augstāko izglītību”, 14% - “šādi speciālisti nav pieejami”, bet 7% profesionālās vidējās izglītības līmenī iegūtās prasmes nav pietiekamas. 10% norādīja citu atbildi (“Bibliotēku jomā nav iespējas iegūt vid. prof. izglītību”; “Nav naudas budžetā to algošanai”; “nepieciešama pedagoģiskā izglītība”; “nesen dibināts uzņēmums”; “par simbolisku samaksu nav pieejami”; “Parasti jaunos paņēmam darbā pēc veiksmīgas prakses, kad viņš sevi parāda no sākuma”; “Veicamos darbus izdarīja speciālisti ar augstāko izglītību, bet citādi tos pašus darbus varētu darīt arī ar profesionālo vidējo izglītību. Organizācijai svarīgākas darbinieka prasmes nevis izglītības dokuments.”). 20% bija grūti norādīt iemeslu.

Kādus speciālistus ar profesionālo vidējo izglītību kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē pēdējo 3 gadu laikā ir nodarbinājis respondentu pārstāvētais uzņēmums/organizācija/iestāde

n = 275, vairāku atbilžu jautājums

4. attēls. Speciālistu ar profesionālo vidējo izglītību kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē nodarbinātība kultūras un radošo industriju organizācijās, iestādēs, uzņēmumos

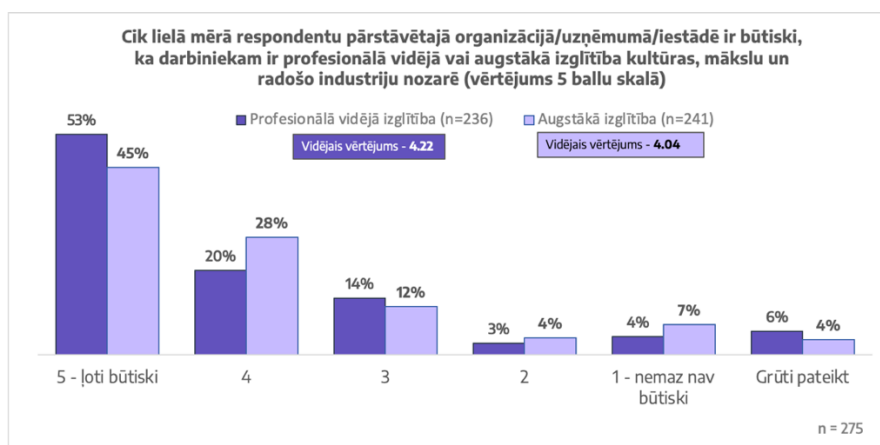
Secināms, ka sasniegtā kultūras un radošo industriju organizāciju, iestāžu, uzņēmumu izlase aptver visu nozīmīgāko kultūras un radošo industriju nozaru pārstāvjus, kas ļauj iegūt datus un izdarīt secinājumus par to, kā nozares darba devēji vērtē Latvijā iegūto profesionālo vidējo un augstāko izglītību kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē, savu sadarbību ar izglītības iestādēm, speciālistu skaita pietiekamību un citiem jautājumiem.

2.2. KRI ORGANIZĀCIJU PĀRSTĀVJU VIEDOKĻI UN VĒRTĒJUMI PAR SPECIĀLISTU AR PROFESIONĀLO VIDĒJO IZGLĪTĪBU [KRI] PIETIEKAMĪBU, IZGLĪTĪBAS ATBILSTĪBU UN SADARBĪBU AR IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒM

Aptaujā tika pētītas vairākas respondentu pieredzes un vērtējuma dimensijas, kas raksturo viņu attieksmi pret izglītības piedāvājumu un izglītības iestāžu kapacitāti nepieciešamo speciālistu sagatavošanā: viedokli par speciālistu izglītības (tieši kultūras, mākslu un radošo industriju profesionālās vidējās un augstākās izglītības) nozīmi, vērtējumu par izglītības atbilstību organizācijas/uzņēmuma/ iestādes vajadzībām, sadarbību ar izglītības iestādi, kā arī nepieciešamo speciālistu pietiekamību vai nepietiekamību darba tirgū.

2.2.1. IEGŪTĀS IZGLĪTĪBAS NOZĪME UN BŪTISKUMS

Nedaudz mazāk kā $\frac{3}{4}$ daļas respondentu (74%) norāda (skat. 5. attēlu), ka viņu pārstāvētajā organizācijā, uzņēmumā, iestādē ir nepieciešami gan speciālisti ar profesionālo vidējo, gan ar augstāko izglītību kultūras mākslu un radošo industriju nozarē. Detalizētāk analizējot datus, redzam viedokļu procentuālo sadalījumu katrai vērtējuma vienībai, kas norāda uz to, ka vidēji nozarē nedaudz lielāks ir respondentu skaits – 53%, kas uzskata, ka tieši profesionālā vidējā izglītība ir **"ļoti būtiska"**, bet 20% - ka "būtiska" turpretī, par augstāko izglītību šādu vērtējumu atbilstoši pauž 45% respondentu, ka - **"ļoti būtiska"**, bet 28% - ka "būtiska". Kopumā šāds vērtējums ļauj secināt, ka kultūras un radošo industriju nozaru darba tirgū ir pieprasījums pēc daudzveidīgiem speciālistiem, ar atšķirīgiem izglītības līmeņiem.

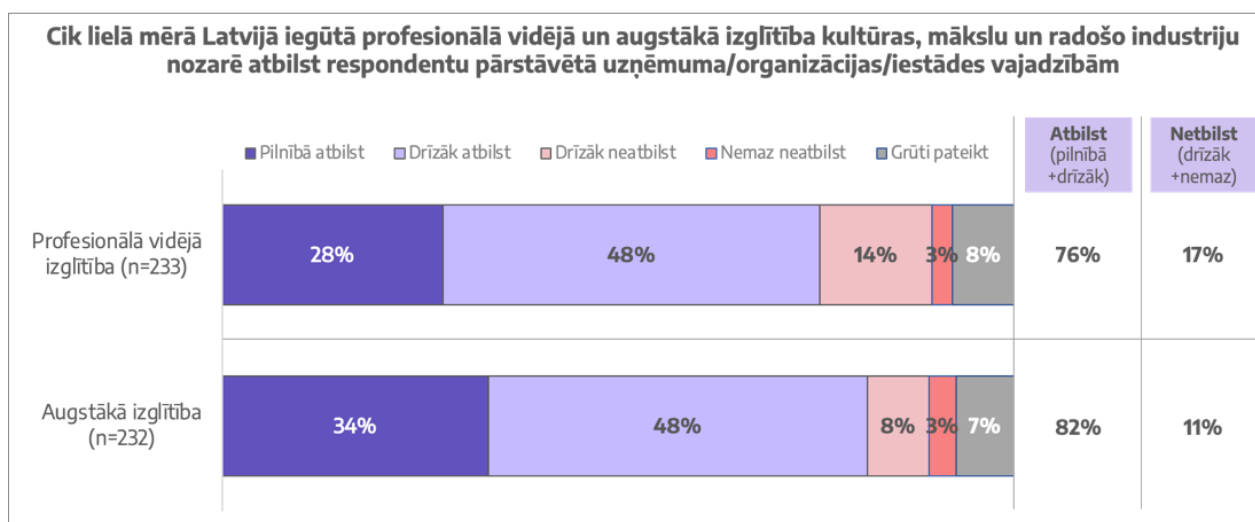

5. attēls. Darbinieka profesionālās vidējās vai augstākās izglītības nozīme kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē

Secināms, ka faktisko un potenciālo kultūras un radošo industriju darba devēju īpatsvars (74%) atzīst izglītības nozīmi, proti to, ka viņu pārstāvētajā organizācijā/uzņēmumā/iestādē ir būtiski gan speciālisti ar profesionālo vidējo, gan ar augstāko izglītību kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē.

2.2.2. IZGLĪTĪBAS ATBILSTĪBA

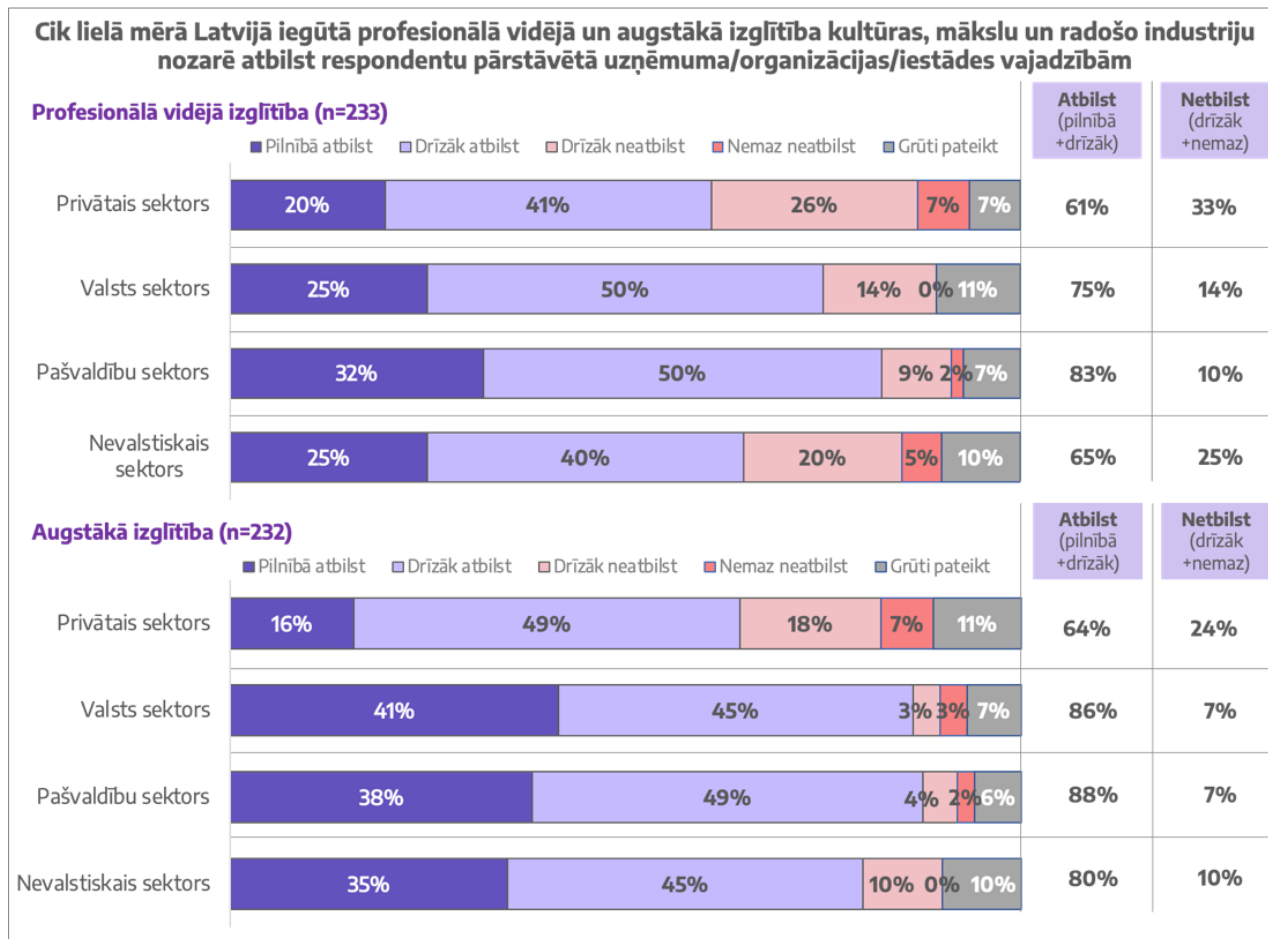
Pētījumā kā viens no indikatoriem, kas raksturo vispārīgu darba devēju viedokli par izglītības sistēmas un iestāžu darbību un izglītības programmu piemērotību darba tirgū aktuālajam speciālistu zināšanu, prasmju un kompetences pieprasījumam, tika izmantots respondentu sniegtais Latvijā iegūtās **profesionālās vidējās un augstākās izglītības [kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē] atbilstības vērtējums** (skat. 6. attēlu). Dati liecina, ka vairāk kā ¾ nozares darba devēju uzskata, ka Latvijā iegūtā profesionālā vidējā un augstākā izglītība kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē atbilst viņu pārstāvētās organizācijas personāla kvalifikācijas vajadzībām. Atbilstības vērtējums ir augstāks kultūras, mākslu un radošo industriju **augstākajai izglītībai**, kur **82% darba devēju atzīst**, ka izglītība pilnībā (34%) vai drīzāk **atbilst** (48%) respondentu pārstāvēto uzņēmumu/iestādes/organizāciju vajadzībām un tikai 11% uzskata, ka – drīzāk neatbilst (8%) vai pilnībā neatbilst (3%), bet **profesionālās vidējās izglītības** vērtējumā **76%** uzskata, ka - pilnībā (28%) vai drīzāk **atbilst** (48%). Savukārt, 17% uzskata, ka – drīzāk neatbilst (14%) vai pilnībā neatbilst (3%).

6. attēls. Latvijā iegūtās profesionālās vidējās un augstākās izglītības [kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē] atbilstības vērtējums

Kā jau minēts, pētījumā savu viedokli un vērtējumu sniedza dažāda juridiskā statusa organizāciju/uzņēmumu iestāžu pārstāvji, tāpēc iespējams salīdzināt privātā (komercsektors un nevalstiskais sektors) un publiskā (valsts un pašvaldību) sektora darba devēju vērtējumus par izglītības atbilstību. Dati liecina (skat. 7. attēlu), ka publiskā sektora darba devēji pauž augstāku atbilstības (pilnībā atbilst vai drīzāk atbilst) vērtējumu salīdzinoši ar privātā sektora darba devējiem. Salīdzinoši kritiskāk izglītības atbilstību vērtē tieši komercsektoru pārstāvošie darba devēji, no kuriem 61% norāda, ka profesionālā vidējā izglītība nozarē atbilst (pilnībā atbilst vai drīzāk atbilst) viņu vajadzībām un 64% , ka - augstākā izglītība atbilst (pilnībā atbilst vai drīzāk atbilst) viņu uzņēmuma vajadzībām. Savukārt otras privāto sektoru pārstāvošās darba devēju grupas - nevalstiskā sektora (biedrības un nodibinājumi) pārstāvji augstu vērtē tieši augstāko izglītību ieguvušo absolventu atbilstību, jo 80% šīs grupas darba devēji atzīst, ka Latvijā iegūtā augstākā izglītība kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē atbilst (pilnībā atbilst vai drīzāk atbilst) pārstāvētās organizācijas vajadzībām. Savukārt, īpaši **augstus vērtējumus šajā (atbilstības) rādītājā sniedz publiskā sektora darba devēji**, kur 75% valsts

sektora pārstāvji uzskata, ka **profesionālā vidējā izglītība** atbilst (pilnībā atbilst vai drīzāk atbilst), bet 83% pašvaldību darba devēji, ka šī izglītība atbilst viņu pārstāvētās iestādes vajadzībām. Vēl pārlicenošāka vienprātība ir vērtējot augstākās izglītības atbilstību. Attiecīgi **86% pašvaldību sektoru un 88% valsts sektoru pārstāvošie darba devēji uzskata, ka augstākā izglītība pilnībā vai drīzāk atbilst** viņu iestādes vai organizācijas vajadzībām.

7. attēls. Privātā un publiskā sektora darba devēju sniegtais Latvijā iegūtās profesionālās vidējās un augstākās izglītības [kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē] atbilstības vērtējums

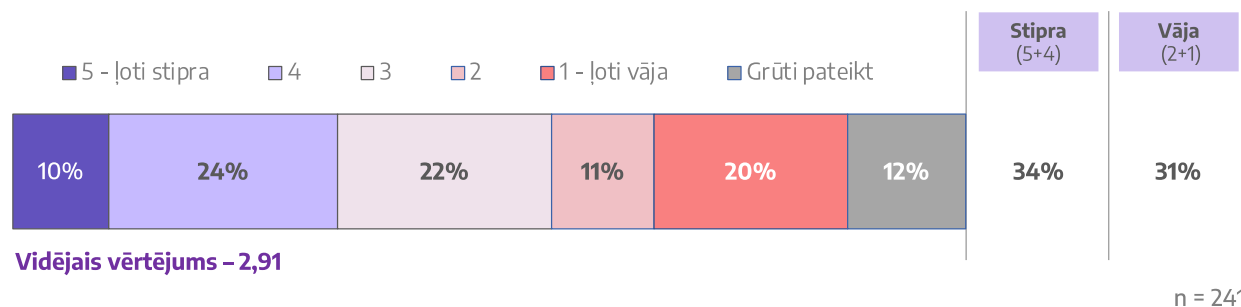
Secināms, ka kultūras, mākslu un radošo industriju darba devēji piešķir salīdzinoši augstu vērtību izglītības komponentei. Turklāt lielākā nozares darba devēju daļa uzskata, ka Latvijā iegūtā profesionālā vidējā (76% respondentu) un augstākā (82%) izglītība kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē atbilst viņu pārstāvētās organizācijas vajadzībām. Publiskā sektora darba devēji pauž augstāku atbilstības (pilnībā atbilst vai drīzāk atbilst) vērtējumu salīdzinoši ar privātā sektora darba devējiem.

2.2.3. DARBA DEVĒJU UN IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU SADARBĪBA

Darba devēju sadarbība ar profesionālās izglītības iestādēm ir abpusēji svarīga un iezīmēta kā viena no izglītības politikas prioritātēm. Neskatoties uz salīdzinoši augsto izglītības atbilstības vērtējumu, darba devēju viedokļi atšķiras jautājumā par sadarbību ar profesionālās vidējās izglītības iestādēm. Uz jautājumu, cik stipra vai vāja ir darba devēju pārstāvētā (-ās) uzņēmuma/organizācijas/iestādes

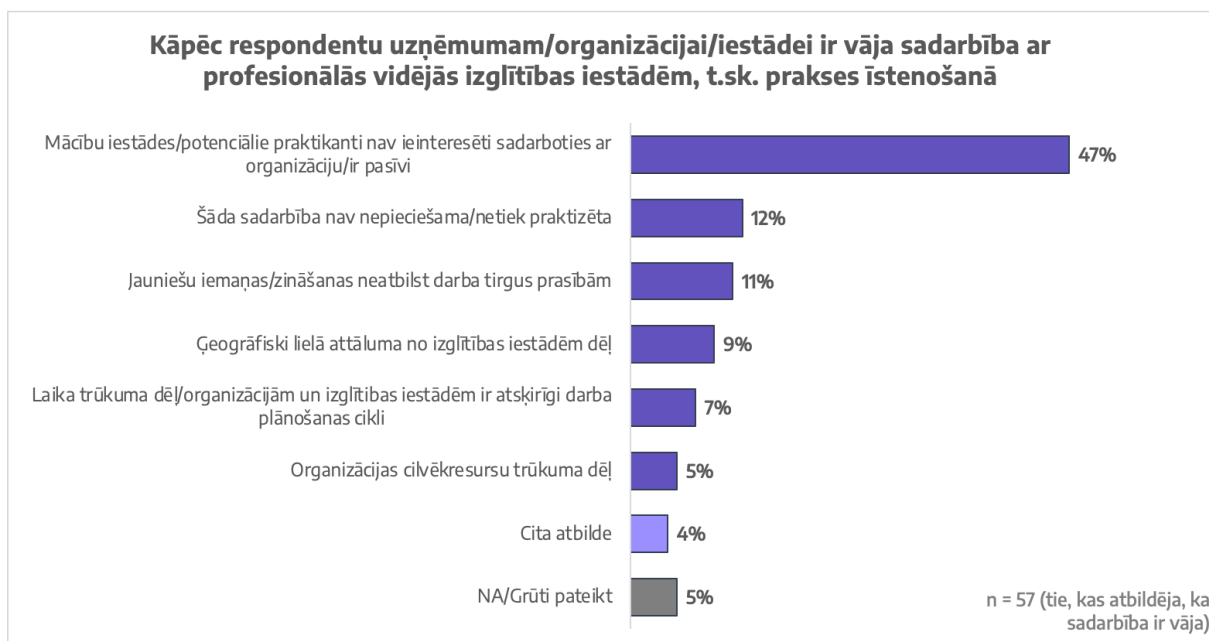
sadarbība ar šīm izglītības iestādēm, t.sk. prakses īstenošanā, tiek sniegti ļoti atšķirīgi vērtējumi (skat. attēlu nr.8). Nedaudz vairāk kā 1/3 daļa (**34%**) darba devēju šo sadarbību vērtē kā stipru (5 ballu skalā 4 vai 5), vienlaikus, **31%** darba devēju norāda, ka sadarbība ir vāja (5 ballu skalā 1 vai 2), kas norāda uz krasi atšķirīgām darba devēju pieredzēm. 22% darba devēji atzīst, ka sadarbība ir vidēja, proti, 5 ballu skalā tā vērtēta ar 3. **Vidējais sadarbības vērtējums 5 ballu skalā ir 2,91.**

Cik stipra vai vāja ir sadarbība respondentu pārstāvētajam(-ai) uzņēmumam/organizācijai/iestādei ar profesionālās vidējās izglītības iestādēm, t.sk. prakses īstenošanā (novērtējums 5 ballu skalā)

8. attēls. Uzņēmuma/organizācijas/iestādes sadarbība ar profesionālās vidējās izglītības iestādēm, t.sk. prakses īstenošanā

Tāpat dati liecina, ka darba devēju pieredze ir atšķirīga, par ko liecina ne tikai vērtējumi, bet arī respondentu atbildes uz jautājumu par iemesliem sadarbības trūkumam. Kopumā tika identificētas septiņas sadarbības trūkuma iemeslu grupas (skat. 9.attēlu). 47% no tiem respondentiem, kuri norādīja, ka sadarbība ir vāja (31%), uzskata, ka mācību iestādes, kā arī paši potenciālie praktikanti nav ieinteresēti sadarboties ar organizāciju, ir pasīvi savā interesē par darba tirgus pārstāvjiem. Šī uzskatāma par dominējošo iemeslu grupu, kur intereses trūkums galvenokārt saistīts ar izglītības iestādes darbību. Cita iemeslu grupa tiek saistīta ar darba devēja pārstāvētā uzņēmuma/organizācijas/iestādes darbības specifiku, jo 12% no minētās darba devēju grupas vienkārši norāda, ka šāda sadarbība nav nepieciešama/netiek praktizēta, bet 11% no tiem, kuri sadarbību vērtē kā vāju jeb 2% no visas izlases, uzskata, ka vājās sadarbības iemesls ir tas, ka jauniešu iemaņas/zināšanas neatbilst darba tirgus prasībām. Tāpat neliela daļa respondentu norāda uz to, ka viņu pārstāvētā darba vieta ir tālu no izglītības iestādēm, ka uzņēmumā nav cilvēku, kuram ar šo sadarbības stiprināšanu būtu laika nodarboties.

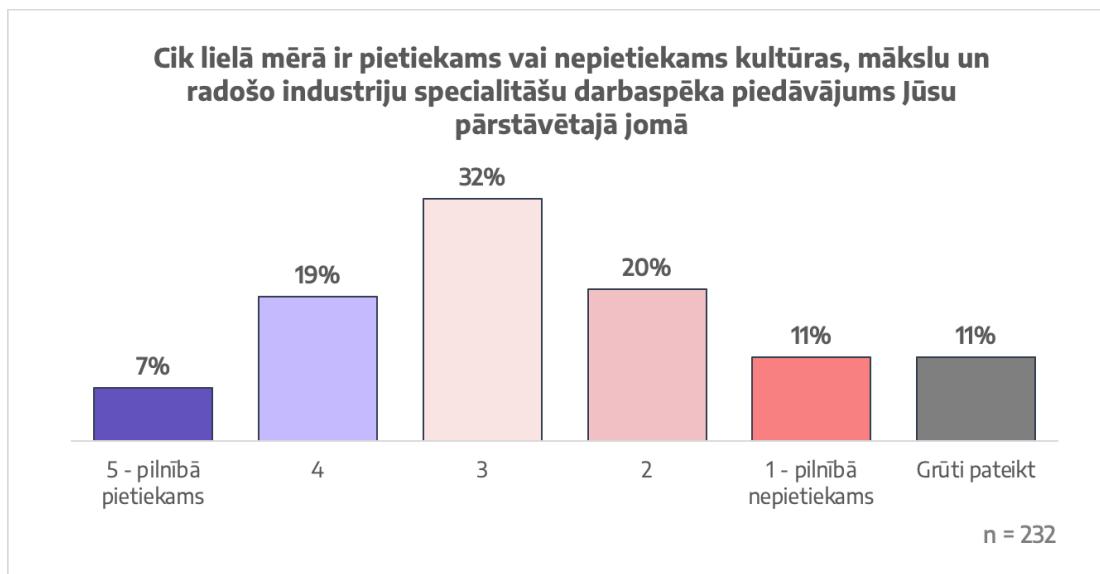
9.attēls. Darba devēju uzņēmuma/organizācijas/iestādes sadarbības ar profesionālās vidējās izglītības iestādēm trūkuma iemesli

Secināms, ka darba tirgus un izglītības iestāžu sadarbības saišu nozīmes vērtējums ir salīdzinoši zems. Kultūras un radošo industriju organizāciju/uzņēmumu un iestāžu pārstāvji sadarbību ar profesionālās vidējās izglītības iestādēm (tām, kuras īsteno atbilstošās izglītības programmas) vērtē neviennozīmīgi, proti, līdzīga respondentu daļa šo sadarbību vērtē kā stipru (34%) un gandrīz tikpat - kā vāju (31%). Kultūras un radošo industriju nozares operatoru daudzveidība, viņu atšķirīgā interese, vajadzības un vērtības neļauj runāt par vienotas sadarbības ar izglītības iestādēm sistēmas esamību. Šī sadarbība ir diferencēta, situatīva un visdrīzāk personiskā iniciatīvā balstīta. Atklāts plašs sadarbības trūkuma iemeslu klāsts, kas grupēts septiņās iemeslu kategorijās. Kā galveno sadarbības trūkuma iemeslu darba devēji min izglītības iestāžu un absolventu zemo ieinteresētību un vājo iniciatīvu sadarbības veidošanā.

2.2.4. DARBASPĒKA PIETIEKAMĪBA/NEPIETIEKAMĪBA SEKTORĀ KOPUMĀ: AKTUĀLĀS SITUĀCIJAS NOVĒRTĒJUMS

Viens no būtiskākajiem indikatoriem jeb rādītājiem, kas izmantojams argumentācijā izglītojamo uzņemšanas plāna izglītības tematiskajā jomā "Mākslas" profesionālās vidējās izglītības programmās izveidei, ir kultūras un radošo industriju nozaru darba devēju viedokļi par to, cik lielā mērā ir pietiekams vai nepietiekams kultūras, mākslu un radošo industriju specialitāšu darbaspēka piedāvājums sektorā. Darba spēka pietiekamību respondentu pārstāvētajā darba tirgus segmentā aptaujā mērījām piecu ballu skalā, kur 1 - pilnībā nepietiekams, bet 5 - pilnībā pietiekams. Tas ļauj iegūt **vidējo darbaspēka pietiekamības rādītāju, kas ir 2,89, tātad - vidējs novērtējums**. Detalizētāk analizējot darbaspēka pietiekamības/nepietiekamības novērtējumu, redzams, ka **salīdzinoši daudz respondentu (gandrīz 1/3 daļa) norāda uz darbaspēka nepietiekamību**. Tā 31% respondentu atzīst, ka

darbaspēka piedāvājums ir nepietiekams (pietiekamība vērtēta 1-5 ballu sistēmā ar 1 un 2) 32%, ka - vidējs (pietiekamība vērtēta 1-5 ballu sistēmā ar 3), bet 26%, ka pietiekams (pietiekamība vērtēta 1-5 ballu sistēmā ar 4 un 5) (skat. 10. attēlu).

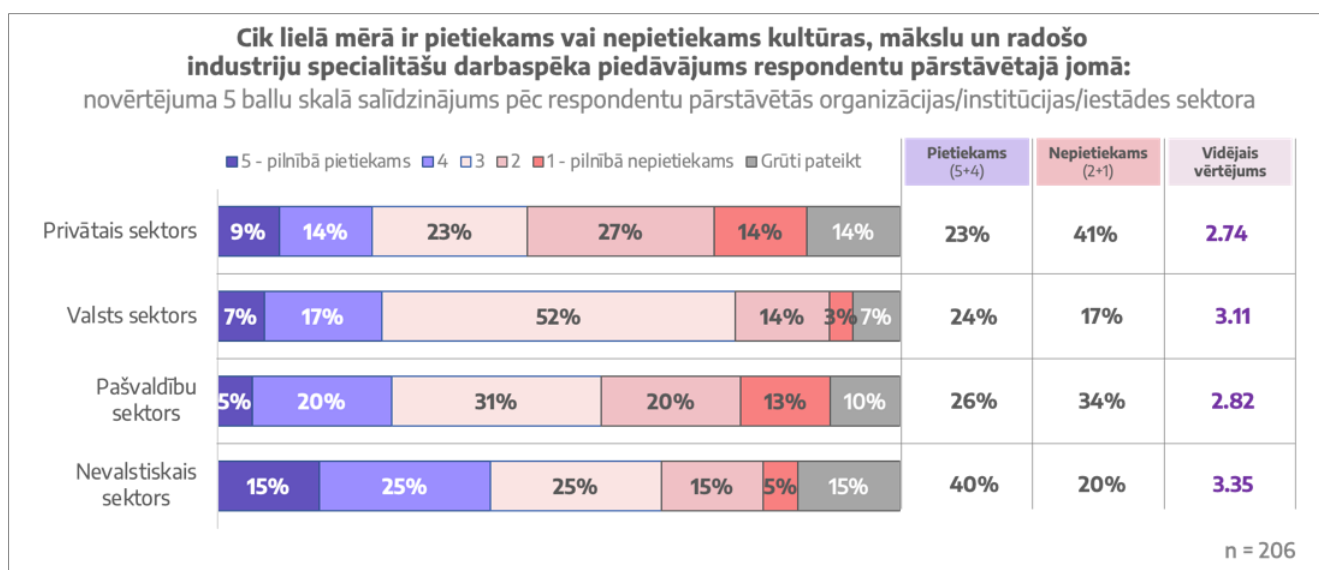
10.attēls. KRI specialitāšu darbaspēka piedāvājuma pietiekamība

Analizējot kā sadalās viedoklis šajā jautājumā atbilstoši jomai, kurā darbojas respondenta pārstāvētā organizācija/uzņēmums/iestāde (skat. 11.attēlu), atklājas, ka pieprasījuma vidējais vērtējums dažādās nozarēs būtiski atšķiras. Salīdzinoši augsts darbaspēka pietiekamības vidējais vērtējums vērojams tādos darba tirgus segmentos kā 1) projektu vadība, producēšana, menedžments, mārketingu un sabiedriskās attiecības; 2) mediju nozare; 3) kultūras pārvaldības nozare valsts un pašvaldības iestādēs; 4) tradicionālā kultūra; 5) izdevējdarbība, poligrāfija. Izteikti zemu darbaspēka pietiekamība vērtēta lietišķās mākslas un audiovizuālās mākslas jomā.

11.attēls. Darbaspēka (kultūras, mākslu un radošo industriju specialitātēs) pietiekamība/nepietiekamība konkrētās kultūras un radošo industriju nozarēs

Līdzīgi kā citos jautājumos, arī jautājumā par darbaspēka pietiekamību, atšķiras privātā un publiskā sektora darba devēju viedokļi (skat. 12.attēlu). **Privātā sektora, jo īpaši uzņēmējdarbības jomas darba devēji, pauduši kritiskāku viedokli un norāda uz darbaspēka nepietiekamību:** 41 % no tiem darba devējiem, kas pārstāv privāto sektoru (izņemot biedrības un nodibinājumus jeb nevalstiskās organizācijas), darbaspēka ar izglītību kultūras, mākslu un radošo industriju specialitātēs piedāvājumu vērtē kā **nepietiekamu**. Tāpat, uz darbaspēka nepietiekamību norāda salīdzinoši liela **pašvaldības pārstāvoša darba devēju daļa** (34%). Savukārt, tā privātā sektora darba devēju daļa, kas pārstāv **biedrības un nodibinājumus, ir salīdzinoši apmierināta** ar darbaspēka piedāvājumu, jo tikai 20% respondentu norādījuši, ka darbaspēks ar atbilstošu izglītību nav pietiekams. Ja neskaita šo privāto sektoru pārstāvošo darba devēju grupu (NVO), tad pārējos darba devēju segmentos tikai apmēram ¼ daļa respondentu uzskata, ka darbaspēka piedāvājums ir pietiekams.

12.attēls. Darbaspēka (kultūras, mākslu un radošo industriju specialitātēs) pietiekamība/nepietiekamība konkrētās kultūras un radošo industriju nozarēs: privātais un publiskais sektors

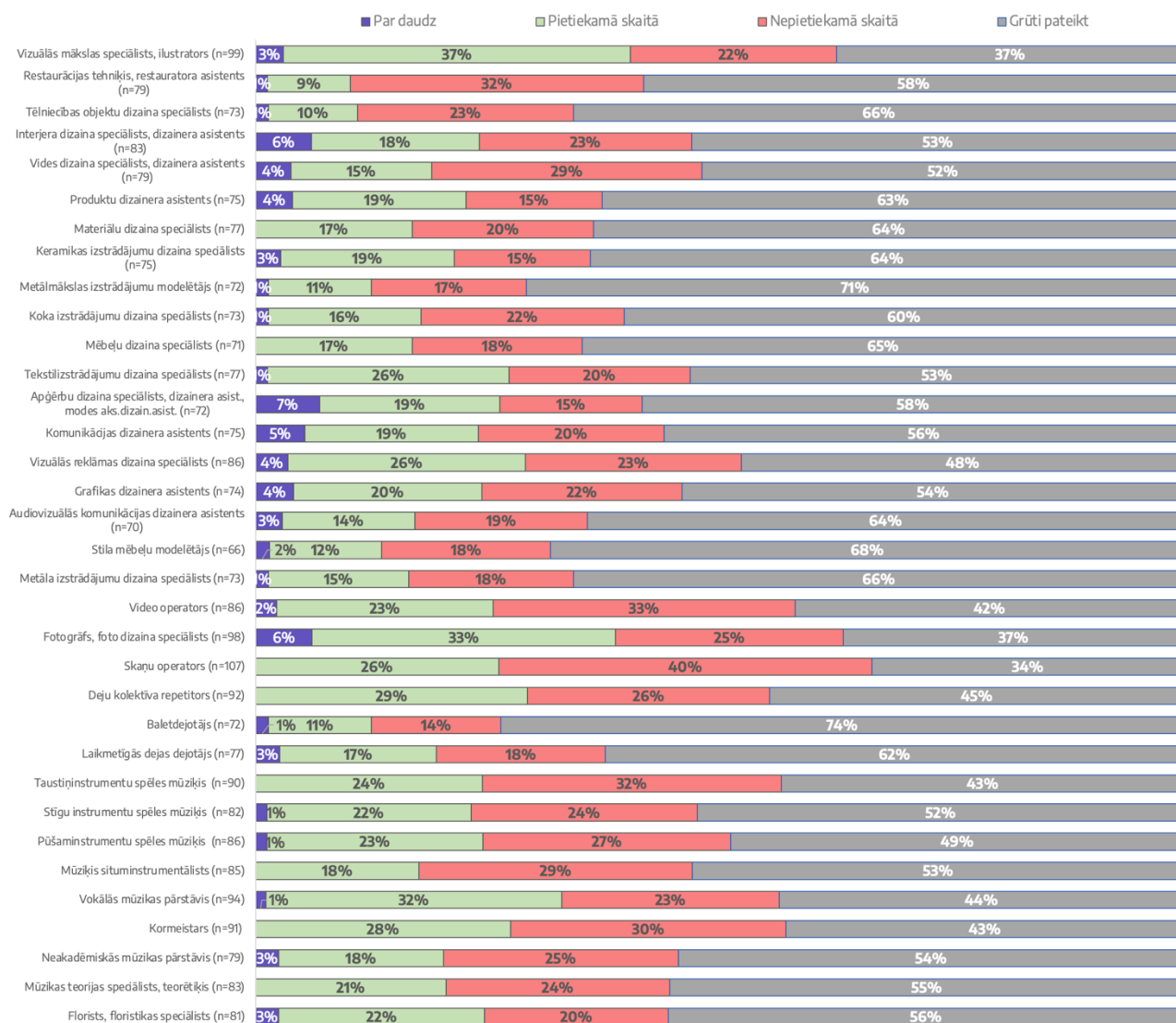
Secināms, ka salīdzinoši liela kultūras un radošo industriju darba devēju daļa (31,5%) atzīst darbaspēka nepietiekamību sektorā. Būtiska šo datu iezīme ir tā, ka darbaspēka pietiekamības/nepietiekamības vērtējums ir izteikti atšķirīgs dažādos darba devēju/darba tirgus segmentos. Atšķirības vērojamas gan konkrētu kultūras un radošā sektora nozaru (mūzika, dejas, teātra māksla, audiovizuālā (filma/kino/video) māksla, vizuālā māksla, dizains, lietišķā māksla, amatiermāksla, tradicionālā kultūra, atmiņu institūciju joma (muzeji, bibliotēkas, arhīvi), izdevējdarbība/ poligrāfija, mediji, kultūras pārvaldība pašvaldību vai valsts līmenī, izglītība, pasākumu nozare, projektu vadība/ producēšana/ menedžments /mārketing/ sabiedriskās attiecības) pārstāvju, gan atšķirīga juridiskā statusa (publiskais un privātais sektors) darba devēju organizācijās, uzņēmumos, iestādēs.

Uz darbaspēka nepietiekamību biežāk norāda privātā (komerc-) sektora pārstāvji, kā arī pašvaldību organizācijas un iestādes pārstāvoši darba devēji. Savukārt, dominējošā NVO sektora (biedrību un nodibinājumu) darba devēju daļa vērtē darbaspēka piedāvājumu kā pietiekamu. Citos darba tirgus segmentos darbaspēku kā pietiekamu vērtē tikai 23%-26% respondentu.

2.2.5. DARBASPĒKA PIETIEKAMĪBA/NEPIETIEKAMĪBA DARBA DEVĒJU PĀRSTĀVĒTAJĀS ORGANIZĀCIJĀS/UZŅĒMUMOS/ISTĀDĒS: AKTUĀLĀS SITUĀCIJAS NOVĒRTĒJUMS

Ja iepriekš analizētie dati raksturo darba devēju viedokli, kas balstīts respondentu pieņēmumā par darbaspēka pieprasījumu **nozārē un sektorā kopumā**, tad vēl konkrētāku darbaspēka pieprasījuma situāciju raksturo indikators, kas norāda uz esošo speciālistu skaita novērtējumu **paša respondenta - darba devēja pārstāvētajā organizācijā/uzņēmumā/iestādē**. Aptaujas anketā respondentiem tika lūgts novērtēt šobrīd esošo speciālistu skaitu ar profesionālo vidējo izglītību kultūras, mākslu un radošo industriju nozarēs viņu pārstāvētajā uzņēmumā/organizācijā/iestādē, izmantojot trīs novērtējuma kategorijas: "par daudz", "pietiekamā skaitā", "nepietiekamā skaitā". Respondenti atzīmēja vērtējumu par tiem speciālistiem, par kuriem viņiem bija noteikta pieredze. Kā liecina dati, tikai 2%-7% no darba devējiem uzskata, ka kāda speciālistu grupa (ar atbilstošu profesionālās vidējās izglītības profesionālo kvalifikāciju) viņu uzņēmumā ir par daudz, savukārt, 14%-40% respondentu norādījuši, ka noteikta speciālistu grupa viņu uzņēmumā/organizācijā/iestādē ir **nepietiekamā skaitā**, bet 9%-37% norādījuši, ka konkrētie speciālisti ir **pietiekamā skaitā** (skat 13. attēlu).

Šobrīd esošo speciālistu skaita ar profesionālo vidējo izglītību kultūras, mākslu un radošo industriju nozarēs novērtējums respondenta pārstāvētajā uzņēmumā/organizācijā/iestādē

13.attēls. Šobrīd esošo speciālistu skaita ar profesionālo vidējo izglītību kultūras, mākslu un radošo industriju nozarēs novērtējums respondenta pārstāvētajā uzņēmumā/organizācijā/iestādē

Īpaši nozīmīgus pētījuma rezultātus, kas izmantojami argumentācijā izglītojamo uzņemšanas plāna izglītības tematiskajā jomā "Mākslas" profesionālās vidējās izglītības programmās izveidei, satur dati, kur darba devēji (uz šo jautājumu atbildēja visi aptaujas respondenti) aptaujā norāda, kādas profesionālās kvalifikācijas speciālisti ir nepietiekamā skaitā. 13. attēlā redzam, ka par vienpadsmit speciālistu grupām **¼ daļa vai vairāk darba devēju** norāda, ka šobrīd speciālistu skaits ar profesionālo vidējo izglītību kultūras, mākslu un radošo industriju nozarēs **viņu pārstāvētajā uzņēmumā/organizācijā/iestādē šobrīd ir nepietiekamā skaitā**. 40% darba devēju norāda, ka nepietiekamā skaitā ir skaņu operatori, 33% - ka nepietiekamā skaitā ir video operatori, 32% - ka nepietiekamā skaitā ir restaurācijas tehniķi/restauratora asistenti, 32% - ka trūkst taustiņinstrumentu spēles mūziķi, jo īpaši pianisti/koncertmeistari un akordeonisti/ansambļa vadītāji), 30% - ka trūkst kormeistari (diriģents vai baznīcas mūzikas dzīves organizators), 29% - ka trūkst mūziķi situminstrumentālisti, 29% - ka trūkst vides dizaina speciālisti (t.sk. labiekārtojuma un objektu), dizainera asistents, 27% - ka trūkst pūšaminstrumentu spēles mūziķi, jo īpaši fagotisti/ansambļa vadītāji, tubisti/ansambļa vadītāji un trompetisti/ansambļa vadītāji, 26% - ka trūkst deju kolektīva repetitori, 25% - ka trūkst fotogrāfi, foto dizaina speciālisti, 25% - ka trūkst neakadēmiskās mūzikas - popa, roka, džeza, tradicionālās u.c. žanru pārstāvji, jo īpaši ar profesionālo kvalifikāciju: mūziķis/mūzikas tehnoloģiju speciālists ar specializāciju - skaņu operators vai gaismotājs; mūsdienu ritmiskās mūzikas izpildītājs, ansambļa vadītājs/džeza mūziķis; mūziķis basģitārists/kontrabasists, ansambļa vadītājs. Kā redzams attēlā nr. 13, saskaņā ar darba devēju vērtējumu, nepietiekamā skaitā ir arī citi pētījumā iekļautie speciālisti, tomēr uz to nepietiekamību norāda salīdzinoši neliela darba devēju daļa, proti 24% vai mazāk no tiem, kas nodarbina atbilstošo kvalifikāciju speciālistus.

Saskaņā ar darba devēju vērtējumu, ir arī pietiekami daudz speciālistu ar tādu profesionālo kvalifikāciju, kura respondentu pārstāvētajos uzņēmumos/organizācijās/iestādēs ir pārstāvēta pietiekamā skaitā. Salīdzinoši labi reprezentēti darba tirgū ir šādu profesionālo kvalifikāciju speciālisti: 37% respondentu uzskata, ka pietiekamā skaitā ir vizuālās mākslas speciālisti/ilustratori; 33% - ka pietiekamā skaitā ir fotogrāfi/foto dizaina speciālisti; 32% - ka pietiekamā skaitā ir vokālās mūzikas pārstāvji (mūziku dziedātājs, vokālists, kora dziedātājs, dziedātājs); 29% - ka pietiekamā skaitā ir deju kolektīva repetitori; 28% - ka pietiekamā skaitā ir kormeistari (diriģenti vai baznīcas mūzikas dzīves organizatori); 26% - ka pietiekamā skaitā ir vizuālās reklāmas dizaina speciālisti u.c.

Jāņem vērā, ka ir vairākas specialitātes (profesionālās kvalifikācijas), kuras darba devēji vienlaikus vērtē gan kā tādas, kuras ir nepietiekamā skaitā pārstāvētas viņu uzņēmumos/organizācijās/iestādēs, gan kā tādas, kuras ir pietiekamā skaitā, piemēram, vizuālās mākslas speciālists/ilustrators, tekstilizstrādājumu dizaina speciālists, vizuālās reklāmas dizaina speciālists, grafikas dizainera asistents, video operators, fotogrāfs, foto dizaina speciālists, skaņu operators, deju kolektīva repetitors, kā arī visu mūzikas jomas programmu piešķirtās profesionālās kvalifikācijas speciālisti. Šāds atzinums par speciālistu pietiekamību un, vienlaikus, nepieciešamību liecina par salīdzinoši augstu šādu speciālistu pieprasījumu darba tirgū. Tāpat izglītojamo speciālistu skaita plānošanā, būtisks ir fakts, ka tikai neliela darba devēju daļa pauduši viedokli, ka speciālistu ir par daudz, kas liecinātu par noteiktas profesionālās kvalifikācijas speciālistu "pārprodukciju". Dati 13. attēlā liecina,

ka no 34 speciālistu veidiem ar profesionālo vidējo izglītību kultūras, mākslu un radošo industriju nozarēs par 8 speciālistiem neviens (0%) darba devējs nav norādījis, ka to ir par daudz, par 10 - 1% darba devēju norādījis, ka to ir par daudz, par 2 - 2% darba devēju norādījuši, ka to ir par daudz, par 5 - 3% darba devēju norādījuši, ka to ir par daudz, par 3 - 4% darba devēju norādījuši, ka to ir par daudz, par 1 - 6% darba devēju norādījuši, ka to ir par daudz, kā arī par 1 - 7% darba devēju norādījuši, ka to ir par daudz.

Secināms, ka kultūras un radošo industriju darba devēju skatījumā šobrīd viņu rīcībā ir nepietiekams nepieciešamo speciālistu skaits, kuri apguvuši profesionālās izglītības programmu izglītības tematiskajā jomā "Mākslas" un ieguvuši kādu no pētījuma izlasē iekļautajām profesionālajām kvalifikācijām (skat.4.attēlu). Darba devēju procentuālais īpatsvars, kuri norādījuši konkrētas profesionālās kvalifikācijas speciālistu trūkumu, atšķiras, piemēram, uz baletdejojotāju trūkumu norādījuši 14% respondentu (kas ir mazākais %), bet uz skaņu operatoru trūkumu norādījuši 40% darba devēji, kas ir augstākais % šī jautājuma atbilžu sadalījumā. Jāuzsver, ka nav nevienas profesionālās kvalifikācijas, uz kuras trūkumu nebūtu norādījuši lielāks vai mazāks darba devēju skaits, kas nozīmē, ka kultūras un radošā sektora darba tirgus ir dinamiskā, pastāv aktīvs pieprasījums pēc speciālistiem ar plašu profesionālo kvalifikāciju spektru, kas tiek piešķirta visās izglītības tematiskajā jomā "Mākslas" īstenojamās izglītības programmās.

Dati liecina, ka visvairāk darba devēju norāda uz šādu speciālistu nepietiekamību: skaņu operatori, video operatori, restaurācijas tehniķi/restauratora asistenti, taustiņinstrumentu spēles mūziķi, jo īpaši pianisti/koncertmeistari un akordeonisti/ansambļa vadītāji, kormeistari (diriģents vai baznīcas mūzikas dzīves organizators), mūziķi pūšaminstrumentu spēles mūziķi, jo īpaši fagotisti/ansambļa vadītāji, tubisti/ansambļa vadītāji un trompetisti/ansambļa vadītāji, deju kolektīva repetitori, fotogrāfi, foto dizaina speciālisti, neakadēmiskās mūzikas - popa, roka, džeza, tradicionālās u.c. žanru pārstāvji, jo īpaši ar profesionālo kvalifikāciju: mūziķis/mūzikas tehnoloģiju speciālists ar specializāciju - skaņu operators vai gaismotājs; mūsdienu ritmiskās mūzikas izpildītājs, ansambļa vadītājs / džeza mūziķis; mūziķis basģitārists / kontrabasists, ansambļa vadītājs Viedoklis, ka atbilstošas izglītības speciālistu darba tirgū ir par daudz, ir ļoti maz pārstāvēts - tā vidēji domā tikai 2% darba devēji, tomēr atšķiras vērtējot katras specialitātes pietiekamību. Viedokļu svārstību amplitūda 0%-7%.

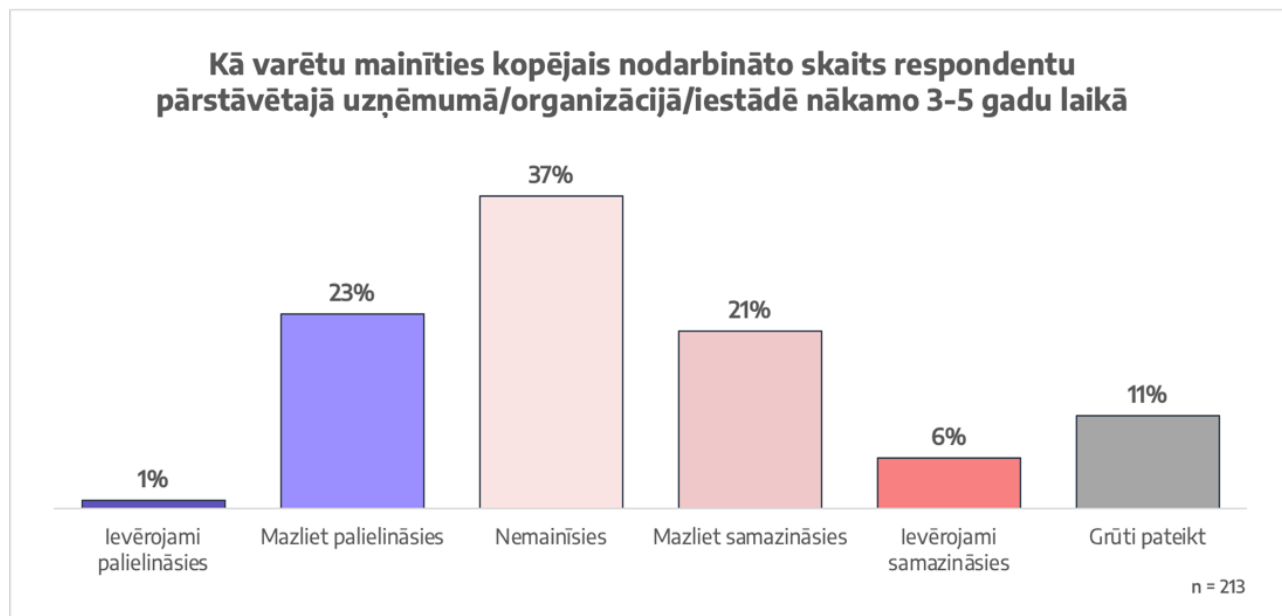
2.3. KRI ORGANIZĀCIJU PĀRSTĀVJU PROGNOZES PAR KOPĒJO NODARBINĀTO SKAITA DINAMIKU, TOSTARP PIEPRASĪJUMU PĒC SPECIĀLISTIEM AR PROFESIONĀLO VIDĒJO IZGLĪTĪBU [KULTŪRAS, MĀKSLU UN RADOŠO INDUSTRIJU NOZARĒ]

2.1. un 2.2. apakšnodaļā analizētie dati ļauj iegūt priekšstatu par darba devēju pieredzi un vērtējumu, kas raksturo **esošo** darbaspēka un noteiktas profesionālās kvalifikācijas cilvēkresursu situāciju darba tirgū. Lai papildinātu datus, kas izmantojami argumentācijā izglītojamo uzņemšanas plāna izglītības tematiskajā jomā "Mākslas" profesionālās vidējās izglītības programmās izveidei, pētījumā darba devēji tika aicināti izteikt personiskajā pieredzē balstītus pieņēmumus jeb **prognozi par darbaspēka**

pieprasījumu un tā iespējamām izmaiņām nākotnē. Aptaujā tika pētīts nozares darba devēju viedoklis par to, kā varētu mainīties kopējais, kā arī tieši kultūras, mākslas un radošo profesiju darbinieku skaits respondenta pārstāvētajā uzņēmumā/organizācijā/iestādē nākamo 3-5 gadu laikā. Šī pētījuma uzdevumu kontekstā īpaši svarīgs aptaujas jautājums par to, kā respondenta ieskatā viņa uzņēmumā/organizācijā/iestādē tuvāko 3-5 gadu laikā mainīsies pieprasījums pēc speciālistiem ar profesionālo vidējo izglītību kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē.

2.3.1. DARBA DEVĒJU PROGNOZE PAR KOPĒJĀ NODARBINĀTO SKAITA IZMAIŅĀM

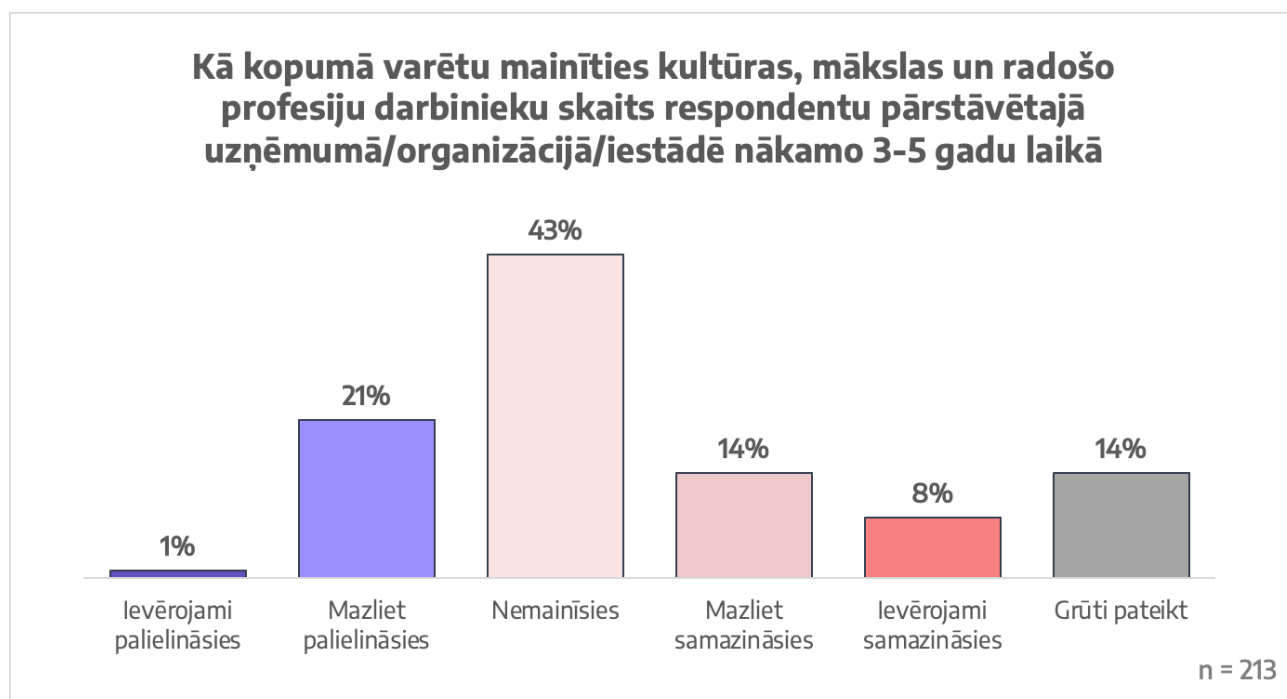
Prognoze jeb respondentu pieņēmumi par kopējā nodarbināto skaita izmaiņām viņu pārstāvētajā uzņēmumā/organizācijā/iestādē nākamo 3-5 gadu laikā norāda uz dažādu nozaru darba devēju atšķirīgiem skatījumiem uz personāla dinamiku nākotnē (skat. 14. attēlu). Dati liecina, ka ievērojamas izmaiņas palielinājuma vai samazinājuma virzienā darba devēji neprognozē. Nedaudz vairāk kā 1/3 daļa respondentu (37%) uzskata, ka kopējais nodarbināto skaits nemainīsies, 23% - ka mazliet palielināsies, bet 21% - ka mazliet samazināsies. 11% nespēj paust konkrētu viedokli. Šāds piesardzīgs vērtējums ir saprotams, to lielā mērā nosaka iepriekšējo gadu krīžu pieredze. Tāpat viedokļu atšķirības lielā mērā ir skaidrojamas ar darba devēju pārstāvēto organizāciju atšķirībām gan juridiskajā statusā, gan pieejamo finanšu resursu, gan cilvēkresursu, gan darbības satura un funkciju ziņā.

14.attēls. Iespējamās izmaiņas kopējā nodarbināto skaitā

2.3.2. DARBA DEVĒJU PROGNOZE PAR KULTŪRAS, MĀKSLAS UN RADOŠO PROFESIJU DARBINIEKU SKAITA IZMAIŅĀM

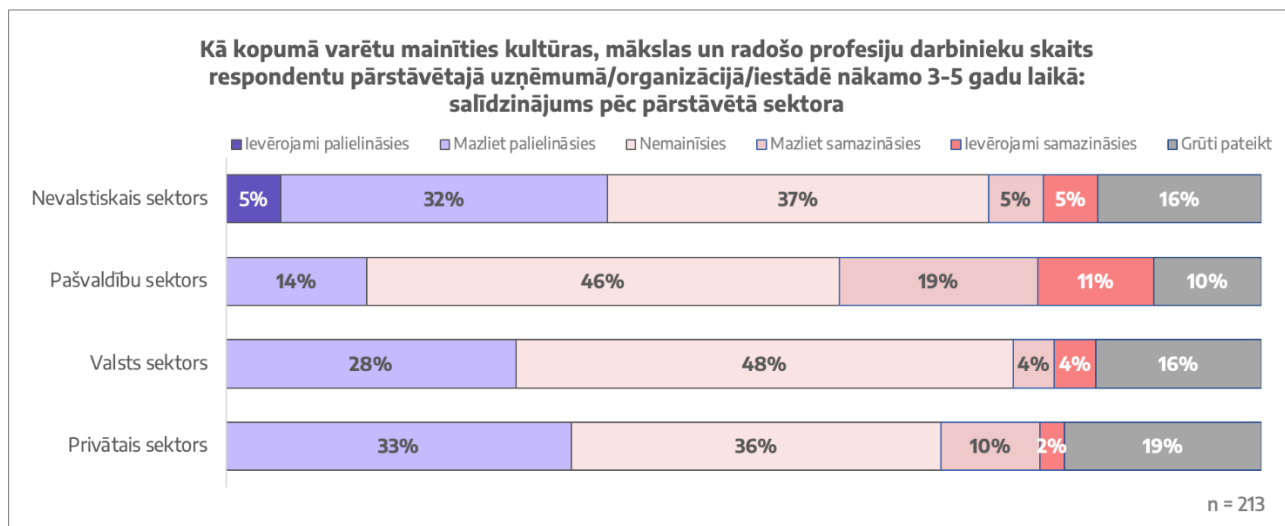
Vērtējot tieši kultūras, mākslas un radošo profesiju skaita iespējamās izmaiņas, respondentu skaits, kas šajā darba ņēmēju segmentā tuvāko 3-5 gadu laikā nesaskata augošas vai dilstošas izmaiņas, ir vēl lielāks (skat. 15.attēlu), proti, 43% respondentu uzskata, ka šo profesiju darbinieku skaits nemainīsies. 21% darba devēju tomēr uzskata, ka viņu pārstāvētajā uzņēmumā/organizācijā/iestādē nākamo 3-5 gadu laikā šo profesiju darbinieku skaits mazliet palielināsies, bet nedaudz mazāk - 14% uzskata, ka šādu darbinieku skaits mazliet samazināsies. Tātad apmēram 1/5 daļa no kultūras un radošo sektoru pārstāvošajiem darba devējiem prognozē sava uzņēmuma/organizācijas/iestādes augšupēju attīstību, kas prasīs kultūras, mākslas un radošo profesiju speciālistu nelielu palielinājumu. Ja veicam salīdzinājumu - kā darbaspēka skaita izmaiņas prognozē dažādu kultūras un radošo nozaru pārstāvji, tad redzam, ka **optimistiskākas prognozes** (prognoze, ka darbinieku skaits nākamo 3-5 gadu laikā mazliet palielināsies) snieguši **pasākumu nozares, projektu vadības un producēšanas, dejas, teātra, lietišķās mākslas jomas, kā arī to organizāciju, uzņēmumu, iestāžu pārstāvji, kuri īsteno savu darbību vairākās jomās** (25% un vairāk šīs jomas respondenti). Kaut arī kopumā ir neliels (25% vai mazāk) respondentu skaits, kas prognozē pētāmo profesiju samazinājumu, tomēr salīdzinoši visvairāk pesimistiskās prognozes (prognoze, ka darbinieku skaits nākamo 3-5 gadu laikā mazliet samazināsies) izteikuši darba devēji (apmēram 25%), kuri pārstāv tradicionālās kultūras jomu, izdevējdarbības un poligrāfijas jomu un kultūras pārvaldību pašvaldībās. Tiesa, šajās nozarēs vislielākais respondentu skaits tomēr prognozē nemainīgu darbinieku skaitu.

15. attēls. Iespējamās izmaiņas kultūras, mākslas un radošo profesiju darbinieku skaitā

Visoptimistiskāk iespējamo personāla palielinājumu prognozē privāto (komercsektors un nevalstiskais sektors) sektoru pārstāvoši darba devēji (skat. 16. attēlu), kur 1/3 daļa (33%) komercsektora, bet 32% nevalstiskā sektora (biedrības un nodibinājumi) darba devēju uzskata, ka

nākamo 3-5 gadu laikā mazliet palielināsies šo profesiju darbinieku skaits. Tomēr, vislielākais respondentu īpatsvars prognozē nemainīgu šo speciālistu skaita pieprasījumu, jo īpaši augsts tas ir publiskā sektora darba devēju grupā: 48% valsts sektoru pārstāvoši darba devēji un 46% pašvaldību sektoru pārstāvoši darba devēji uzskata, ka šādu speciālistu skaits viņu pārstāvētajās organizācijās vai iestādēs nemainīsies. Salīdzinoši liels darba devēju īpatsvars (30%), kas pārstāv pašvaldību sektoru prognozē atbilstošo speciālistu skaita samazinājumu.

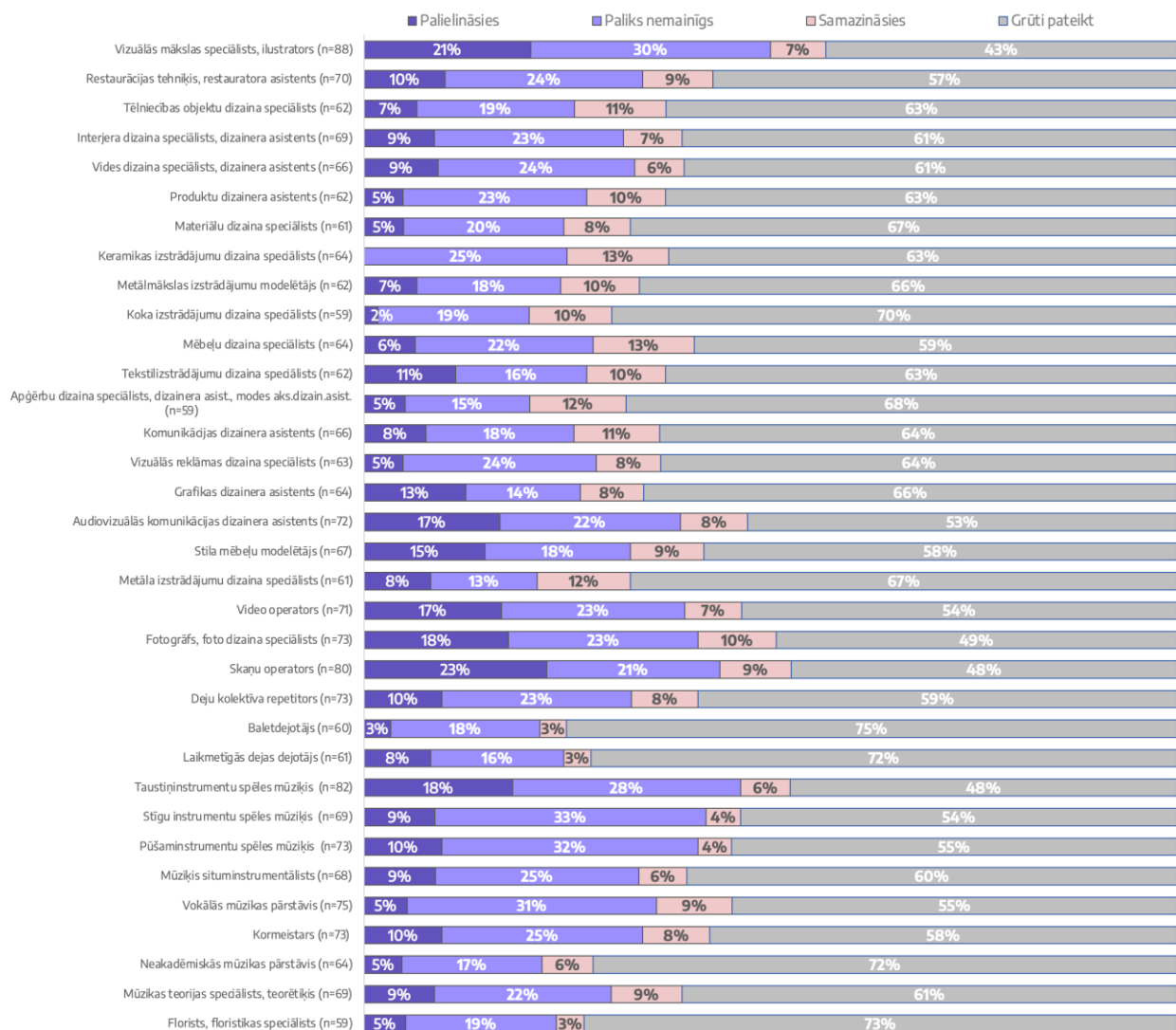

16.attēls. Iespējamās izmaiņas kultūras, mākslas un radošo profesiju darbinieku skaitā

2.3.2. DARBA DEVĒJU PROGNOZE PAR SPECIĀLISTU AR PROFESIONĀLO VIDĒJO IZGLĪTĪBU KULTŪRAS, MĀKSLU UN RADOŠO INDUSTRIJU NOZARĒ SKAITA IZMAIŅĀM

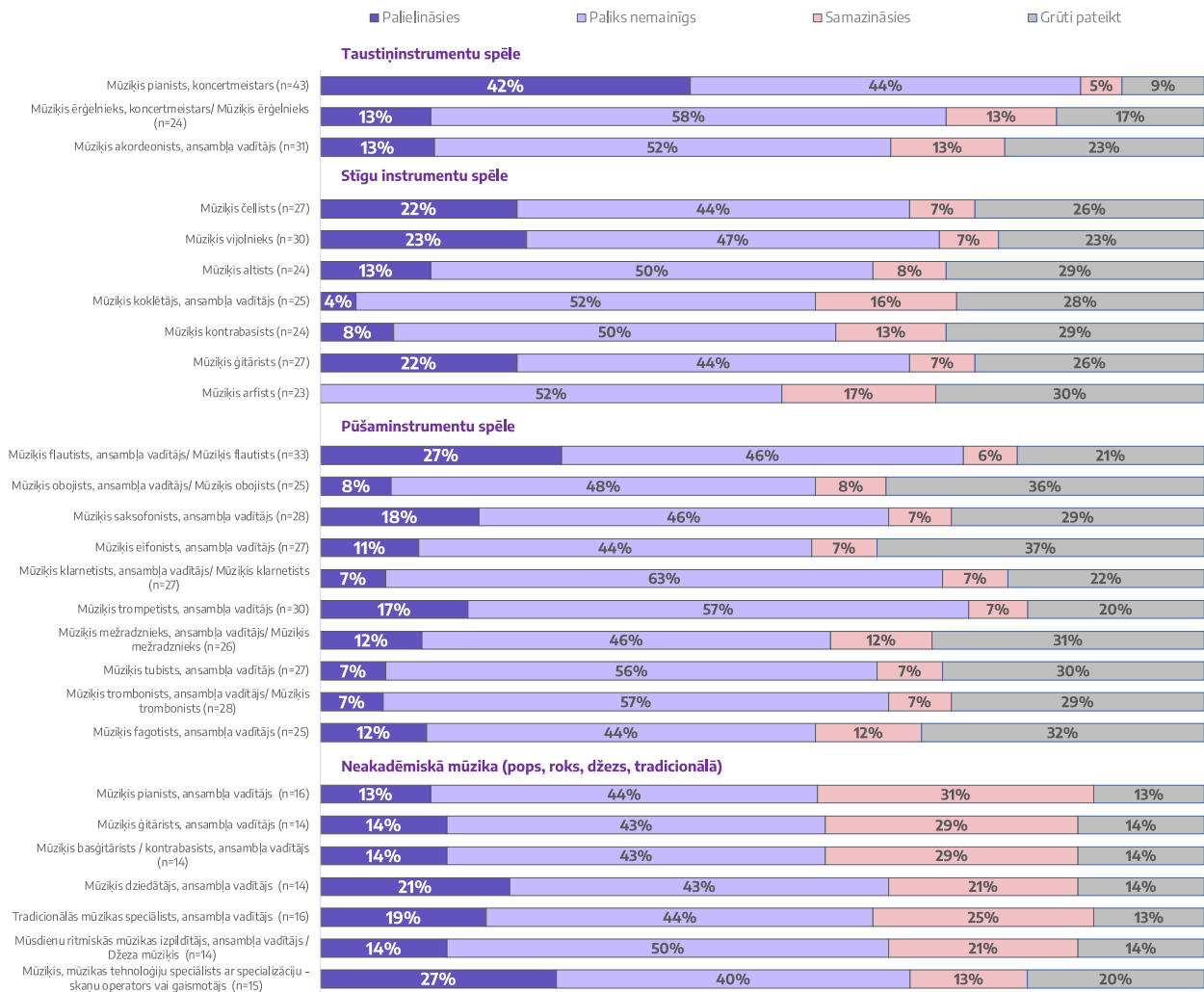
Aptaujā tika noskaidrots arī kultūras un radošo industriju darba devēju pieņēmums jeb personiskajā pieredzē balstīta prognoze par tādu speciālistu skaita izmaiņām nākotnē, kuri ieguvuši profesionālo vidējo izglītību kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē, proti, apguvuši kādu no profesionālās vidējās izglītības programmām izglītības tematiskajā jomā “Mākslas” un ieguvuši kādu no pētījumā analizētajām profesionālajām kvalifikācijām (skat. 17. un 18. attēlu). Dati liecina, ka **dominējošais darba devēju pieņēmums** ir tāds, ka tuvākajos 3-5 gados šo **speciālistu skaits paliks nemainīgs**. Vienlaikus par atsevišķiem speciālistiem tiek **prognozēts pieprasījuma pieaugums**, piemēram, 23% darba devēju uzskata, ka palielināsies pieprasījums pēc **skaņu operatora**, 21% darba devēju uzskata, ka palielināsies pieprasījums pēc **vizuālās mākslas speciālista/ ilustratora**; 18% -pēc **fotogrāfa/ foto dizaina speciālista**; 17% - pēc **video operatora**, 17% - pēc **vizuālās reklāmas dizaina speciālista**, 15% - pēc **grafikas dizainera asistenta**. Darba devēju īpatsvars, kas uzskata, ka speciālistu skaits **samazināsies**, atšķiras paužot vērtējumu par dažādām specialitātēm, bet kopumā tas ir **mazs** – no 3%-13% respondentu. Tā, 13% darba devēju uzskata, ka tuvākajos 3-5 gados **samazināsies keramikas izstrādājumu dizaina speciālisti**, 13% - ka samazināsies **koka izstrādājumu dizaina speciālisti**, 12% - ka samazināsies **stila mēbeļu modelētāji**, 12%, ka samazināsies **audiovizuālās komunikācijas dizainera asistenti**. Detalizētāk darba devēju prognozi par pieprasījuma pēc speciālistiem ar profesionālo vidējo izglītību kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē palielināšanos, samazināšanos vai palikšanu līdzšinējā līmenī skatīt 17. un 18. attēlā.

Kā respondentu pārstāvētajā uzņēmumā/organizācijā/iestādē tuvāko 3-5 gadu laikā mainīsies pieprasījums pēc speciālistiem ar profesionālo vidējo izglītību kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē

17.attēls. Iespējamās izmaiņas speciālistu skaitā ar profesionālo vidējo izglītību kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē

Kā respondentu pārstāvētajā uzņēmumā/organizācijā/iestādē tuvāko 3-5 gadu laikā mainīsies pieprasījums pēc speciālistiem ar profesionālo vidējo izglītību kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē: mūzikas joma

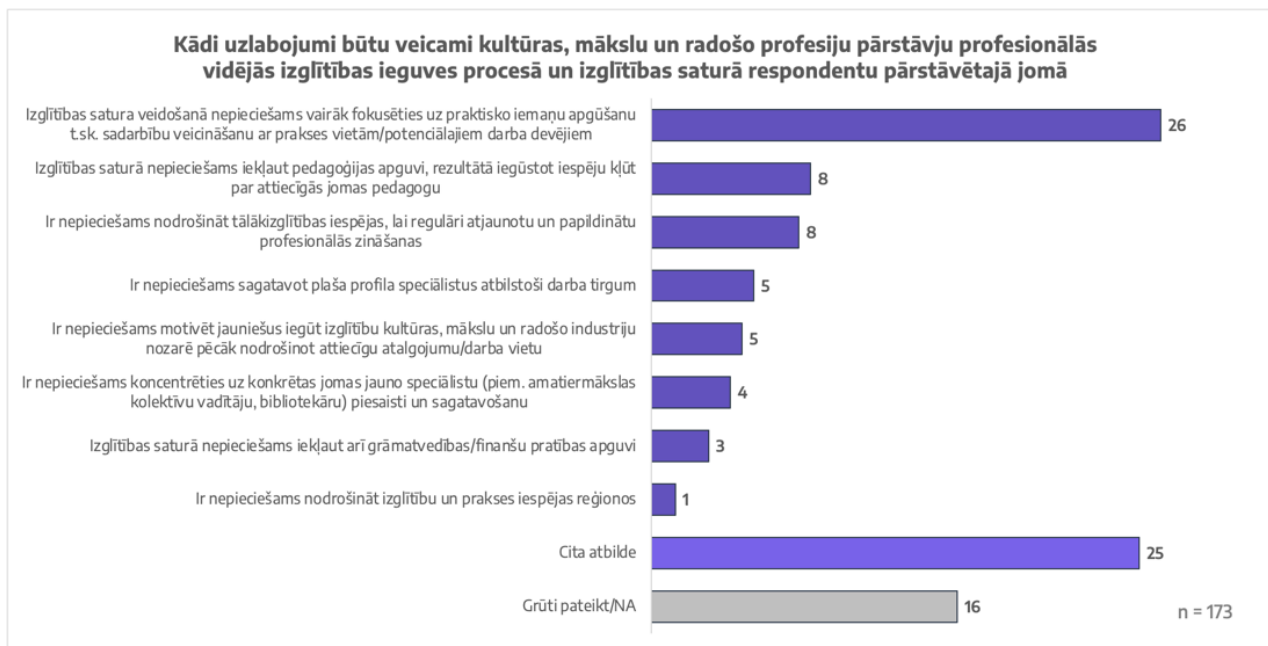

18.attēls. Iespējamās izmaiņas speciālistu skaitā ar profesionālo vidējo izglītību kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē: mūzikas jomas apakšjomas

2.3.3. DARBA DEVĒJU IETEIKUMI UZLABOJUMIEM KULTŪRAS, MĀKSLU UN RADOŠO PROFESIJU PĀRSTĀVJU PROFESIONĀLĀS VIDĒJĀS IZGLĪTĪBAS IEGUVES PROCESĀ UN IZGLĪTĪBAS SATURĀ

Darba devēji sniedza plašu ieteikumu klāstu par iespējamiem uzlabojumiem kultūras un radošo profesiju pārstāvju profesionālās vidējās izglītības ieguves procesā. Analizējot visus ieteikumus, tos esam grupējuši astoņās saturiski vienotās kategorijās (skat. 19. attēlu). Visvairāk ieteikumu ir saistīti ar rekomendāciju izglītības satura veidošanā vairāk fokusēties uz praktisko iemaņu apgūšanu t.sk. sadarbību veicināšanu ar prakses vietām/potenciālajiem darba devējiem. Šos ieteikumus vairāk pauduši darba devēji dizaina un audiovizuālās un mediju mākslas nozarē. Jāatzīst, ka šis ir tipisks un dažādos pētījumos izskanējis darba devēju ieteikums nozarēs, kur ir ļoti augsts uzņēmumu, organizāciju, iestāžu darbības specifika līmenis, kas izglītības programmās ne vienmēr ir atspoguļojams noteiktā zināšanu vispārinājuma līmenī un bieži problēma ir risināma tikai palielinot

prakses lomu izglītības programmās. Tāpat darba devēji (īpaši mūzikas jomā) uzsver, ka izglītības saturā nepieciešams iekļaut pedagoģijas apguvi, rezultātā iegūstot iespēju kļūt par attiecīgās jomas pedagogu. Šāds ieteikums prasītu radikāli mainīt programmu saturu. Būtisks ieteikums ir saistīts ar kopējo izglītības dimensiju kultūras un radošajā sektorā un paredz nodrošināt tālākizglītības iespējas, lai regulāri atjaunotu un papildinātu profesionālās zināšanas. Šādu ieteikumu izteikuši gandrīz visu kultūras un radošo industriju nozaru pārstāvji. Pārējie ieteikumi ir saistīti ar vispārīgāka rakstura rekomendācijām.

19.attēls. Darba devēju ieteikumi uzlabojumiem kultūras, mākslu un radošo profesiju pārstāvju profesionālās vidējās izglītības ieguves procesā un izglītības saturā

Secināms, ka kultūras, mākslas un radošo nozaru darba devēju lielākais īpatsvars, domājot par savu pārstāvēto uzņēmumu/organizāciju/iestādi nākamo 3-5 gadu laikā, prognozē nemainīgu nodarbināto skaitu. Tas attiecas uz visiem trijiem nodarbināto segmentiem, kas tika izdalīti pētījumā: 1) kopējo nodarbināto skaitu, 2) nodarbinātajiem kultūras, mākslas un radošajās profesijās, 3) nodarbinātajiem speciālistiem ar profesionālo vidējo izglītību kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē, proti tiem, kas apguvuši profesionālās izglītības programmu izglītības tematiskajā jomā "Mākslas" un ieguvuši atbilstošu profesionālo kvalifikāciju. Nedaudz vairāk kā 1/3 daļa respondentu (37%) uzskata, ka kopējais nodarbināto skaits nemainīsies, 23% - ka mazliet palielināsies, bet 21% - ka mazliet samazināsies.

Vienlaikus ir vairākas specialitātes jeb profesionālās kvalifikācijas, kurām salīdzinoši liels darba devēju īpatsvars prognozē pieprasījuma pieaugumu. Prognozējot nodarbināto skaita izmaiņas tieši kultūras, mākslu un radošajās profesijās 43% respondentu uzskata, ka šo profesiju darbinieku skaits nemainīsies, tomēr 21% darba devēju tomēr uzskata, ka viņu pārstāvētajā uzņēmumā/organizācijā/iestādē nākamo 3-5 gadu laikā šo profesiju darbinieku skaits mazliet palielināsies, bet nedaudz mazāk - 14% uzskata, ka šādu darbinieku skaits mazliet samazināsies.

Tāpat zināma darba devēju daļa (3%-23%) prognozē nepieciešamo speciālistu skaita palielinājumu savā uzņēmumā/organizācijā/iestādē, kur viedokļu % īpatsvars mainās atkarībā no specialitātes. Pieprasījuma pieaugums prognozēts skaņu operatora, vizuālās mākslas speciālista/ ilustratora, fotogrāfa/ foto dizaina speciālista, video operatora, vizuālās reklāmas dizaina speciālista, grafikas dizainera asistenta un citu profesionālo kvalifikāciju speciālistiem. Uz pieprasījuma pieaugumu vairāk norāda darba devēji no privātā sektora – gan komercsektora, gan nevalstiskā sektora (biedrību un nodibinājumu pārstāvji, savukārt, uz pieprasījuma nemainību vairāk norāda publiskā sektora (valsts un pašvaldību) darba devēji, bet uz sektora speciālistu eventuālu samazinājumu norāda salīdzinoši liels (30%) pašvaldības pārstāvošs darba devēju īpatsvars. Tas liecina par darba vietu augstāku dinamiku un atsevišķās specialitātēs - augšupēju pieprasījuma līkni kultūras un radošo nozaru privātā sektora segmentā.

Neliela darba devēju daļa norāda arī uz nepieciešamību ieviest korekcijas izglītības programmu saturā, piemēram, ieviest ar pedagoģiju (8% respondentu), grāmatvedību un finanšu pratību (3% respondentu) saistītus satura elementus.

3. IETEIKUMI KRI IZGLĪTĪBAS PIEDĀVĀJUMA PLĀNOŠANAI UN DARBA TIRGUS VAJADZĪBU MONITORINGA IZVEIDEI

Pētījuma rezultāti ļauj izveidot ieteikumu ceļa karti, kas uzlabos argumentāciju izglītības piedāvājuma plānošanai un kultūras un radošā sektora darba tirgus vajadzību plānošanai.

1. Kultūras nozares un radošo industriju darba tirgus mēroga specifikas komunikācija visos politikas veidošanas līmeņos. Izglītības piedāvājuma plānošanā un argumentācijā, kas tiek izstrādāta politikas veidošanas ievaros, iesakām ņemt vērā kultūras un radošo industriju pārsektorālo dabu, kas izpaužas tādejādi, ka kultūras un radošo industriju izglītības speciālistu “**pieprasījumu**” veido **divu tipu nozares pārstāvošu darba devēju** (uzņēmumu, organizāciju un iestāžu) personāla un cilvēkresursu vajadzības:

1) To darba devēju vajadzības, kas **pārstāv kultūras un radošā sektora nozares**. Saskaņā ar Kultūras ministrijas definīciju, tās ir arhitektūra, dizains, kino, izpildītājmāksla, vizuālā māksla, mūzika, izdevējdarbība, televīzija, radio un interaktīvie mediji, reklāma, datorspēles un interaktīvās programmatūras, kultūras mantojums, kultūras izglītība, atpūta, izklaide un citas kultūras darbības. NACE 2.red. klasifikācijā (ES saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija) šo nozaru darbība klasificēta sekojošos kodos: galvenokārt kodā R “Māksla, izklaide un atpūta”, taču arī daļā no koda J “Informācijas un komunikācijas pakalpojumi”, daļā no koda M “Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi” un daļā no koda P “Izglītība”);

2) To darba devēju vajadzības, kas īsteno savu darbību **ārpus kultūras un radošā sektora tautsaimniecības nozarēs**, taču nodarbina augstākminēto konkrēto kvalifikāciju speciālistus un tām

pakārtotas profesiju grupas, piemēram, "Veselība un sociālā aprūpe" (kods Q), "Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi" (kods I⁷) u.c.

Šī specifika nosaka arī darba tirgus mērogu un nodarbinātības segmentus, kuri ir saistīti ar kultūras nozari un radošajām industrijām un kuram arī pēc profesionālās vidējās izglītības iegūšanas tiek sagatavoti kultūras un radošo industriju izglītības speciālisti. Tātad, KRI sektora darba tirgus mērogu neveido tikai konkrētas kultūras nozares vai radošās industrijas, kas izteiktas NACE 2 kodu (saimniecisko darbības statistiskā klasifikācija Eiropas Kopienā 2.redakcija), tāpat uzsverams, ka sektora darba tirgus mērogu neierobežo tikai radošo profesiju nodarbinātie. Darba tirgus mēroga noteikšanā rekomendējam EDSO 2022. gada ziņojumā piedāvāto "trijžubura" pieeju kultūras un radošās nodarbinātības mērīšanai, kas iekļauj sekojošo:

- 1) KRI nozaru speciālisti, tas ir, kultūras un radošie profesionāļi, kas strādā kultūras un radošajās profesijās (ISCO-08, Centrālās Statistikas pārvalde 2020) kultūras un radošajās nozarēs;
- 2) atbalsta darbinieki, tas ir, ne-radošie profesionāļi, kas strādā KRI nozarēs;
- 3) iegultie (*embedded*) darbinieki, tas ir, kultūras un radošie profesionāļi, kas strādā nozarēs ārpus KRI (OECD 2022).

Izglītības piedāvājuma plānošanā izglītības tematiskajā jomā "Mākslas" profesionālās vidējās izglītības programmās rekomendējam jo īpaši ņemt vērā pieprasījumu pirmajā un trešajā nodarbinātības segmentā, kas vienlaikus norāda uz diviem darba tirgus segmentiem - pirmkārt, kultūras un radošo industriju darba tirgu, otrkārt, citiem sektoriem, kuri nav precīzi mērogojami, bet, kuros kā darbaspēks tiek izmantoti "iegultie darbinieki" (visdažādākajos tautsaimniecības sektoros, mākslinieki, operatori, mūziķi un daudzi citi radošo profesiju pārstāvji - veselības un sociālās aprūpes, izmitināšanas un ēdināšanas u.tml.). Jāuzsver, ka tieši "iegulto" darbinieku nodarbinātība ir vissarežģītāk mērāma un nosakāma ar vispārējām darbaspēka apsekošanas metodēm. EDSO piedāvātā "trijžubura" pieeja nosaka ierobežojumus, kas neļauj precīzi noteikt KRI nozaru darba tirgu tikai iegūstot kvantitatīvus datus izmantojot Eiropas Kopienas saimniecisko darbību statistiskās klasifikācijas NACE 2.red. Šī klasifikācija nedod iespēju skatīt pilnīgu nodarbinātības ainu, līdz ar to veidojas sistemātiski **šaurāks** jomas skatījums, kas neļauj diagnosticēt arī precīzu pieprasījumu, jo tiek "izslēgtas" citas saimniecisko darbību jomas, kur veidojas pieprasījums pēc "iegultiem" kultūras un radošajiem profesionāļiem.

2. Ekonomikas ministrijas un Izglītības un zinātnes ministrijas Profesionālās izglītības absolventu monitoringa datu ierobežota izmantošana argumentācijā. Piedāvājuma plānošanā izglītības tematiskajā jomā "Mākslas" profesionālās vidējās izglītības programmās un nepieciešamo speciālistu skaita argumentācijā iesakām tikai daļēji izmantot pašlaik īstenoto pētījumu – EM darba tirgus vidējā un ilgtermiņa prognožu un IZM Profesionālās izglītības absolventu monitoringa datus. Šie dati, plānojot KRI izglītības piedāvājumu, var nebūt pietiekami triju savstarpēji saistītu iemeslu dēļ.

⁷ Pieejams: <https://www.csp.gov.lv/lv/klasifikacija/nace-2-red/nace-saimniecisko-darbibu-statistiska-klasifikacija-eiropas-kopiena-2-redakcija>; skatīts 10.10.2023

Pirmkārt, EM darba tirgus vidējā un ilgtermiņa prognožu pētījumā izmantotās vienotās metodikas dēļ (t.sk. NACE klasifikācijas trūkumu dēļ) KRI datu interpretācijā var veidoties sistemātiskas nobīdes, jo KRI nodarbinātības jomai raksturīgas vairākas iezīmes, kas nepiemīt citiem sektoriem.

Otrkārt, makrolīmenī iegūtie statistikas dati neprecīzi reprezentē mazskaitlīgu un specifiski strukturētu nodarbinātības segmentu. EM norāda, ka "Darba tirgus prognožu izstrādē izmantoti galvenokārt valsts statistikas programmā iekļautie un regulāri CSP apkopotie dati. Nozīmīgākais informācijas avots ir Darbaspēka izlasveida (pasvītrojums autoru) apsekojums (DSA). Uz DSA balstīti galvenie prognožu pieņēmumi par darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma struktūru". Jāuzsver, ka šī apsekojuma metodoloģijas specifika rada otru būtisku KRI nodarbinātības un, atbilstoši - darba tirgus mēroga noteikšanas kļūdas risku. Proti, šī pieeja rada nekorekti interpretējamus datus par visiem tiem darba tirgus dalībniekiem, kuri ir nodarbināti vairākās darba vietās un strādā dažādos juridiskos statusos, tā neņem vērā radošo profesionāļu multinodarbinātības praksi, kas ir izplatīts nodarbinātības modelis šajā darbaspēka segmentā. Atgādināsim, ka DSA tiek veikts četras reizes gadā; anketā^[21] ir plaša nodarbinātības sadaļa (II daļa "Personas ekonomiskā aktivitāte"). No tās var secināt, ka respondents raksturo sava darba nozari pēc NACE koda (jautājums D47k) un savu amatu – pēc profesiju klasifikatora (D48n). Darbaspēka pieprasījuma prognozēšanā kā bāze tiek izmantots rādītājs "pamatdarbs", kas nozīmē, ka ārpus nodarbinātības datiem, kas tiek izmantoti prognozēšanā paliek visas saimnieciskās darbības aktivitātes, kas netiek uzrādītas kā "pamatdarbs". Tas ir pretrunā ar multi-nodarbinātību, kas ir viena no raksturīgākajām KRI iezīmēm. Līdz ar to šīs prognozes var izmantot tikai daļēji.

Treškārt, IZM attīstītā profesionālās izglītības absolventu monitoringa sistēma ļauj iegūt datus, kas raksturo esošo situāciju, bet nav paredzēti prognozēšanai par izglītības piedāvājuma turpmāko veidošanu. Tie neatklāj darba tirgus dinamiku (tostarp jaunu profesiju izveidi) digitalizācijas un citu inovatīvu kultūras un mākslas produktu attīstības kontekstā. Būtiski, ka monitoringa datu interpretācijā ne vienmēr tiek ņemts vērā profesionālās vidējās izglītības iestāžu absolventu tālākās izglītības (augstākās) aktivitātes, proti, fakts, ka salīdzinoši liela daļa profesionālās vidējās izglītības programmu absolventi (izglītības tematiskajā jomā "Mākslas") turpina izglītību augstākās izglītības iestādēs. Profesionālās vidējās izglītības iestāžu absolventu monitoringa dati būtu interpretējami kontekstā ar augstākās izglītības iestāžu absolventu monitoringa datiem.

Ceturtkārt, IZM veiktā profesionālās izglītības absolventu monitoringā (tāpat kā augstākās izglītības iestāžu absolventu monitoringā) iegūtie dati par nodarbinātību un ieņēmumiem tiek izmantoti izglītojamo rekrutēšanas argumentācijā, pieņemot, ka izglītības un profesijas izvēle visiem izglītojamiem balstīta racionālā argumentācijā - izvēlēties ekonomiski izdevīgāko izglītības un profesionālās karjeras scenāriju, kas nodrošina augstu ienākumu gūšanu. Tomēr, kā jau minēts, kultūras nozarē un radošajās industrijās raksturīga profesijas un karjeras izvēles iekšējās motivācijas dominānce.

3. Attīstīt kultūras nozares un radošo industriju darba tirgus specifikai un tā pieprasījuma mērīšanai pielāgotu datu uzkrāšanas praksi (skat.4.un 5.punktu). Augstākminētās KRI īpatnības, kā arī EM un IZM veikto pētījumu ierobežojumu apzināšana liek secināt ka KRI izglītības piedāvājuma plānošanai nepieciešams veidot kultūras un radošo industriju sektoram pielāgotu datu uzkrāšanas praksi, proti, periodisku informācijas apkopošanu un pārskatīšanu par darba devēju vajadzībām no vienas puses un izglītības tematiskās jomas "Mākslas" profesionālās vidējās izglītības programmu absolventu karjeras scenārijiem (nodarbinātība/tālāka izglītība) - no otras puses. Periodiski īstenota tādu kultūras nozares un radošo industriju darba tirgus tendenču un izpēte kompensētu pieminēto ministriju veikto pētījumu ierobežojumus.

4.LNKC nodrošināt sistemātisku datu izkrāšanu par profesionālās vidējās izglītības programmu (izglītības tematiskajā jomā "Mākslas") absolventu **darba devējiem**. Darba devēju datu bāze saturētu divas darba devēju kategorijas: 1) **faktiskie darba devēji**, proti, organizācijas, uzņēmumi un iestādes, kas nodarbina profesionālo vidējo izglītību ieguvušos kultūras un radošo industriju izglītības speciālistus; 2) **prakses vietu** organizācijas, uzņēmumus un iestādes, kur praktizējuši izglītojamie. Darba devēju datu bāzes izveide ne tikai atklātu konkrētas organizācijas, uzņēmumus un iestādes, kas noteikta gada absolventus (un izglītojamus prakses ietvaros) nodarbina, bet arī paplašinātu iespējas mērīt šo darba devēju apmierinātību ar jauno speciālistu izglītību, cilvēkresursu vajadzībām u.tml. Lai iegūtu sistemātisku un pilnīgu informāciju par absolventu darba devējiem, rekomendējam LNKC deleģēt profesionālās vidējās izglītības iestādēm, kuras īsteno izglītības programmas izglītības tematiskajā jomā "Mākslas", sniegt datus par absolventu darba devējiem, bet LNKC pārbaudīt šo datu atbilstību. Lai nodrošinātu sistemātisku datu iegūvi no izglītības iestādēm, nepieciešams veidot dialogu ar izglītības iestādēm par piemērotāko šādas informācijas sniegšanas veidu Latvijas Nacionālajam Kultūras centram, termiņiem un datu avotiem. Darba devēju datu bāzē iekļaut vismaz informāciju par tā juridisko statusu (Valsts, pašvaldības, juridiskās personas dibināts) un piederību tautsaimniecības sektoram (atbilstoši NACE 2. red.).

5. Nodrošināt ikgadēju aptverošu datu iegūvi par absolventu nodarbinātību. Iesakām LNKC pielāgotas datu uzkrāšanas prakses ietvaros ik gadu septembrī no visām vidējās profesionālās izglītības iestādēm (Kultūras ministrijas, Izglītības un zinātnes ministrijas, pašvaldību padotības, kā arī atbilstošām privātām izglītības iestādēm), kas īsteno profesionālās vidējās izglītības programmas izglītības tematiskajā jomā "Mākslas" pieprasīt informāciju par konkrētā gada absolventu kontaktiem (e-pasts, telefona nr.), nodarbinātības statusu, darba vietu, amatu, kā arī absolventu skaitu, kas turpina izglītību. Kaut arī daļa no šīs informācijas jau tiek LNKC uzkrāta, tā ir nesistemātiska un nav reprezentatīva. Tā sniedz datus tikai par nelielu absolventu daļu, kas neļauj to izmantot argumentācijā par absolventu izvietojumu darba tirgū un viņu darba devēju apmierinātību. Sistemātiska uzkrātā informāciju ļautu iegūt unikālus datus no tiešajiem absolventu darba devējiem gan par tiem, kas strādā kultūras un radošajās profesijās (ISCO-08^[21]) kultūras un radošajās nozarēs, gan par darba vietām un organizācijām/uzņēmumiem, iestādēm, kur citos tautsaimniecības sektoros strādā "iegultie" kultūras un radošā sektora profesionāļi. Šādi dati ļautu novērtēt darba tirgus mērogu, iegūstot sistemātisku priekšstatu par visiem profesionālās vidējās izglītības programmu absolventiem izglītības jomā "Mākslas" (2022. gadā absolventu skaits (N) - 859), kā arī papildinātu IZM veiktā absolventu monitoringa ietvaros iegūtos administratīvos datus par absolventu nodarbinātību un

ienākumiem. Lai iegūtu precīzāku datu kopu par kultūras nozaru un radošo industriju **faktisko darba devēju, iekļaujot arī prakses vietas devēju, apmierinātību** ar speciālistu iegūto profesionālo vidējo izglītību nozarē, rekomendējam sistemātiski (ar 2 gadu intervālu) veikt **pēdējo divu gadu absolventu darba devēju un prakses vietas devēju aptauju**. Aptaujas ģenerālais kopums – darba devēji, kuri iepriekšējos divos gados nodarbinājuši absolventus. Kontakta avots – LNKC iegūtā informācija no izglītības iestādēm. Absolventu darba devēju pieredzes, viedokļu un vērtējumu monitoringā iekļaujami jautājumi, kas kā indikatori izmantoti šī pētījuma aptaujas anketā (skat. pielikumu).

1. Lai iegūtu precīzāku datu kopu par nodarbinātības dinamiku un izmaiņu tendencēm kultūras un radošo industriju sektorā kopumā, iesakām ar 5 gadu intervālu **veikt kultūras un radošo industriju organizāciju/uzņēmumu un iestāžu pārstāvju kā potenciālo darba devēju aptauju**. Aptaujas ietvaros kā minimums izmantojami potenciālo darba devēju pieredzes, vērtējumu un pieņēmumu indikatori, kas izmantoti šajā pētījumā (skat. pielikumu).
2. **Veidot abu segmentu: faktisko (ieskaitot prakses devēju) un potenciālo darba devēju viedokļu monitoringa datu bāzi**, kas izmantojama plānojot kultūras un radošo industriju izglītības piedāvājumu, kur darba devēju viedoklis un vērtējums tiek kategorizēts kā viens no nozīmīgākajiem argumentiem izglītības programmu attīstības plānošanā.

IZMANTOTO AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS

1. Ashton D. (2018). Creative work careers: pathways and portfolios for the creative economy, *Journal of Education and Work*. Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/13639080.2014.997685>
2. Been, W., & Keune, M. (2020). That is just part of being able to do my cool job: Understanding low earnings but high job satisfaction in the creative industries in the Netherlands. In V. Pulignano, & F. Hendrickx (Eds.), *Employment Relations in the 21st Century: Challenges for Theory and Research in a Changing World of Work* (pp. 59-76). (Bulletin of Comparative Labour Relations; Vol. 107). Wolters Kluwer.
3. Bennett D., S. Hennekam (2018) Self-authorship and creative industries workers' career decision-making, *Human Relations* Vol. 71, issue 11, DOI <https://doi.org/10.1177/0018726717747369>.
4. Centrālā Statistikas pārvalde (2020). ISCO-08, Starptautiskā standartizētā profesiju klasifikācija. Pieejams: https://www.csp.gov.lv/lv/klasifikacija/isco-08?&utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F
5. Centrālā Statistikas pārvalde (2021). NACE: Saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija Eiropas Kopienā, 2. redakcija. Pieejams: https://www.csp.gov.lv/lv/klasifikacija/nace-2-red?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F
6. Centrālā Statistikas pārvalde. Anketa "Darbspēka apsekojums". Pieejams: <https://www.csp.gov.lv/lv/media/1901/download>
7. Cnossen B., E. Loots, van Witteloostuijn A. (2019). Individual motivation among entrepreneurs in the creative and cultural industries: A self-determination perspective, <https://doi.org/10.1111/caim.12315>
8. Denise Jackson & Ruth Bridgstock (2019) Evidencing student success and career outcomes among business and creative industries graduates, *Journal of Higher Education Policy and Management*, 41:5, 451-467, DOI: 10.1080/1360080X.2019.1646377
9. EM (2020) *Informatīvais ziņojums par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm*. Pieejams: <https://www.em.gov.lv/lv/media/598/download?attachment>
10. EM (2022). Informatīvais ziņojums. Par darba tirgus vidējām un ilgtermiņa prognozēm. Pieejams: <https://www.em.gov.lv/lv/media/14720/download?attachment>
11. European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (2023). The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals : report of the OMC (Open Method of Coordination) group of EU Member States' experts : final report, Publications Office of the European Union, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/46315>
12. Guadalupe López-Íñiguez & Dawn Bennett (2020). A lifespan perspective on multi-professional musicians: does music education prepare classical musicians for their careers?, *Music Education Research*, 22:1, 1-14, DOI: 10.1080/14613808.2019.1703925
13. IZM (2021). Informatīvais ziņojums "Par absolventu datu monitoringa sistēmas izveidi profesionālajā izglītībā", pieejams https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/f44c709a-da0e-4741-8ae1-d16818839fc6#
14. IZM (2022). Profesionālajā izglītībā tiek ieviesta absolventu monitoringa sistēma. Pieejams: https://www.izm.gov.lv/lv/jaunums/profesionalaja-izglitiba-tiek-ieviesta-absolventu-monitoringa-sistema?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F
15. KEA (2015) Feasibility study on data collection and analysis in the cultural and creative sectors in the EU. Available at: https://ec.europa.eu/assets/eac/culture/library/studies/ccs-feasibility-study_en.pdf
16. Latvijas Kultūras akadēmija (2017). Pētījums par kultūrizglītības īstenošanas pēctecību profesionālās ievirzes, profesionālās vidējās izglītības, augstākās izglītības programmās un sagatavoto speciālistu skaita atbilstību kultūras nozares un radošo industriju darba tirgus prasībām, pieejams Kultūras

ministrijas mājas lapā:

https://www.km.gov.lv/sites/km/files/kulturizglitibas_petijums_1_karta_20171.pdf

17. Latvijas Kultūras akadēmija (2022). Latvijas mūzikas jomas ekosistēmas tīklu analīze. Npublicēts materiāls.
18. Measuring the CCS in the EU (2022) Final Report, pieejams <https://www.measuring-ccs.eu/the-measuring-ccs-consortium-publishes-the-final-report/>
19. OECD (2022), *The Culture Fix: Creative People, Places and Industries, Local Economic and Employment Development* (LEED), OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/991bb520-en>.
20. Shaughnessy C. et al (2022) The future of the cultural workforce: Perspectives from early career arts professionals on the challenges and future of the cultural industries in the context of COVID-19, *Social Sciences and Humanities Open*, Volume 6, issue 1, <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2022.100296>

PIELIKUMS: APTAUJAS ANKETA

DARBA DEVĒJU APTAUJA par darba tirgus situāciju pēc profesionālās vidējās izglītības iegūšanas kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē (2023)

1. PAR DARBA DEVĒJU

J1	Norādiet, lūdzu, kādu pamatjomu pārstāv Jūsu organizācija/uzņēmums/iestāde, par kuras darbiniekiem atbildat! <i>Izvēlieties <u>vienu</u> atbildi, kura visatbilstošāk raksturo pārstāvēto jomu!</i>
1	Mūzika
2	Deja
3	Teātra māksla
4	Audiovizuālā (filmu/kino/video) māksla
5	Vizuālā māksla
6	Dizains
7	Lietišķā māksla
8	Amatiermāksla
9	Tradicionālā kultūra
10	Atmiņu institūciju joma (t.sk. muzeji, bibliotēkas u.tml.)
11	Izdevējdarbība, poligrāfija
12	Mediji
13	Kultūras pārvaldība pašvaldību vai valsts līmenī
14	Izglītība
15	Pasākumu nozare
16	Projektu vadība, producēšana, menedžments, mārketingu un sabiedriskās attiecības
18	Cits variants (<i>ierakstiet, lūdzu!</i>)
17	ORGANIZĀCIJA/UZŅĒMUMS/IESTĀDE PĀRSTĀV VAIRĀK NEKĀ VIENU JOMU
99	Grūti pateikt

Filtrs, ja J1=18 (atbild tikai tie, kas norādīja, ka nevar nodefinēt vienu jomu)

J111	Norādiet, lūdzu, <u>visas</u> jomas, kādas pārstāv Jūsu organizācija/uzņēmums/iestāde, par kuras darbiniekiem atbildat! <i>Atzīmējiet <u>visas</u> atbilstošās atbildes!</i>
1	Mūzika
2	Deja
3	Teātra māksla
4	Audiovizuālā (filmu/kino/video) māksla
5	Vizuālā māksla
6	Dizains
7	Lietišķā māksla
8	Amatiermāksla
9	Tradicionālā kultūra
10	Atmiņu institūciju joma (t.sk. muzeji, bibliotēkas u.tml.)
11	Izdevējdarbība, poligrāfija
12	Mediji
13	Kultūras pārvaldība pašvaldību vai valsts līmenī
14	Izglītība
15	Pasākumu nozare
16	Projektu vadība, producēšana, menedžments, mārketingu un sabiedriskās attiecības
17	Cits variants (<i>ierakstiet, lūdzu!</i>)
99	Grūti pateikt

J2	Norādiet, lūdzu, kādā sektorā darbojas organizācija/uzņēmums/iestāde, kuru pārstāvat! <i>Atzīmējiet vienu atbilstošāko atbildi!</i>
1	Privātais sektors
2	Valsts sektors
3	Pašvaldību sektors
4	Nevalstiskais sektors
9	Grūti pateikt

J31	Vai Jūsu organizācija/uzņēmums/iestāde, kuru pārstāvat, ir vai nav izglītības iestāde? <i>Lūdzu, atzīmējiet vienu atbilstošāko atbildi!</i>
1	Jā, ir izglītības iestāde
2	Nē, nav izglītības iestāde
3	Nē, nav izglītības iestāde, bet piedāvājam izglītības pakalpojumu
9	Grūti pateikt

Atbild, ja J3_1=1

J4	Lūdzu, atzīmējiet, kādus speciālistus ar profesionālo vidējo izglītību kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē pēdējo 3 gadu laikā ir nodarbinājis Jūsu pārstāvētais uzņēmums/organizācija/iestāde! <i>Atzīmējiet visas iespējamās atbildes!</i>	
1	Vizuālās mākslas speciālists, ilustrators	
2	Restaurācijas tehniķis, restauratora asistents,	
3	Tēlniecības objektu dizaina speciālists	
4	Interjera dizaina speciālists, dizainera asistents	
5	Vides dizaina speciālists (t.sk. labiekārtojuma un objektu), dizainera asistents	
6	Produktu dizainera asistents	
7	Materiālu dizaina speciālists	
8	Keramikas izstrādājumu dizaina speciālists	
9	Metāla izstrādājumu dizaina speciālists	
10	Metālmākslas izstrādājumu modelētājs	
11	Koka izstrādājumu dizaina speciālists	
12	Mēbeļu dizaina speciālists	
13	Stila mēbeļu modelētājs	
14	Tekstilizstrādājumu dizaina speciālists	
15	Apģērbu dizaina speciālists, dizainera asistents, modes aksesuāru dizainera asistents	
16	Komunikācijas dizainera asistents	
17	Vizuālās reklāmas dizaina speciālists	
18	Grafikas dizainera asistents	
19	Audiovizuālās komunikācijas dizainera asistents	
20	Video operators	
21	Fotogrāfs, foto dizaina speciālists	
22	Skaņu operators	
23	Deju kolektīva repetitors	
24	Baletdejojotājs	
25	Laikmetīgās dejas dejojotājs	
26	Taustiņinstrumentu spēles mūziķis (pianists, ērģelnieks, akordeonists)	Filtrs J4.26
27	Stīgu instrumentu spēles mūziķis (čellists, vijolnieks, altists, koklētājs, kontrabasists, ģitārists, arfists)	Filtrs J4.27
28	Pūšaminstrumentu spēles mūziķis (flautists, obojists, saksofonists, eifonists, klarnetists, trompetists, mežradznieks, tubists, trombonists, fagotists)	Filtrs J4.28
29	Mūziķis situminstrumentālists	
30	Vokālās mūzikas pārstāvis (mūziku dziedātājs, vokālists, kora dziedātājs, dziedātājs)	
31	Kormeistars (diriģents vai baznīcas mūzikas dzīves organizators)	
32	Neakadēmiskās mūzikas - popa, roka, džeza, tradicionālās - pārstāvis (dziedātājs, vokālists, ģitārists, basģitārists, tradicionālās mūzikas speciālists, u.tml.)	Filtrs J4.32
33	Mūzikas teorijas speciālists, teorētiķis	

34	Florists, floristikas speciālists	
35	NEESMU NODARBINĀJIS NEVIENU SPECIALITĀTI AR VIDĒJO PROFESIONĀLO IZGLĪTĪBU KULTŪRAS, MĀKSLAS UN RADOŠO INDUSTRIJU NOZARĒ	
99	Cits variants (ierakstiet, lūdzu!)	
36	Grūti pateikt	

Atbild, ja J4=26

J4.26	Kādus taustiņinstrumentu spēles pārstāvjus ir nodarbinājis Jūsu pārstāvētais uzņēmums/organizācija/iestāde pēdējo 3 gadu laikā? <i>Lūdzu, atzīmējiet visas atbilstošās atbildes!</i>
1	Mūziķis pianists, koncertmeistars
2	Mūziķis ērgelnieks, koncertmeistars/ Mūziķis ērgelnieks
3	Mūziķis akordeonists, ansambļa vadītājs
9	Grūti pateikt

Atbild, ja J4=27

J4.27	Kādus stīgu instrumentu spēles pārstāvjus ir nodarbinājis Jūsu pārstāvētais uzņēmums/organizācija/iestāde pēdējo 3 gadu laikā? <i>Lūdzu, atzīmējiet visas atbilstošās atbildes!</i>
1	Mūziķis čellists
2	Mūziķis vijolnieks
3	Mūziķis altists
4	Mūziķis koklētājs, ansambļa vadītājs
5	Mūziķis kontrabasists
6	Mūziķis ģitārists
7	Mūziķis arfists
9	Grūti pateikt

Atbild, ja J4=28

J4.28	Kādus pušaminstrumentu spēles pārstāvjus ir nodarbinājis Jūsu pārstāvētais uzņēmums/organizācija/iestāde pēdējo 3 gadu laikā? <i>Lūdzu, atzīmējiet visas atbilstošās atbildes!</i>
1	Mūziķis flautists, ansambļa vadītājs/ Mūziķis flautists
2	Mūziķis obojists, ansambļa vadītājs/ Mūziķis obojists
3	Mūziķis saksofonists, ansambļa vadītājs
4	Mūziķis eifonists, ansambļa vadītājs
5	Mūziķis klarnetists, ansambļa vadītājs/ Mūziķis klarnetists
6	Mūziķis trompetists, ansambļa vadītājs
7	Mūziķis mežradznieks, ansambļa vadītājs/ Mūziķis mežradznieks
8	Mūziķis tubists, ansambļa vadītājs
9	Mūziķis trombonists, ansambļa vadītājs/ Mūziķis trombonists
10	Mūziķis fagotists, ansambļa vadītājs
99	Grūti pateikt

Atbild, ja J4=32

J4.32	Kādus neakadēmiskās mūzikas (popa, roka, džeza, tradicionālā) pārstāvjus ir nodarbinājis Jūsu pārstāvētais uzņēmums/organizācija/iestāde pēdējo 3 gadu laikā? <i>Lūdzu, atzīmējiet visas atbilstošās atbildes!</i>
1	Mūziķis pianists, ansambļa vadītājs
2	Mūziķis ģitārists, ansambļa vadītājs
3	Mūziķis basģitārists / kontrabasists, ansambļa vadītājs
4	Mūziķis dziedātājs, ansambļa vadītājs
5	Tradicionālās mūzikas speciālists, ansambļa vadītājs
6	Mūsdienu ritmiskās mūzikas izpildītājs, ansambļa vadītājs / Džeza mūziķis
7	Mūziķis, mūzikas tehnoloģiju speciālists ar specializāciju - skaņu operators vai gaismotājs
9	Grūti pateikt

Atbild, ja J4=35 (kas nenorāda kādu no specialitātēm)

J4.1	Norādiet, lūdzu, kāpēc pēdējo 3 gadu laikā neesat nodarbinājis speciālistus ar profesionālo vidējo izglītību kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē! <i>Atzīmējiet visas atbilstošās atbildes!</i>
1	Šādi speciālisti nav nepieciešami
2	Šādi speciālisti nav pieejami
3	Profesionālās vidējās izglītības līmenī iegūtās prasmes nav pietiekamas
4	Nepieciešami speciālisti tikai ar augstāko izglītību
98	Cits variants (ierakstiet, lūdzu!)
99	Grūti pateikt

J5	Novērtējiet, lūdzu, 5 ballu skalā (kur 5 – ļoti būtiski, 1 – nemaz nav būtiski), cik lielā mērā Jūsu pārstāvētajā organizācijā/uzņēmumā/iestādē ir būtiski, ka darbiniekam ir profesionālā vidējā vai augstākā izglītība <u>kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē!</u> <i>Lūdzu, atzīmējiet vienu atbildi!</i>						
		5 - ļoti būtiski	4	3	2	1 - nemaz nav būtiski	Grūti pateikt
1	Profesionālā vidējā izglītība	5	4	3	2	1	9
2	Augstākā izglītība	5	4	3	2	1	9

2. PAŠREIZĒJĀ NODARBINĀTĪBAS SITUĀCIJA PĀRSTĀVĒTAJĀ JOMĀ

J6	Novērtējiet, lūdzu, cik lielā mērā Latvijā iegūtā profesionālā vidējā un augstākā izglītība <u>kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē</u> atbilst Jūsu pārstāvētā uzņēmuma/organizācijas/iestādes vajadzībām! <i>Lūdzu, atzīmējiet vienu atbildi katrā rindīnā!</i>				
	Pilnībā atbilst	Drīzāk atbilst	Drīzāk neatbilst	Nemaz neatbilst	Grūti pateikt
Profesionālā vidējā izglītība	1	2	3	4	9
Augstākā izglītība	1	2	3	4	9

J7	Novērtējiet, lūdzu, 5 ballu skalā, cik stipra vai vāja ir sadarbība Jūsu pārstāvētajam(-ai) uzņēmumam/organizācijai/iestādei ar profesionālās vidējās izglītības iestādēm, t.sk. prakses īstenošanā (kur 5 – ļoti stipra, 1 – ļoti vāja)! <i>Lūdzu, atzīmējiet vienu atbildi!</i>					
	5 - ļoti stipra	4	3	2	1 - ļoti vāja	9 Grūti pateikt

Filtrs Ja J7=1,2

J7.1	Norādiet, lūdzu, brīvā formā, kāpēc Jūsu uzņēmumam/organizācijai/iestādei ir vāja sadarbība ar profesionālās vidējās izglītības iestādēm, t.sk. prakses īstenošanā! _____
------	--

J8	Lūdzu, novērtējiet 5 ballu skalā, cik lielā mērā ir pietiekams vai nepietiekams kultūras, mākslu un radošo industriju specialitāšu darbaspēka piedāvājums Jūsu pārstāvētajā jomā (kur 5 – pilnībā pietiekams, bet 1 – pilnībā nepietiekams)! <i>Atzīmējiet vienu atbildi!</i>					
	5 - pilnībā pietiekams	4	3	2	1 - pilnībā nepietiekams	9 - Grūti pateikt

J9	Lūdzu, novērtējiet Jūsu pārstāvētajā uzņēmumā/organizācijā/iestādē šobrīd esošo speciālistu skaitu ar profesionālo vidējo izglītību kultūras, mākslu un radošo industriju nozarēs! <i>Lūdzu, atzīmējiet vienu atbilstošāko atbildi iepretim tai specialitātei, par kuru varat atbildēt! Pārējās atstājiet neatzīmētas un varat doties uz nākamo jautājumu.</i>	1-Par daudz	2- Pietiekamā skaitā	3- Nepietiekamā skaitā	9 - Grūti pateikt/ nav atbildes
1	Vizuālās mākslas speciālists, ilustrators	1	2	3	9
2	Restaurācijas tehniķis, restauratora asistents,	1	2	3	9
3	Tēlniecības objektu dizaina speciālists	1	2	3	9
4	Interjera dizaina speciālists, dizainera asistents	1	2	3	9
5	Vides dizaina speciālists (t.sk. labiekārtojuma un objektu), dizainera asistents	1	2	3	9
6	Produktu dizainera asistents	1	2	3	9
7	Materiālu dizaina speciālists	1	2	3	9
8	Keramikas izstrādājumu dizaina speciālists	1	2	3	9
9	Metāla izstrādājumu dizaina speciālists	1	2	3	9
10	Metālmākslas izstrādājumu modelētājs	1	2	3	9
11	Koka izstrādājumu dizaina speciālists	1	2	3	9
12	Mēbeļu dizaina speciālists	1	2	3	9
13	Stila mēbeļu modelētājs	1	2	3	9
14	Tekstilizstrādājumu dizaina speciālists	1	2	3	9
15	Apģērbu dizaina speciālists, dizainera asistents, modes aksesuāru dizainera asistents	1	2	3	9
16	Komunikācijas dizainera asistents	1	2	3	9
17	Vizuālās reklāmas dizaina speciālists	1	2	3	9
18	Grafikas dizainera asistents	1	2	3	9
19	Audiovizuālās komunikācijas dizainera asistents	1	2	3	9
20	Video operators	1	2	3	9
21	Fotogrāfs, foto dizaina speciālists	1	2	3	9
22	Skaņu operators	1	2	3	9
23	Deju kolektīva repetitors	1	2	3	9
24	Baletdejojotājs	1	2	3	9
25	Laikmetīgās dejas dejojotājs	1	2	3	9
26	Taustiņinstrumentu spēles mūziķis (pianists, ērgelnieks, akordeonists)	1	2	3	9
27	Stīgu instrumentu spēles mūziķis (čellists, vijolnieks, altists, koklētājs, kontrabasists, ģitārists, arfists)	1	2	3	9
28	Pūšaminstrumentu spēles mūziķis (flautists, obojists, saksofonists, eifonists, klarinetists, trompetists, mežradznieks, tubists, trombonists, fagotists)	1	2	3	9
29	Mūziķis situminstrumentālists	1	2	3	9
30	Vokālās mūzikas pārstāvis (mūziku dziedātājs, vokālists, kora dziedātājs, dziedātājs)	1	2	3	9
31	Kormeistars (diriģents vai baznīcas mūzikas dzīves organizators)	1	2	3	9
32	Neakadēmiskās mūzikas - popa, roka, džeza, tradicionālās - pārstāvis (dziedātājs,	1	2	3	9

	vokālists, ģitārists, basģitārists, tradicionālās mūzikas speciālists, u.tml.)				
33	Mūzikas teorijas speciālists, teorētiķis	1	2	3	9
34	Florists, floristikas speciālists	1	2	3	9

Atbild, ja J9=26

J9.26		Novērtējiet, lūdzu, Jūsu pārstāvētajā uzņēmumā/organizācijā/iestādē šobrīd esošo taustiņinstrumentu spēles pārstāvju skaitu!			
		<i>Lūdzu, atzīmējiet vienu atbilstošāko atbildi iepretim tai specialitātei, par kuru varat atbildēt! Pārējās atstājiet neatzīmētas un varat doties uz nākamo jautājumu.</i>			
		1-Par daudz	2- Pietiekamā skaitā	3- Nepietiekamā skaitā	9 - Grūti pateikt/ nav atbildes
1	Mūziķis pianists, koncertmeistars	1	2	3	9
2	Mūziķis ērgelnieks, koncertmeistars/ Mūziķis ērgelnieks	1	2	3	9
3	Mūziķis akordeonists, ansambļa vadītājs	1	2	3	9

Atbild, ja J9=27

J9.27		Novērtējiet, lūdzu, Jūsu pārstāvētajā uzņēmumā/organizācijā/iestādē šobrīd esošo stīgu instrumentu spēles pārstāvju skaitu!			
		<i>Lūdzu, atzīmējiet vienu atbilstošāko atbildi iepretim tai specialitātei, par kuru varat atbildēt! Pārējās atstājiet neatzīmētas un varat doties uz nākamo jautājumu.</i>			
		1-Par daudz	2- Pietiekamā skaitā	3- Nepietiekamā skaitā	9 - Grūti pateikt/ nav atbildes
1	Mūziķis čellists	1	2	3	9
2	Mūziķis vijolnieks	1	2	3	9
3	Mūziķis altists	1	2	3	9
4	Mūziķis koklētājs, ansambļa vadītājs	1	2	3	9
5	Mūziķis kontrabasists	1	2	3	9
6	Mūziķis ģitārists	1	2	3	9
7	Mūziķis arfists	1	2	3	9

Atbild, ja J9=28

J9.28		Novērtējiet, lūdzu, Jūsu pārstāvētajā uzņēmumā/organizācijā/iestādē šobrīd esošo pūšaminstrumentu spēles pārstāvju skaitu!			
		<i>Lūdzu, atzīmējiet vienu atbilstošāko atbildi iepretim tai specialitātei, par kuru varat atbildēt! Pārējās atstājiet neatzīmētas un varat doties uz nākamo jautājumu.</i>			
		1-Par daudz	2- Pietiekamā skaitā	3- Nepietiekamā skaitā	9 - Grūti pateikt/ nav atbildes
1	Mūziķis flautists, ansambļa vadītājs/ Mūziķis flautists	1	2	3	9
2	Mūziķis obojists, ansambļa vadītājs/ Mūziķis obojists	1	2	3	9
3	Mūziķis saksofonists, ansambļa vadītājs	1	2	3	9
4	Mūziķis eifonists, ansambļa vadītājs	1	2	3	9

5	Mūziķis klarnetists, ansambļa vadītājs/ Mūziķis klarnetists	1	2	3	9
6	Mūziķis trompetists, ansambļa vadītājs	1	2	3	9
7	Mūziķis mežradznieks, ansambļa vadītājs/ Mūziķis mežradznieks	1	2	3	9
8	Mūziķis tubists, ansambļa vadītājs	1	2	3	9
9	Mūziķis trombonists, ansambļa vadītājs/ Mūziķis trombonists	1	2	3	9
10	Mūziķis fagotists, ansambļa vadītājs	1	2	3	9

Atbild, ja J9=32

J9.32 Novērtējiet, lūdzu, Jūsu pārstāvētajā uzņēmumā/organizācijā/iestādē šobrīd esošo nekadēmiskās mūzikas (popa, roka, džeza, tradicionālā) pārstāvju skaitu! <i>Lūdzu, atzīmējiet vienu atbilstošāko atbildi iepretim tai specialitātei, par kuru varat atbildēt! Pārējās atstājiet neatzīmētas un varat doties uz nākamo jautājumu.</i>					
		1-Par daudz	2- Pietiekamā skaitā	3- Nepietiekamā skaitā	9 - Grūti pateikt/ nav atbildes
1	Mūziķis pianists, ansambļa vadītājs	1	2	3	9
2	Mūziķis ģitārists, ansambļa vadītājs	1	2	3	9
3	Mūziķis basģitārists / kontrabasists, ansambļa vadītājs	1	2	3	9
4	Mūziķis dziedātājs, ansambļa vadītājs	1	2	3	9
5	Tradicionālās mūzikas speciālists, ansambļa vadītājs	1	2	3	9
6	Mūsdienu ritmiskās mūzikas izpildītājs, ansambļa vadītājs / Džeza mūziķis	1	2	3	9
7	Mūziķis, mūzikas tehnoloģiju speciālists ar specializāciju - skaņu operators vai gaismotājs	1	2	3	9

3. NĀKOTNES PROGNOZES UN UZLABOJUMI

J10	Kā, Jūsaprāt, kopumā varētu mainīties <u>kultūras, mākslas un radošo profesiju</u> darbinieku skaits Jūsu pārstāvētajā uzņēmumā/organizācijā/iestādē nākamo 3-5 gadu laikā? <i>Lūdzu, atzīmējiet vienu atbildi!</i>
1	Ievērojami palielināsies
2	Mazliet palielināsies
3	Nemainīsies
4	Mazliet samazināsies
5	Ievērojami samazināsies
9	Grūti pateikt

J11	Kā, Jūsaprāt, varētu mainīties <u>kopējais</u> nodarbināto skaits Jūsu pārstāvētajā uzņēmumā/organizācijā/iestādē nākamo 3-5 gadu laikā? <i>Lūdzu, atzīmējiet vienu atbildi!</i>
1	Ievērojami palielināsies
2	Mazliet palielināsies
3	Nemainīsies
4	Mazliet samazināsies
5	Ievērojami samazināsies
9	Grūti pateikt

J12	Norādiet, lūdzu, kā Jūsu uzņēmumā/organizācijā/iestādē tuvāko 3-5 gadu laikā mainīsies pieprasījums pēc speciālistiem ar <u>profesionālo vidējo izglītību</u> kultūras, mākslu un radošo industriju nozarē! <i>Lūdzu, atzīmējiet vienu atbilstošāko atbildi iepretim tai specialitātei, par kuru varat atbildēt! Pārējās atstājiet neatzīmētas un varat doties uz nākamo jautājumu.</i>				
		1-Palielināsies	2- Paliks nemainīgs	3- Samazināsies	9 - Grūti pateikt/ nav atbildes
1	Vizuālās mākslas speciālists, ilustrators	1	2	3	9
2	Restaurācijas tehniķis, restauratora asistents,	1	2	3	9
3	Tēlniecības objektu dizaina speciālists	1	2	3	9
4	Interjera dizaina speciālists, dizainera asistents	1	2	3	9
5	Vides dizaina speciālists (t.sk. labiekārtojuma un objektu), dizainera asistents	1	2	3	9
6	Produktu dizainera asistents	1	2	3	9
7	Materiālu dizaina speciālists	1	2	3	9
8	Keramikas izstrādājumu dizaina speciālists	1	2	3	9
9	Metāla izstrādājumu dizaina speciālists	1	2	3	9
10	Metālmākslas izstrādājumu modelētājs	1	2	3	9
11	Koka izstrādājumu dizaina speciālists	1	2	3	9
12	Mēbeļu dizaina speciālists	1	2	3	9
13	Stila mēbeļu modelētājs	1	2	3	9
14	Tekstilizstrādājumu dizaina speciālists	1	2	3	9
15	Apģērbu dizaina speciālists, dizainera asistents, modes aksesuāru dizainera asistents	1	2	3	9
16	Komunikācijas dizainera asistents	1	2	3	9
17	Vizuālās reklāmas dizaina speciālists	1	2	3	9
18	Grafikas dizainera asistents	1	2	3	9
19	Audiovizuālās komunikācijas dizainera asistents	1	2	3	9
20	Video operators	1	2	3	9
21	Fotogrāfs, foto dizaina speciālists	1	2	3	9
22	Skaņu operators	1	2	3	9
23	Deju kolektīva repetitors	1	2	3	9
24	Baletdejojotājs	1	2	3	9
25	Laikmetīgās dejas dejojotājs	1	2	3	9
26	Taustiņinstrumentu spēles mūziķis (pianists, ērģelnieks, akordeonists)	1	2	3	9

27	Stīgu instrumentu spēles mūziķis (čellists, vijolnieks, altists, koklētājs, kontrabassists, ģitārists, arfists)	1	2	3	9
28	Pūšaminstrumentu spēles mūziķis (flautists, obojists, saksofonists, eifonists, klarnetists, trompetists, mežradznieks, tubists, trombonists, fagotists)	1	2	3	9
29	Mūziķis situminstrumentālists	1	2	3	9
30	Vokālās mūzikas pārstāvis (mūziku dziedātājs, vokālists, kora dziedātājs, dziedātājs)	1	2	3	9
31	Kormeistars (diriģents vai baznīcas mūzikas dzīves organizators)	1	2	3	9
32	Neakadēmiskās mūzikas - popa, roka, džeza, tradicionālās - pārstāvis (dziedātājs, vokālists, ģitārists, basģitārists, tradicionālās mūzikas speciālists, u.tml.)	1	2	3	9
33	Mūzikas teorijas speciālists, teorētiķis	1	2	3	9
34	Florists, floristikas speciālists	1	2	3	9

Atbild, ja J12=26

J12.26	Norādiet, lūdzu, kā Jūsu uzņēmumā/organizācijā/iestādē tuvāko 3-5 gadu laikā mainīsies pieprasījums pēc taustiņinstrumentu spēles pārstāvjiem!				
	<i>Lūdzu, atzīmējiet vienu atbilstošāko atbildi iepretim tai specialitātei, par kuru varat atbildēt! Pārējās atstājiet neatzīmētas un varat doties uz nākamo jautājumu.</i>				
		1-Palielināsies	2- Paliks nemainīgs	3- Samazināsies	9 - Grūti pateikt/ nav atbildes
1	Mūziķis pianists, koncertmeistars	1	2	3	9
2	Mūziķis ērgelnieks, koncertmeistars/ Mūziķis ērgelnieks	1	2	3	9
3	Mūziķis akordeonists, ansambļa vadītājs	1	2	3	9

Atbild, ja J12=27

J12.27	Norādiet, lūdzu, kā Jūsu uzņēmumā/organizācijā/iestādē tuvāko 3-5 gadu laikā mainīsies pieprasījums pēc stīgu instrumentu spēles pārstāvjiem!				
	<i>Lūdzu, atzīmējiet vienu atbilstošāko atbildi iepretim tai specialitātei, par kuru varat atbildēt! Pārējās atstājiet neatzīmētas un varat doties uz nākamo jautājumu.</i>				
		1- Palielināsies	2- Paliks nemainīgs	3- Samazināsies	9 - Grūti pateikt/ nav atbildes
1	Mūziķis čellists	1	2	3	9
2	Mūziķis vijolnieks	1	2	3	9
3	Mūziķis altists	1	2	3	9
4	Mūziķis koklētājs, ansambļa vadītājs	1	2	3	9
5	Mūziķis kontrabassists	1	2	3	9
6	Mūziķis ģitārists	1	2	3	9
7	Mūziķis arfists	1	2	3	9

Atbild, ja J12=28

J12.28		Norādiet, lūdzu, kā Jūsu uzņēmumā/organizācijā/iestādē tuvāko 3-5 gadu laikā mainīsies pieprasījums pēc pūšaminstrumentu spēles pārstāvjiem! <i>Lūdzu, atzīmējiet vienu atbilstošāko atbildi iepretim tai specialitātei, par kuru varat atbildēt! Pārējās atstājiet neatzīmētas un varat doties uz nākamo jautājumu.</i>			
		1- Palielināsies	2- Paliks nemainīgs	3- Samazināsies	9 - Grūti pateikt/ NA
1	Mūziķis flautists, ansambļa vadītājs/ Mūziķis flautists	1	2	3	9
2	Mūziķis obojists, ansambļa vadītājs/ Mūziķis obojists	1	2	3	9
3	Mūziķis saksofonists, ansambļa vadītājs	1	2	3	9
4	Mūziķis eifonists, ansambļa vadītājs	1	2	3	9
5	Mūziķis klarnetists, ansambļa vadītājs/ Mūziķis klarnetists	1	2	3	9
6	Mūziķis trompetists, ansambļa vadītājs	1	2	3	9
7	Mūziķis mežradznieks, ansambļa vadītājs/ Mūziķis mežradznieks	1	2	3	9
8	Mūziķis tubists, ansambļa vadītājs	1	2	3	9
9	Mūziķis trombonists, ansambļa vadītājs/ Mūziķis trombonists	1	2	3	9
10	Mūziķis fagotists, ansambļa vadītājs	1	2	3	9

Atbild, ja J12=32

J12.32		Norādiet, lūdzu, kā Jūsu uzņēmumā/organizācijā/iestādē tuvāko 3-5 gadu laikā mainīsies pieprasījums pēc nekadēmiskās mūzikas (popa, roka, džeza, tradicionālā) pārstāvjiem! <i>Lūdzu, atzīmējiet vienu atbilstošāko atbildi iepretim tai specialitātei, par kuru varat atbildēt! Pārējās atstājiet neatzīmētas un varat doties uz nākamo jautājumu.</i>			
		1- Palielināsies	2- Paliks nemainīgs	3- Samazināsies	9 - Grūti pateikt/ nav atbildes
1	Mūziķis pianists, ansambļa vadītājs	1	2	3	9
2	Mūziķis ģitārists, ansambļa vadītājs	1	2	3	9
3	Mūziķis basģitārists / kontrabasists, ansambļa vadītājs	1	2	3	9
4	Mūziķis dziedātājs, ansambļa vadītājs	1	2	3	9
5	Tradicionālās mūzikas speciālists, ansambļa vadītājs	1	2	3	9
6	Mūsdienu ritmiskās mūzikas izpildītājs, ansambļa vadītājs / Džeza mūziķis	1	2	3	9
7	Mūziķis, mūzikas tehnoloģiju speciālists ar specializāciju - skaņu operators vai gaismotājs	1	2	3	9

J13	Lūdzu, ierakstiet brīvā formā, kādi uzlabojumi būtu veicami kultūras, mākslu un radošo profesiju pārstāvju profesionālās vidējās izglītības ieguves procesā un izglītības saturā jūsu pārstāvētajā jomā!
-----	--